

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE**

Robert Klinar

**DELOVANJE SPECIALIZIRANIH ENOT SLOVENSKE VOJSKE IN
POLICIJE V PROTITERORISTIČNIH NALOGAH**

Specialistično delo

Mentor: doc. dr. Iztok Prezelj

Ljubljana, 2007

VSEBINA

UPORABLJENE KRATICE	4
1 UVOD.....	6
2 METODOLOŠKI OKVIR.....	9
2.1 IZHODIŠČE	9
2.2 PREDMET RAZISKAVE.....	9
2.3 CILJI PREUČEVANJA.....	10
2.4 HIPOTETIČNI OKVIR.....	11
2.5 METODE DELA.....	11
2.5.1 METODA ANALIZE IN INTERPRETACIJE VIROV	11
2.5.2 PRIMERJALNA METODA	11
2.5.3 IZKUSTVENA METODA.....	12
2.5.4 DESKRIPTIVNA METODA.....	12
2.5.5 PREDPOSTAVKE IN MOREBITNE OMEJITVE	12
2.6 TEMELJNI POJMI.....	12
2.6.1 SLOVENSKA VOJSKA	12
2.6.1.1 VOJAŠKA POLICIJA	13
2.6.1.2 ENOTA ZA SPECIALNO DELOVANJE	13
2.6.2 POLICIJA	14
2.6.2.1 SPECIALNA ENOTA POLICIJE.....	14
2.6.3 ŽANDARMERIJA.....	15
2.6.4 VARNOSTNI OKVIR.....	15
2.6.4.1 VARNOST.....	15
2.6.4.2 OGROŽANJE VARNOSTI	16
2.6.4.3 NACIONALNA VARNOST	16
2.6.5 ASIMETRIČNE GROŽNJE	16
2.6.5.1 TERORIZEM	16
2.6.5.2 BOJ PROTI TERORIZMU.....	17
2.6.5.3 ASIMETRIČNO BOJEVANJE.....	18
2.6.5.4 SPECIALNA DELOVANJA	18
3 ORGANIZACIJSKO-STRUKTURNI RAZREZ ENOT ZA PROTITERORISTIČNO DELOVANJE.....	19
3.1 VOJAŠKE ENOTE ZA SPECIALNO DELOVANJE	19
3.1.1 ORGANIZACIJA SEVERNOATLANTSKE POGODBE (NATO).....	19
3.1.2 ZDRUŽENE DRŽAVE AMERIKE	22
3.1.3 KRALJEVINA NIZOZEMSKA.....	25
3.1.4 REPUBLIKA ITALIJA	27
3.1.5 REPUBLIKA IRSKA	28
3.1.6 REPUBLIKA HRVAŠKA	30
3.1.7 REPUBLIKA SLOVENIJA	31
3.2 ENOTE VOJAŠKE POLICIJE	33
3.2.1 ORGANIZACIJA SEVERNOATLANTSKE POGODBE (NATO).....	33
3.2.2 ZDRUŽENE DRŽAVE AMERIKE	35
3.2.3 KRALJEVINA NIZOZEMSKA.....	38
3.2.4 REPUBLIKA ITALIJA	40
3.2.5 REPUBLIKA IRSKA	41
3.2.6 REPUBLIKA HRVAŠKA	42
3.2.7 REPUBLIKA SLOVENIJA	44
3.3 SPECIALNE ENOTE POLICIJE.....	47
3.3.1 ZDRUŽENE DRŽAVE AMERIKE	47
3.3.2 KRALJEVINA NIZOZEMSKA.....	48
3.3.3 REPUBLIKA ITALIJA	50
3.3.4 REPUBLIKA IRSKA	51
3.3.5 REPUBLIKA HRVAŠKA	52
3.3.6 REPUBLIKA SLOVENIJA	53

4	REZULTATI PRIMERJAVE ENOT	55
4.1	SPLOŠNA PRIMERJAVA DRŽAV NA VARNOSTNEM PODROČJU	55
4.2	VOJAŠKE ENOTE ZA SPECIALNO DELOVANJE	57
4.2.1	ORGANIZIRANOST	57
4.2.2	UPORABA ENOT.....	60
4.2.3	POVELJEVANJE IN KONTROLA TER NAČRTOVANJE DELOVANJA	60
4.3	ENOTE VOJAŠKE POLICIJE	62
4.3.1	ORGANIZIRANOST	62
4.3.2	UPORABA ENOT.....	66
4.3.3	POVELJEVANJE IN KONTROLA TER NAČRTOVANJE DELOVANJA	68
4.4	SPECIALNE ENOTE POLICIJE.....	70
4.4.1	ORGANIZIRANOST	70
4.4.2	UPORABA ENOT.....	71
4.4.3	POVELJEVANJE IN KONTROLA TER NAČRTOVANJE DELOVANJA	73
5	PRESEK STANJA V REPUBLIKI SLOVENIJI	75
5.1	ORGANIZIRANOST	75
5.2	UPORABA ENOT.....	75
5.3	POVELJEVANJE IN KONTROLA TER NAČRTOVANJE DELOVANJ	77
5.4	UPORABA SPECIALNIH SIL REPUBLIKE SLOVENIJE – PRIMERJAVA.....	79
6	SODELOVANJE POLICIJE IN SV – PRESEK STANJA.....	81
7	PREDLOG RAZMEJITEV PRISTOJNOSTI	84
7.1	SISTEM POVELJEVANJA IN KONTROLE.....	84
7.2	RAZMEJITEV PRISTOJNOSTI IN PODROČIJ DELOVANJA	86
7.3	POTREBNI UKREPI ZA DOSEGO ŽELENEGA STANJA.....	87
8	ZAKLJUČEK Z VERIFIKACIJO HIPOTEZ	88
9	LITERATURA IN VIRI	92
9.1	ČLANKI V REVIJAH OZIROMA ZBORNIKIH.....	92
9.2	SAMOSTOJNE PUBLIKACIJE	92
9.3	DOKUMENTI	94
9.4	INTERNETNI VIRI	95
9.5	OSTALO	99
	PRILOGE.....	99

KAZALO PREGLEDNIC

PREGLEDNICA 4.1: SPLOŠNI PODATKI O DRŽAVAH (stanje konec leta 2005)	56
PREGLEDNICA 4.2: SHEMA ORGANIZIRANOSTI SPECIALNIH VOJAŠKIH SIL	58
PREGLEDNICA 4.3: NALOGE SPECIALNIH VOJAŠKIH ENOT.....	60
PREGLEDNICA 4.4: POVELJEVANJE IN KONTROLA TER UMEŠČENOST SPECIALNIH ENOT	61
PREGLEDNICA 4.5: SHEMA ORGANIZIRANOSTI ENOT VOJAŠKE POLICIJE	64
PREGLEDNICA 4.6: PRIMERJAVA ENOT GLEDE NA TIP ORGANIZIRANOSTI.....	65
PREGLEDNICA 4.7: SHEMA IZVAJANJA NALOG VOJAŠKE POLICIJE	67
PREGLEDNICA 4.8: PREGLED VODENJA IN UMEŠČENOSTI ENOT VOJAŠKE POLICIJE ...	69
PREGLEDNICA 4.9: SHEMA ORGANIZIRANOSTI SPECIALNIH POLICIJSKIH SIL.....	71
PREGLEDNICA 4.10: NALOGE SPECIALNIH ENOT POLICIJE	72
PREGLEDNICA 4.11: POVELJEVANJE IN KONTROLA TER UMEŠČENOST SPECIALNIH ENOT	73
PREGLEDNICA 5.1: RAVNI POVELJEVANJA IN KONTROLE	78
PREGLEDNICA 5.2: UPORABA SPECIALNIH SIL – PRIMERJAVA	79
PREGLEDNICA 5.3: KORELACIJA MED POMEMBNI MI ATRIBUTI UPORABE ENOT	80
PREGLEDNICA 7.1: MODEL ORGANIZIRANOSTI SPECIALNIH DELOVANJ – PREDLOG...	85
PREGLEDNICA 7.2: UMESTITEV – PREDLOG	86

UPORABLJENE KRATICE

KRATICA	POMEN	PREVOD TUJK
1. BRSV	1. brigada Slovenske vojske	
17. BVP	17. bataljon vojaške policije	
AJP	Allied Joint Publication	Združena zavezniška publikacija
ANZUS	Australian, New Zealand, United States	Vojaška zveza Avstralije, Nove Zelandije in Združenih držav Amerike
APP	Allied Procedural Publication	Zavezniška proceduralna publikacija
AT	Antiterrorism	Protiteroristični ukrepi
AT-PI	AntiTerrorismo Pronto Impiego	Protiteroristična interventna skupina
ATVP	Antiteroristička vojna policija	Protiteroristična vojaška policija HV
BBE-SIE	Bijzondere Bijstandseehied – Snelle Interventie	Specialna podporna enota – enota za hitro posredovanje
BBSK	Bataljonska bojna skupina	
C	Combat	Sile za bojevanje
CID	Criminal Investigation Division	Preiskovalni kriminalistični odsek
CIRG	Critical Incident Response Groupe	Skupina za izredne razmere
CIVPOL	Civilna policija	
CS	Combat Support	Sile za podporo bojevanja
CSAR	Combata Search and Rescue	Bojno iskanje in reševanje
CSS	Combat Service Support	Sile za podporo delovanja
CT	Counter-terrorism	Protiteroristično delovanje
DSI	Dienst Speciale Interventies	Specialna interventna enota
ERU	Emergency Response Unit	Interventna enota
ESD	Enota za specialno delovanje	
EU	Evropska unija	
EVO	Enota za varovanje objektov	
FPM	Force Provost Marshal	Načelnik sil vojaške policije
GIS	Gruppo di Intervento Speciale	Specialna interventna skupina
GPU	Generalna policijska uprava	
GŠ	Generalštab	
GŠHV	Generalštab Hrvaške vojske	
GŠSV	Generalštab Slovenske vojske	
HQ DSF	Headquarters Directorate Special Forces	Direktorat enot za specialno delovanje
HR	Hrvaška	
HRT	Hostage Rescue Team	Skupina za reševanje talcev
HV	Hrvaška vojska	
IR	Irska	
IT	Italija	
KD	Kaznivo dejanje	
NATO	North Atlantic Treaty Organisation	Severnoatlantska Zveza
NATO – NSA	North Atlantic Treaty Organisation - NATO Standardization Agency	NATOVA standardizacijska agencija

KRATICA	POMEN	PREVOD TUJK
NIZ	Nizozemska	
NOCS	Nucleo Operativo Centrale di Sicurezza	Centralna varnostna operativna služba
OIB	Obveščevalno izvidniški bataljon	
OKO	Operacija kriznega odzivanja	
OPS	Operations	Operacije/naloge
OVS	Obveščevalno-varnostna služba	
PDRIU	Poveljstvo za doktrino, razvoj in usposabljanje	
PM	Provost Marshal	Načelnik vojaške policije
PSSV	Poveljstvo sil Slovenske vojske	
PzM	Partnerstvo za mir	
ReSDPRO	Resolucija o splošnem dolgoročnem programu razvoja in opremljanja Slovenske vojske	
RH	Republika Hrvaška	
RS	Republika Slovenija	
S / G 1	Sektor, odgovoren za kadrovske zadeve	
S / G 2	Sektor, odgovoren za obveščevalne in varnostne zadeve	
S / G 3	Sektor, odgovoren za operacije in načrtovanje delovanj	
S / G 4	Sektor, odgovoren za logistične zadeve	
SČVP	Specializirana četa vojaške policije	
SDU	Special Detective Unit	Specialna detektivska enota
SEP	Specialna enota policije	
SIKON	Slovenski kontingent	
SIOC	Strategic Information Operations Center	Strateški informacijski operativni center
SOFA	Status of Force Agreement	Status oboroženih sil
SOPR	Srednjeročni obrambni program	
STANAG	Standardization agreement	Standardizacijski sporazum
STAS	Stalna sestava	
SV	Slovenska vojska	
SWAT	Special Weapons And Tactics	Skupine, ki uporabljajo specialno orožje in taktiko delovanja
USSOCOM	Us Special Operations Command	Poveljstvo specialnih sil Združenih držav Amerike
VIP	Very Important Person	Visoko pomembne osebe
VP	Vojaška policija	
VVO	Vod za varovanje oseb	
ZDA	Združene države Amerike	
ZObr	Zakon o obrambi	
ZPol	Zakon o policiji	

1 UVOD

Na prehodu iz 20. v 21. stoletje sta nacionalno in mednarodno varnostno okolje postavljena pred mnogo vprašanj, na katera še nismo uspeli najti vseh odgovorov. Pojav asimetričnih groženj, kot so nove oblike terorizma, ilegalne migracije in organizirani kriminal v vseh mogočih oblikah, je le eden izmed virov ogrožanja. Vse to je pred organe nacionalnovarnostnih sistemov in mednarodnih organizacij postavilo nove zahteve po organiziranosti in opredelitvi novih nalog ter pristojnosti na tem področju.

Nacionalnovarnostni sistem je danes v vsebinskem smislu sinteza vseh družbenih podsistemov, saj zagotavlja temeljne možnosti za obstoj in delovanje družbe, tako da jo varuje pred vplivi ogrožajočih dejavnikov in odpravlja posledice, ki jih povzročajo različni viri ogrožanja. Nacionalnovarnostni sistem sodobnih držav je funkcija in struktura na področju nacionalne varnosti, ki ne vključuje samo sposobnosti države za ohranitev vrednot svoje družbe pred notranjimi in zunanjimi ogrožanji, za ohranitev miru in svobode državljanov ter preprečevanje groženj in strahu, ampak v sodelovanju z drugimi podsistemi v družbi zagotavlja nadaljnji razvoj družbe kot celote (Grizold, 1999: 9).

Prezelj navaja, da je terorizem v sodobnem svetu ena izmed ključnih groženj nacionalni in mednarodni varnosti. Vzrok za to je predvsem v značilnih neposrednih posledicah, kot so človeške žrtve, trpljenje in strah, spodkopavanje načel pravne države in drugih temeljnih načel, na katerih temeljijo sodobne demokracije, ogrožanje družbene povezanosti, politične stabilnosti, materialna škoda itd. Poleg primarnih vplivov ima terorizem tudi številne sekundarne vplive, med katerimi je v zadnjem času še najbolj problematično povečanje poseganja varnostnih organov v človekove pravice. Sodobni terorizem uvrščamo med tako imenovane kompleksne ogrožajoče pojave zaradi številnih vzrokov, metod in posledic. Zaradi vsega navedenega je kompleksnost terorističnega ogrožanja varnosti tako velika, da že ob srednji intenzivnosti zahteva aktiviranje velikega dela nacionalnovarnostnega sistema oziroma množico nacionalnovarnostnih mehanizmov katere koli države (Prezelj, 2006: 177).

Kofi Annan je kmalu po napadih v ZDA leta 2001 dejal, da je terorizem ena izmed groženj, pred katero morajo države zaščititi svoje državljane. Države nimajo samo pravice,

da to storijo, temveč je to tudi njihova dolžnost. Vendar morajo države tudi kar najbolj poskrbeti za to, da se protiteroristični ukrepi ne spremenijo v ukrepe za prikrivanje ali upravičevanje kršitev človekovih pravic. Obstaja namreč nevarnost, da v prizadevanju za varnost žrtvujemo pomembne svoboščine, kar naše splošne varnosti ne okrepi, temveč jo – nasprotno – oslabi ter s tem od znotraj spodkoplje demokratično oblast (IPU in DCAF, 2003: 107).

Slovenija je z vključevanjem v mednarodna prizadevanja za preprečevanje groženj globalnega terorizma vedno bolj izpostavljena tarča. Zaradi tega ima izdelan sistem dejavnosti za boj proti grožnjam teroristov, v katerega je aktivno vključena tudi Slovenska vojska. Vojaška doktrina opredeljuje protiteroristično delovanje (ang. Counter-terrorism – CT) kot ofenzivno dejavnost, ki obsega napade na teroristične organizacije, objekte, morska in zračna plovila ter izoliranje in zajetje teroristov. Poleg tega pa protiteroristične ukrepe (ang. Antiterrorism – AT) opredeljuje kot ukrepe, ki so namenjeni zmanjšanju ranljivosti sil, posameznikov in lastnine za terorizem, vključno z omejenimi reakcijami in onemogočanjem teroristov s strani vojske. Protiteroristični ukrepi obsegajo zbiranje in izmenjavo obveščevalnih podatkov, varnost pripadnikov in enot, varovanje infrastrukture, aktivno sodelovanje v načrtovanju kriznega upravljanja, taktične ukrepe za obvladovanje terorističnih incidentov in druge varnostne ukrepe (Vojaška doktrina, 2006: 103).

Vojska in policija sta organizaciji, ki sta nepogrešljivi pri zagotavljanju zunanje in notranje varnosti. Praviloma so oborožene sile namenjene upiranju zunanjim nevarnostim, z varnostjo v notranjih razmerah pa se ukvarja policija. Obe instituciji utrjujeta in vzdržujeta državno oblast. Obe sta del nacionalnega varnostnega sistema sodobnih držav in predstavljata instrumente za izvajanje dveh posebnih javnih politik, kriminalitete oziroma notranjevarnostne in obrambne politike. To je tradicionalna razdelitev obeh družbenih represivnih institucij (Sotlar, 2001: 795). Taka tradicionalna razdelitev je vse bolj vprašljiva predvsem zaradi ogroženosti in nalog, ki jih ogroženost narekuje v sodobnem svetu.

Tudi Žabkar se sprašuje, kako se bo razvijal mednarodni terorizem in kako bo vplival na oboroženi boj ter uporabo oboroženih sil. Odgovori vsekakor niso enoznačni. Velik pomen pripisuje poznavanju razvoja terorizma, saj je s tem povezana tudi reakcija oboroženih sil. Dejstvo je namreč, da je v prvih letih tretjega tisočletja mednarodni terorizem postal tako

pomembna grožnja, da mu je predsednik ZDA George Bush ml. napovedal celo svetovno vojno. Mednarodni terorizem ni več samo pojav, s katerim se ukvarjajo zgolj varnostne službe in policija, ampak se z njim najresneje ukvarjajo oborožene sile in vojaška strategija (Žabkar, 2004: 346, 352).

Za obrambo in varnostne zadeve države niso pristojne samo oborožene sile. Praviloma so oborožene sile namenjene za zoperstavljanje zunanjim nevarnostim, medtem ko se z varnostjo v notranjih razmerah ukvarja policija. To je neke vrste tradicionalna razdelitev odgovornosti med varnostnimi silami, ki pa je v njeni čisti obliki ni mogoče vedno najti. V mnogih državah imajo oborožene sile nadzor tudi nad notranjimi zadevami, policija pa v izrednih razmerah posreduje tudi proti zunanjim nevarnostim. To ne pomeni, da ene ali druge sile presegajo svoje pristojnosti, kajti notranja vloga oboroženih sil je lahko predvidena z ustavo ali zakoni neke države, kar pomeni, da je povsem legalna. Razširjena vloga oboroženih sil v notranjih razmerah se poskuša legitimirati v novih notranjih nevarnostih, ki pretijo z destabilizacijo državnega režima; to so lahko množične teroristične akcije, etnični upori in spori ali gverilsko vojskovanje opozicije. S soglasjem mednarodne skupnosti, da je terorizem mednarodno škodljiv pojav, dobivajo oborožene sile v boju proti terorizmu tudi posebne vrste mednarodnovarnostno legitimacijo (Jelušič, 1997: 72).

Boj proti terorizmu v današnjem času pomeni začetek graditve nacionalne in globalne systemske zaščite. V njej pa ne sme biti prostora le za vojake, policiste in obveščevalce, temveč tudi za tiste, ki iščejo dolgoročne rešitve (Anžič, 2002: 457).

Specialistično delo je odraz potrebe po preučevanju protiterorističnega delovanja v Republiki Sloveniji. Ker ima Republika Slovenija omejene kadrovske, finančne in druge možnosti, je za učinkovito delovanje na področju boja proti terorizmu bistvenega pomena doseganje usklajenih ukrepov med vsemi subjekti nacionalnovarnostnega sistema.

2 METODOLOŠKI OKVIR

2.1 IZHODIŠČE

Danes sta nacionalno in mednarodno varnostno okolje postavljena pred mnogo vprašanj, na katera še nismo uspeli najti vseh odgovorov. Pojav novih virov ogrožanja, je pred organe nacionalnovarnostnih sistemov in mednarodnih organizacij postavilo zahteve po drugačni organiziranosti in opredelitvi novih nalog ter pristojnosti. Delovanje sistema nacionalne varnosti in prizadevanje za njegovo učinkovitost sta ključni dejavnosti vsake države. Nacionalno varnost je mogoče zagotavljati predvsem z uspešno kombinacijo različnih sistemov in dejavnosti tako na nacionalni kot tudi na nadnacionalni ravni. Zaradi novih oblik ogrožanja, s katerimi se danes sooča mednarodna skupnost, države vse intenzivneje sodelujejo pri zagotavljanju lastne in posledično kolektivne varnosti v okviru mednarodnih organizacij.

2.2 PREDMET RAZISKAVE

Predmet preučevanja so specialne – specializirane – sile v Republiki Sloveniji, ki so namenjene za izvajanje nalog protiterorističnega delovanja. Termin specializirane sile sem uporabil, ker niso vse sile, ki izvajajo protiteroristični boj, definirane kot specialne sile. V nalogi bom obravnaval sile v RS, ki izvajajo direktni boj proti terorizmu. V tem kontekstu bom obravnaval sile znotraj Slovenske vojske in Slovenske policije. Sile RS bom primerjal s primerljivimi elementi nacionalnovarnostnih sistemov drugih držav. Med drugim bom predstavil pogled zveze NATO na tem področju. V nalogi bom primerjal tipske enote specialnih vojaških sil, specialnih policijskih sil, sil žandarmerijskega tipa in enot vojaške policije.

S svojim delom želim poglobiti svoja znanja s področja protiterorističnih delovanj. Naloga je dodaten prispevek v naboru izdelkov, ki obravnavajo terorizem in protiteroristično delovanje. Moj prispevek k sistemu nacionalne varnosti je pogled z zornega kota akterjev, ki se ukvarjamo s protiterorističnim delovanjem. Nosilci teh delovanj svojo vlogo in namen vidimo skozi prizmo odrejenih nalog, usposabljanja in priprav pa vse do izvajanja teh nalog. Zaradi novih groženj in posledično novih nalog je tak pogled lahko tudi delno

izkrivljen in enostranski. Zato je namen naloge osvetlitev problematike sil v RS, ki izvajajo direktno protiteroristično delovanje.

Teoretična relevantnost dela je preučitev struktur sil, ki se ukvarjajo s protiterorističnim delovanjem. Glede na dejstvo, da se protiteroristični boj v sodobnem svetu vse bolj uveljavlja, je preučevanje te problematike več kot aktualno. Aplikativna relevantnost dela bo v uporabnih izhodiščih za izvajanje protiterorističnega boja za Slovensko vojsko in Slovensko policijo. S primerjanjem sorodnih enot Italije, Nizozemske, Irske, Hrvaške in Združenih držav Amerike, ki so po svoji vsebini in namenu primerljive s Slovenijo, sem poskušal opredeliti organizacijski model, ki bo ustrezal na eni strani normativni urejenosti v RS, na drugi strani pa pričakovanjem sistema, da ima učinkovite sile za izvajanje naloge tako doma kakor tudi v silah zavezništva. Glede na pojavne oblike groženj je v nalogi navedeno nekaj predlogov za delno reorganiziranje nacionalnega varnostnega sistema, predvsem z namenom učinkovitega in pravočasnega odzivanja v kriznih razmerah. Za učinkovit boj zoper asimetrične grožnje je nujno usklajeno delovanje vseh subjektov nacionalnovarnostnega sistema. To pomeni, da je treba preseči fevdno miselnost in se pripraviti na skupno delovanje tako Slovenske vojske kot tudi policije, ki sta le povezani zmožni zagotavljati zadovoljivo stopnjo nacionalne varnosti.

2.3 CILJI PREUČEVANJA

Splošni cilj preučevanja so sile, ki izvajajo protiteroristično delovanje. Poudarek je na strukturi in organizacijski komponenti, ki sta povezani z nalogami in okoljem, v katerem te sile delujejo.

Izvedbeni cilji naloge so:

- analizirati organizacijsko strukturo sil, ki izvajajo protiteroristično dejavnost, glede na organiziranost, namembnost, povezljivost in možnost uporabe, in sicer na vzorcu naslednjih držav: Združenih držav Amerike, Italije, Nizozemske, Hrvaške, Irske in Slovenije;
- narediti primerjalno analizo enot, ki se ukvarjajo s protiterorističnim delovanjem;
- preučiti trenutno sodelovanje specializiranih enot Slovenske vojske in Slovenske policije ter možnosti njegove nadgraditve in
- podati videnja in predloge za izvajanje protiterorističnega delovanja v Republiki Sloveniji.

2.4 HIPOTETIČNI OKVIR

- Primerjava organiziranosti enot za protiteroristično delovanje odraža razlike, ki delno vplivajo na način uporabe enot, poveljevanje enotam ter kontrolo nad njimi.
- Zaradi omejenih zmogljivosti Republike Slovenije je za najučinkovitejše zagotavljanje nacionalne varnosti z vidika protiterorističnih delovanj nujno sodelovanje vojaških in policijskih enot, specializiranih za posebne naloge.
- Za uspešno sodelovanje vojaških in policijskih enot je treba določiti jasne pristojnosti in območja delovanja ter organizacijsko kompatibilnost.
- Sodelovanje in povezovanje na področju protiterorističnih delovanj je dober temelj za učinkovito izvedbo nalog v kriznih razmerah.

2.5 METODE DELA

Pri preučevanju tematike namenskih sil za izvajanje protiterorističnega boja sem uporabil naslednje metode:

2.5.1 METODA ANALIZE IN INTERPRETACIJE VIROV

Metoda analize in interpretacije virov je uporabljena za pridobitev ustreznih informacij iz primarnih in sekundarnih virov za predstavitev področja protiterorističnih delovanj. Moji primarni viri so zakoni ter nekateri doktrinarni in razvojni dokumenti Slovenske vojske, policije in zveze NATO kakor tudi drugih obravnavanih držav. Kot sekundarne vire uporabljam različne članke, gradivo s strokovnih simpozijev in spletne strani, ki obravnavajo področje specialnih delovanj v protiterorističnem boju.

2.5.2 PRIMERJALNA METODA

Primerjalno metodo sem uporabil za primerjavo področja delovanj v Slovenski vojski in Slovenski policiji in namenskih enotah republik Hrvaške, Irske in Italije Kraljevine Nizozemske in Združenih držav Amerike ter stališča NATA na tem področju. Primerjani so tipi specialnih vojaških enot, enot žandarmerijskega tipa, specialnih enot policije in enot vojaške policije. Primerjava je izvedena v segmentih organiziranosti, uporabe enot ter poveljevanja in kontrole. Primerjalno metodo sem uporabil z namenom preučitve različnih oblik organiziranosti varnostnih elementov znotraj določenih držav. Primerjal sem države, ki so članice NATA, in tiste, ki to niso, vendar sodelujejo v Partnerstvu za mir. Poleg tega

pa sem primerjal elemente varnostnih struktur, ki na različne načine zagotavljajo določene segmente notranje in zunanje varnosti držav.

Za opredelitev oziroma primerjavo ustreznosti sil v Republiki Sloveniji sem uporabil programski paket za podporo odločanja – Decision Expert (DEXI). Primerjava je temeljila na naslednjih atributih: uporaba, organiziranost, usposobljenost in podpora delovanja.

2.5.3 IZKUSTVENA METODA

Izkustvena metoda je uporabljena za osvetlitev problematike delovanja enot Slovenske vojske v povezavi s Slovensko policijo. Ker že nekaj let delujem v enotah vojaške policije, je intenzivno sodelovanje s Slovensko policijo eden od stalnih procesov mojega dela. Pri sodelovanju se srečujemo tudi s problematiko, ki je povezana z delovanjem na tem področju.

2.5.4 DESKRIPTIVNA METODA

Deskriptivno metodo sem uporabil za opis preučevanja in predstavitev rezultatov. Ta metoda mi je omogočila analizirati in opisati ključne značilnosti obravnavanih enot s teoretično pojmovnimi opredelitvami, ki so nujne za razumevanje predmeta preučevanja. Poleg tega sem podal celosten opis oziroma orisal elemente, ki so najpomembnejši za preučevanje enot, ki izvajajo protiteroristično delovanje.

2.5.5 PREDPOSTAVKE IN MOREBITNE OMEJITVE

Pri preučevanju tematike sem se omejil zgolj na javno objavljeno literaturo in vire, ki niso označeni s stopnjo tajnosti.

2.6 TEMELJNI POJMI

2.6.1 SLOVENSKA VOJSKA

Slovenska vojska so obrambne sile, ki samostojno ali v zavezništvu na podlagi mednarodnih pogodb izvajajo vojaško obrambo. Sestavljajo jo pripadniki stalne in rezervne sestave. Poslanstvo Slovenske vojske je: vojaška obramba, izvajanje mednarodnih obrambnih in vojaških ter drugih obveznosti, ki jih je prevzela Republika Slovenija,

sodelovanje v nalogah zaščite, reševanja in pomoči, sodelovanje v operacijah v podporo miru in humanitarnih operacijah. Njene naloge so: zagotavljanje bojne pripravljenosti, izvajanje vojaškega usposabljanja, izvajanje vojaške obrambe, sodelovanje v zaščiti in reševanju ter izvajanje mednarodnih obveznosti (spletna stran Slovenske vojske, 2007a).

2.6.1.1 VOJAŠKA POLICIJA

Vojaška policija so specializirane in posebno organizirane enote za vojaškopolijsko službo, vzdrževanje reda in izvajanje odrejenih nalog s področja prometa in varnosti v oboroženih silah. Prvič je bila vojaška policija formirana v Veliki Britaniji leta 1885, ko je te funkcije opravljala žandarmerija, ki je bila neposredno podrejena maršalu policije – Provost Marshal (Vojna enciklopedija, 1975: 51).

Vojaška policija skrbi za vojaški red in disciplino ter varnost vojaškega prometa, preprečuje in odkriva kazniva dejanja v Slovenski vojski ter varujejo objekte in okoliše, ki so posebnega pomena za obrambo, skladno z zakonsko opredeljenimi pravicami in pooblastili po vsej Sloveniji, v podpori bojnih sil (spletna stran Slovenske vojske, 2007b).

Vojaško policijo vodi Provost Marshal. Izraz zgodovinsko izhaja iz srednjeveške Francije, ko so bili poveljniki vojske odgovorni za red in zakonitost v svojih enotah. To nalogo so dodelili maršalom podčastnikom, njihovi vojaki pa so se imenovali »prevots de Marechal (maršalovi vojaki) ali skrajšano »Marechaussee«. Pozneje so te enote prerastle v žandarmerijske enote. V Veliki Britaniji je leta 1629 kralj Karel I. izdal vojna pravila, v katerih je opredeljena vloga poveljnika vojaške policije, ki se je imenoval provost. Leta 1877 je nastala prva konjeniška vojaška policija »Military Mounted Police«, ki je predhodnica današnje vojaške policije. Takrat se je »Provost« preimenoval v »Provost Marshal« (Mikulan, 2002: 48).

2.6.1.2 ENOTA ZA SPECIALNO DELOVANJE

Sile za specialno delovanje so točno določene ter posebno organizirane, opremljene in izurjene enote za izvajanje specialnih delovanj. Osnovni namen sil za specialno delovanje je podaljšanje bojnega delovanja v globini nasprotnikovega ozemlja. Njihova vloga je zmanjšati bojno moč in moralo nasprotnika. Ognjena moč, mobilnost, zmožnosti komuniciranja in logistična podpora so omejene (Paternus, 2005: 8).

To je posebno organizirana, opremljena in izurjena enota, namenjena za specialna delovanja, samostojno ali v sodelovanju z drugimi enotami Slovenske vojske. Enota je usposobljena za direktne akcije, protidiverzantsko bojevanje, globinsko izvidniško in vojaško obveščevalno delovanje ter bojno iskanje in reševanje (spletna stran Slovenske vojske, 2007c).

2.6.2 POLICIJA

Policija je institucija, ki utrjuje in vzdržuje državno oblast. Je del nacionalnega varnostnega sistema sodobnih držav in predstavlja instrument za izvajanje kriminalitetne oziroma notranjevarnostne politike. Glavna naloga policije je vzdrževanje javnega reda in miru ter boj s kriminalom (Bajec et al., 1998: 899).

Policija je ena izmed nosilk nacionalne varnosti, ki zagotavlja visoko stopnjo notranje varnosti vsem prebivalcem Republike Slovenije, tako da ščiti ustavno ureditev, demokratični politični sistem, človekove pravice in temeljne svoboščine ter druge ustavnopravne vrednote (spletna stran Slovenske policije, 2007a).

Policija je organ v sestavi Ministrstva za notranje zadeve, katerega naloge so določene v Zakonu o policiji ter drugih zakonih in podzakonskih predpisih. Ima devet nalog, ki jih predpisuje 3. člen Zakona o policiji. Vodi jo generalni direktor policije, ki vodi tudi delo Generalne policijske uprave. Naloge Generalne policijske uprave opravljajo njene notranje organizacijske enote (ZPol – UPB-4, 2005).

2.6.2.1 SPECIALNA ENOTA POLICIJE

Specialna enota Ministrstva za notranje zadeve Republike Slovenije je policijska specialna enota, ki deluje neposredno pod poveljstvom Generalne policijske uprave Ministrstva za notranje zadeve Republike Slovenije. Specialna enota je vrhunsko izurjena policijska enota, ki je s svojo mobilnostjo, prilagojeno taktiko delovanja in sodobno opremljenostjo sposobna razreševati najzahtevnejše varnostne naloge. Njeni pripadniki se usposablajo za izvajanje nalog z najvišjo stopnjo tveganja (spletna stran Slovenske policije, 2007b).

2.6.3 ŽANDARMERIJA

Žandarmerija je vojaško organiziran organ, ki skrbi za javno varnost navadno zunaj večjih mest. Termin je mogoče opredeliti tudi kot orožništvo (Bajec et al., 1998: 1696).

Beseda žandarmerija (francosko Gendarmerie) izhaja iz francoske besede »gens d'armes«, kar pomeni možje pod orožjem. Zgodovinsko je ta izraz pomenil, da lahko pripadniki teh formacij nosijo orožje in imajo določena pooblastila. Beseda pa je v 19. stoletju zaradi nalog teh struktur dobila policijsko konotacijo (Mikulan, 2002: 49).

Žandarmerija je oborožena formacija za vzdrževanje državnega režima in javnega reda ter boj proti kriminalu. V času Napoleona I. so bile ustanovljene prve žandarmerijske enote, katerih naloga je bila v tem, da so med bitko sledile enotam in ubežnike vračale v prednje vrste. Enote so sestavljali podčastniki, ki so v vojski zgledno služili vsaj deset let. V nekaterih državah ima žandarmerija funkcijo vojaške policije, če ta ni organizirana v sklopu oboroženih sil. V pogledu organiziranosti in sestave so žandarmerijske enote organizirane podobno kot oborožene sile (oddelki, vodi, čete, bataljoni, polki), s tem da vsaka enota deluje na odrejenem ozemlju, običajno določenem v skladu z administrativno razdelitvijo. Enote žandarmerije so, odvisno od držav, v sestavi notranjega ali obrambnega ministrstva (Vojna enciklopedija, 1975: 728).

2.6.4 VARNOSTNI OKVIR

2.6.4.1 VARNOST

Varnost lahko opredelimo kot stanje, v katerem je zagotovljen uravnotežen fizični, duhovni, duševni in gmotni obstoj posameznika in družbene skupnosti v razmerju do drugih posameznikov, družbenih skupnosti in narave. Razvojno gledano, je varnost vgrajena kot biološki mehanizem, kot težnja organizma po obstoju, kot prilagajanje organizma na ogrožajoče vplive okolja. Zavestno prizadevanje za vzpostavitev stanja varnosti je civilizacijska in kulturna kategorija, ki zajema vse vidike sodobne varnosti, tj. gospodarsko, socialno, kulturno, politično, pravno, ekološko, vojaško itd., se pravi tiste pojavne oblike družbenega življenja, ki se štejejo za družbene vrednote. Glede na doslej povedano je varnost strukturna prvina družbe, ki zajema tako stanje oziroma določeno lastnost stanja kot tudi dejavnost oziroma sistem (Grizold, 1999: 23).

2.6.4.2 OGROŽANJE VARNOSTI

Ogrožanje varnosti je kakršno koli stanje, v katerem ni zagotovljen uravnotežen fizični, duhovni, duševni in gmotni obstoj posameznika države, družbe in celotne mednarodne skupnosti. V tem smislu naj bi po Ullmanovi definiciji med grožnje nacionalni varnosti sodili vsi tisti dogodki ali sekvence dogodkov, ki grozijo, da bodo v kratkem času drastično znižali kakovost življenja prebivalcev države ali da bodo drastično zožili izbiro možnih političnih reakcij (Prezelj, 2001: 130).

2.6.4.3 NACIONALNA VARNOST

»Nacionalno varnost najsplošneje opredelimo kot varnost državnega naroda. Njena vsebina zajema varnost nacionalnega ozemlja (upoštevajoč zračni prostor in ozemeljske vode), zaščito življenja ljudi in njihove lastnine, ohranitev in vzdrževanje nacionalne suverenosti ter uresničevanja temeljnih funkcij družbe (socialno, ekonomsko, družbenopolitično, kulturno, ekološko, gospodarsko ...).« (Grizold v Anželj 2001: 116)

Sodobnim družbam so skupne naslednje nacionalnovarnostne prvine: varnostna politika, varnostni sestav in varnostno samoorganiziranje civilne družbe (Anželj 2001: 117).

2.6.5 ASIMETRIČNE GROŽNJE

2.6.5.1 TERORIZEM

Definicija Združenih narodov takole opredeljuje terorizem: »Terorizem je vsaka aktivnost v povezavi z aktivnostmi, ki so že bile opredeljene v obstoječih konvencijah v zvezi s terorizmom, Ženevskimi konvencijami in resolucijo Varnostnega sveta 1566 (2004), z namenom povzročitve smrti ali hujših poškodb civilistom ali nevojaškim osebam, kadar je namen takega dejanja po svoji naravi ali vsebini, da prestraši prebivalstvo in prisili vlado ali mednarodno organizacijo, da se vzdržijo vsakršnih dejanj.« (Bebler, 2005)

Terorizem je vsako organizirano nasilno dejanje, ki je usmerjeno proti civilistom ali civilnim ustanovam v politične ali/in gospodarske namene. Izvajajo ga nedržavne skupine ali države. Terorizem je večinoma javno dejanje, saj hočejo z njim teroristi doseči čim večje število ljudi s pomočjo sodobnih medijev, ki poročajo o takih incidentih, in tako vplivati na širše javno mnenje (spletna stran Wikipedia – terorizem, 2007).

Državni terorizem je oblika organiziranja terorističnih skupin s podporo radikalnih držav, navadno pa je njihov mehanizem za zunanjo politiko. Strokovnjaki tovrstni terorizem mnogokrat označijo kot »cenovno ugodno pot do vojne učinkovitosti z uporabo nadomestnih bojnikov – orožja za najem«. Prav tako država lahko podpira oziroma izvaja notranjepolitični terorizem navadno proti svojim političnim nasprotnikom ali etnijam (spletna stran Wikipedia – terorizem, 2007).

Nacionalistični terorizem je delovanje nekaterih ekstremnih skupin, ki stremijo k formiranju samostojne države za svojo nacijo oziroma etnijo. Navadno to počnejo z usmerjanjem pozornosti javnosti k boju za osamosvojitve, za katerega mislijo, da je bil ignoriran ali neosvetljen. Strokovnjaki trdijo, da nacionalistične teroristične organizacije praviloma ne pretiravajo z nasilnimi dejanji. K tem se zatekajo do mere, da postanejo vidne in prepoznavne v svetu, ne gredo pa daleč čez to mejo, saj bi na ta način izgubile mednarodno ali lokalno razumevanje za svoj problem. Mnogi strokovnjaki so do opredelitve teh nacionalističnih skupin kot terorističnih skeptični, saj gre mnogokrat za mejne dejavnosti »borcev za svobodo«, kot se navadno označujejo sami (spletna stran Wikipedia – terorizem, 2007).

2.6.5.2 BOJ PROTI TERORIZMU

Boj proti terorizmu (ang. Combating Terrorism) Joint Pub 3-07 Joint Doctrine for Military Operations Other Than War opredeljuje kot akcije, vključno s protiterorizmom in protiterorističnim bojem, ki se izvajajo proti terorizmu v celotnem spektru groženj (AJP 3-07, 1995: 2-11).

Protiteroristično delovanje (ang. Counter-terrorism – CT) je ofenzivna dejavnost, ki vključuje napade na teroristične organizacije, objekte, morska in zračna plovila ter izoliranje in zajetje teroristov (Vojaška doktrina, 2006: 103).

Protiteroristični ukrepi (ang. Antiterrorism – AT) so namenjeni zmanjšanju ranljivosti sil posameznikov in lastnine za terorizem, vključno z omejenimi reakcijami in onemogočanjem teroristov s strani vojske. Protiteroristični ukrepi obsegajo zbiranje in izmenjavo obveščevalnih podatkov, varnost pripadnikov in enot, varovanje infrastrukture, aktivno sodelovanje v načrtovanju kriznega upravljanja, taktične ukrepe za obvladovanje terorističnih incidentov in druge varnostne ukrepe (Vojaška doktrina, 2006: 103).

V boju proti terorizmu je potrebna akcija na dveh ravneh, in sicer v okviru mednarodnih organizacij na globalni in regionalni ravni ter na nacionalni ravni v obliki ustrezne zakonodaje in učinkovitega izvajanja te zakonodaje. Boj proti terorizmu poteka kot tesna koordinacija mednarodnih in notranjih ukrepov (politični, vojaški, finančni, zakonodajni, policijski, administrativni itd.). Zaradi okrepljene skrbi za varnost pa ne smejo biti prizadeti doseženi in splošno veljavni standardi varovanja človekovih pravic in temeljnih svoboščin (Kovše, 2000: 12).

2.6.5.3 ASIMETRIČNO BOJEVANJE

Asimetrija je način delovanja, organiziranja in mišljenja, ki je povsem nasproten nasprotnikovemu; uporablja se z namenom do skrajnosti povečati svoje prednosti in izkoristiti nasprotnikovo šibkost, doseči pobudo ali pridobiti večjo svobodo delovanja. Asimetrija je lahko političnostrateška, vojaškostrateška, operativna ali kombinacija vseh naštetih. Lahko vsebuje različne metode, tehnologije, vrednote, organiziranost, časovno perspektivo ali kombinacijo teh dejavnikov. Lahko je kratko- ali dolgoročna. Lahko je načrtovana ali spontana. Lahko je prikrita ali izvedena v kombinaciji s simetričnim pristopom ter ima lahko psihološko in fizično razsežnost. Asimetrični pristop bojevanju povečuje pomen uporabe sil za specialne operacije, ki delujejo nekonvencionalno, brez šablonskih vzorcev (Paternus, 2004: 9).

2.6.5.4 SPECIALNA DELOVANJA

Specialna delovanja so vojaške dejavnosti, ki jih z uporabo konvencionalnim silam tujih metod izvajajo posebej izbrane, organizirane, usposobljene in opremljene sile. Za dosego vojaških, političnih, gospodarskih in psiholoških ciljev oziroma kombinacijo vseh se izvajajo samostojno ali v sodelovanju s konvencionalnimi silami v celotnem spektru vojaških operacij v miru, krizi in vojni. Politične in vojaške okoliščine lahko zahtevajo prikrite oziroma diskretne metode delovanja ter sprejemanje višje stopnje političnega tveganja kot konvencionalne operacije (AJP 01 (B), 2002: 8-1).

Specialno delovanje je način bojnega delovanja, ki ga izvajajo posebej izbrane, opremljene, organizirane in usposobljene enote Slovenske vojske za podporo doseganja vojaških, političnih ali psiholoških ciljev, ki imajo operativni ali strateški pomen. Obsega nekonvencionalne vrste bojnega delovanja, direktne akcije, specialno izvidovanje, obveščevalno dejavnost, protiteroristično delovanje, psihološko delovanje ter bojno iskanje in reševanje. Usmerjeno je v vojaške cilje (Vojaška doktrina, 2006: 104).

3 ORGANIZACIJSKO-STRUKTURNI RAZREZ ENOT ZA PROTITERORISTIČNO DELOVANJE

3.1 VOJAŠKE ENOTE ZA SPECIALNO DELOVANJE

Že biblija opisuje sodnika Gideona, ki je iz vojske desetisočev izbral tristo primernih ter z njimi potolkel »vojsko Mediancev, Amalečanov in sinov vzhoda« (Biblija, 1985). To je prvi opis drugačnega oziroma specialnega načina bojevanja. Z razvojem vojskovanja in potekom zgodovine so se pojavili Uskoki na Balkanu, pojem male vojne (Kleinkrieg), rangerji v Ameriki, španski gverilci, komandosi v Južni Afriki, nemške jurišne enote in von Lettow Worbeck v prvi svetovni vojni, britanski komandosi in SAS, nemška divizija Brandenburg in različna partizanska gibanja v drugi svetovni vojni ter izraelske specialne enote in ameriške zelene baretke... po njej. Vedno je ena od vojskujočih se strani, ki je bila v slabšem položaju, »odkrila« specialne enote in specialna delovanja (Urbancl, 2006: 4).

3.1.1 ORGANIZACIJA SEVERNOATLANTSKE POGODBE (NATO)

Videnje zveze NATO glede specialnih delovanj opredeljuje osmo poglavje Allied Joint Publication – 01 (B).¹ Zveza NATO specialna delovanja definira kot vojaške dejavnosti, ki jih z uporabo konvencionalnim silam tujih metod izvajajo posebej izbrane, organizirane, usposobljene in opremljene sile za dosego vojaških, političnih, gospodarskih in psiholoških ciljev oziroma kombinacijo vseh.

ORGANIZIRANOST

Enote za specialno delovanje morajo biti majhne, glede delovanja, ki je lahko odkrito, prikrito ali diskretno, pa prilagodljive, domiselne in natančne. Poveljniku zagotavljajo prilagodljivo, vsestransko ter edinstveno delovanje, ki se lahko za dosego vojaškostrateških oziroma operativnih ciljev uporabi samostojno oziroma v sodelovanju z drugimi silami oziroma organi.

UPORABA ENOT

Enote za specialno delovanje uporabljamo v miru, krizi in vojni:

---

¹ Celotno poglavje je povzeto po AJP – 01 (B); NATO – NSA (2002).

- v mirnem času jih lahko najučinkovitejše uporabljamo za povečanje medsebojnega sodelovanja, promocijo demokracije, podporo mirovnim operacijam, vzpostavitev takojšnje prisotnosti, zgodnjo identifikacijo in oceno krize, usposabljanje prijateljskih sil ter povezavo med posameznimi oboroženimi silami;
- v primeru krize lahko zagotavljajo oceno območja in takojšnjo vzpostavitev sistema vodenja, poveljevanja in komunikacij, dopolnjujejo in krepijo politična prizadevanja, podpirajo sistem predčasnega opozarjanja, zagotavljajo možnost vojaškega odgovora ter pomagajo konvencionalnim silam ob prehodu iz miru v krizo in vojno, če je to potrebno;
- njihove tri glavne naloge so specialno izvidništvo in nadzorovanje, direktna akcija ter vojaška pomoč in sodelovanje oziroma primerna kombinacija vseh nalog, ki podpirajo operacije za odvratanje agresije, vzpostavljanje miru in pomoč pri odpravljanju konflikta, njihova naloga je prav tako pomoč pri prehodu iz konflikta v mirnodobno stanje. Te naloge so:
  - specialno nadzorovanje in izvidništvo je del sistema pridobivanja obveščevalnih podatkov s človeškimi viri, ki svojo pozornost usmerja na objekt v sovražnem oziroma politično občutljivem okolju. Uporablja lahko izpopolnjene metode in opremo ter prikrita oziroma diskretne metode zbiranja, prav tako pa tudi lokalne vire. Lahko dopolnjuje druge metode zbiranja, kjer omejitve postavljajo vreme, teren, sovražni protiukrepi oziroma zmogljivost sistemov;
  - direktne akcije se izvajajo v obliki naskokov, zased oziroma direktnih napadov, z uporabo eksplozivnih naprav ter z napadi z razdalje iz pomorskih, kopenskih in zračnih platform, z uporabo označevalnikov cilja za natančno strelivo ter v obliki samostojnih sabotаж. Delovanje ima načeloma omejen obseg. Akcije so kratkotrajne ter praviloma vsebujejo načrt umika z območja delovanja;
  - vojaška pomoč in sodelovanje sta neposredno ali posredno na voljo prijateljskim vojaškim ali varnostnim silam za zaščito demokratične družbe pred subverzijo, brezpravnostjo in vstajo.

POVELJEVANJE IN KONTROLA TER NAČRTOVANJE DELOVANJ

Splošna načela vodenja in poveljevanja (enotnost poveljevanja, kontinuiteta poveljevanja, jasna poveljniška linija, integrirana poveljniška struktura, decentralizirana izvedba,

sodelovanje in medsebojno razumevanje) so veljavna tudi za sile za specialno delovanje. Specialna delovanja mora usmerjati in nadzorovati komponentno poveljstvo, kjer so na ključnih dolžnostih razporejeni specialisti s tega področja. V mednarodnem okviru mora ena od sodelujočih držav prispevati okvirne elemente za formiranje večnacionalne združene skupine sil za specialno delovanje.

Varnostne potrebe zahtevajo vključenost sistema vodenja in poveljevanja sil za specialno delovanje v sistem vodenja in poveljevanja združenih sil s primernimi povezavami in informacijsko komunikacijskimi vmesniki. Poveljniki na strateški in operativni ravni morajo imeti v svojem poveljstvu primerno število strokovnjakov za specialna delovanja, katerih naloge so:

- svetovati o sposobnostih, omejitvah in pravilni uporabi enot za specialno delovanje;
- zagotavljati strateške ocene stanja;
- koordinirati delovanje med konvencionalnimi silami in silami za specialno delovanje;
- predstavljati enote za specialno delovanje v procesu izdelave variant sil.

Osnovno načelo načrtovanja specialnih delovanj je, da vsak izvajalec hkrati tudi načrtuje izvedbo naloge. Uporabo sil za specialno delovanje je treba upoštevati že v zgodnji fazi načrtovanja bojnih delovanj, saj ponujajo edinstvene vojaške zmogljivosti, ki jih konvencionalne sile načeloma nimajo.

Zavedati se je treba, da so politični učinki uporabe sil za specialno delovanje lahko bolj kritični kot v primeru konvencionalnih sil. Zato mora poveljnik združenih sil vsako uporabo sil za specialno delovanje oceniti v širokem in dolgotrajnem političnem, vojaškem in psihološkem spektru, kar lahko pri izvedbi povzroči določene pravne in politične omejitve. Odločitev za uporabo sil za specialno delovanje zahteva vključitev varnostnih ukrepov, zavajanja in zgodb za zakrivanje resničnih namenov v začetno fazo načrtovanja bojnih delovanj. Narava specialnih delovanj zahteva natančno obveščevalno pripravo, saj vključuje vojaške, politične, gospodarske, družbene in kulturne vidike delovanja. Za realizacijo teh zahtev je treba uporabiti vse razpoložljive vire, kar se načrtuje že v času pred izvedbo bojnih delovanj.

Značilnosti specialnih delovanj so:

- zahtevajo razumevanje ter polno podporo na najvišji ravni, njihova uporaba pa se mora predvideti v najzgodnejši fazi načrtovanja bojnih delovanj, pri čemer je treba dosledno upoštevati pravni okvir delovanja;
- za uspešno izvedbo je potrebno natančno poznavanje pogojev, jezika in kulturnih razmer na območju delovanja ter presenečenje, varnost, natančnost in uporabo ukrepov zavajanja;
- odvisnost od natančnih obveščevalnih podatkov, odzivnosti sistema vodenja in poveljevanja, vsestranskega natančnega načrtovanja in decentralizirane izvedbe ter natančnih priprav za izvedbo naloge.
- visoka stopnja tveganja ter usmerjenost na visoko vredne cilje, zato te naloge izvajajo majhne skupine visoko usposobljenih in zrelih profesionalcev, ki silo uporabljajo natančno in v minimalnem obsegu;
- izvajajo se diskretno oziroma prikrito, tam, kjer konvencionalne sile niso primerne oziroma sposobne izvesti zadano nalogo;
- načeloma se izvajajo daleč stran od podpornih baz in so močno odvisna od ustrezne in specializirane pomorske, kopenske in zračne podpore;
- zahtevajo visoko razvito komuniciranje ter metode in sredstva vdiranja, izmika in podpore pri delovanju v sovražnem oziroma politično občutljivem okolju.

3.1.2 ZDRUŽENE DRŽAVE AMERIKE

Leta 1962 predsednik John F. Kennedy, ki velja za botra specialnih enot ameriške kopenske vojske, dejal: »Pojavil se je nov tip vojskovanja – nov v svoji intenzivnosti in starodaven v svojem nastanku – vojskovanje z gverilci, podtalno dejavnostjo, vstajami, morilci, vojna zased namesto odprtih bitk, vdori namesto napadov, ki želi zmagati z izčrpavanjem sovražnika, namesto da bi se z njim zapletli v odločilni spopad.« (FM 31-20, 1998: 1-1)

Doktrina specialnih enot ameriške kopenske vojske specialna delovanja opredeljuje kot dejavnosti, ki jih izvajajo posebej organizirane, usposobljene in opremljene vojaške in varnostne sile za doseg vojaških, političnih, gospodarskih ali psiholoških ciljev z uporabo nekonvencionalnih metod v sovražnem oziroma politično občutljivem okolju. Izvajajo se v miru, krizi in vojni, samostojno in/ali v sodelovanju s konvencionalnimi silami. Okoliščine lahko zahtevajo prikrite oziroma diskretne metode delovanja. Od konvencionalnih delovanj

se razlikujejo po višji stopnji tveganja, načinih delovanja, neodvisnosti od podpore ter odvisnosti od obveščevalne podpore in lokalnih zmogljivosti (Extract FM 31-20 & FM 100-25, 1992: 2-1).

Enote za specialno delovanje predstavljajo bojni multiplikator, ki povečuje učinek delovanja konvencionalnih vojaških sil, in delujejo v celotnem spektru vojaških operacij v lastnem zaledju, na frontni črti in v globini nasprotnikovega zaledja, kjer so učinki njihovih delovanj tudi največji. Specialna delovanja se praviloma izvajajo na strateški in operativni, lahko pa tudi na taktični ravni (Special Operations Forces Reference Manual, 2005: 1–9).

ORGANIZIRANOST

V primeru Združenih držav Amerike v nalogi obravnavam le skupine specialnih sil kopenske vojske. Za splošno razumevanje pa je treba izpostaviti dve značilnosti specialnih sil ZDA. Specialna delovanja v ZDA so združena pod eno streho. Poveljstvo za specialna delovanja USSOCOM (US Special Operations Command) je krovni organ, ki združuje vse specialne sile, vezane na zvrsti v oboroženih silah. Po grobih ocenah sestavlja specialne sile v ZDA približno 46.000 pripadnikov. Sile so organizirane na naslednji način (Ryan in drugi, 2003: 83):

- specialne sile kopenske vojske – USASF (US Army Special Operations);
- specialne sile mornarice – USNSF (US Navy Special Forces), bolj poznane kot SEALs (sea – air – land forces), in
- specialne sile letalstva – US AF SOS (US Air Force Special Operations Squadrons).

Strukturo Poveljstva za specialno delovanje kopenskih sil sestavljajo (US Special Operations Forces Posture Statement, 2003–2004, 2004: 2–3):

- JFK-center in šola za specialno delovanje – odgovorno za usposabljanje in razvoj;
- Poveljstvo specialnih sil s petimi poklicnimi in dvema rezervnima skupinama specialnih sil;
- Poveljstvo za civilne zadeve in psihološka delovanja, ki je sestavljeno iz treh skupin za psihološka delovanja in petindvajsetih bataljonov za civilne zadeve, ki sestavljajo štiri poveljstva za civilne zadeve;
- rangerski polk s tremi rangerskimi bataljoni;
- letalski polk specialnih sil s tremi bataljoni in dvema četama letalstva kopenskih sil;
- Poveljstvo za podporo z bataljonom za zveze in bataljonom za oskrbo.

UPORABA ENOT

Danes enote za specialno delovanje ZDA izvajajo devet glavnih nalog, in sicer:

- direktne akcije – neposredni udari na nasprotnikove cilje visoke vrednosti;
- bojevanje proti terorizmu – uničevanje sovražnika, ki se ne drži pravil bojevanja;
- pomoč tujim vojaškim in varnostnim silam – boj proti gverilcem v prijateljski državi;
- nekonvencionalno bojevanje – organiziranje gverilcev za nasprotnikovimi linijami;
- specialno izvidništvo – pridobivanje obveščevalnih podatkov;
- psihološka delovanja – vpliv na mnenja in ravnanja nasprotnih in nevtralnih državljanov;
- civilne zadeve – sodelovanje oboroženih sil pri obnovi države po zaključku vojaških operacij;
- informacijsko delovanje – vpliv na mnenja in ravnanja nasprotnih in nevtralnih vodilnih;
- preprečevanje razširjanja orožja za množično uničevanje.

Poleg devetih glavnih nalog izvajajo še sedem drugih, in sicer: podporo koalicijskim silam, bojno iskanje in reševanje, bojevanje proti prepovedanim drogam, delovanje proti minkim eksplozivnim sredstvom, humanitarno pomoč, varnostno pomoč ter specialne dejavnosti, ki jih določi vrhovni poveljnik (Special Operations Forces Reference Manual, 2005: 2–4).

POVELJEVANJE IN KONTROLA TER NAČRTOVANJE DELOVANJ

Na ravni Ministrstva za obrambo je bil leta 1987 vzpostavljen položaj pomočnika ministra za specialna delovanja in konflikte nizke intenzivnosti. Na ravni oboroženih sil je bilo hkrati vzpostavljeno poveljstvo za specialna delovanja, ki je združilo kopensko, letalsko, mornariško in združeno poveljstvo za specialna delovanja, ki direktno vodijo svoje zmogljivosti za specialno delovanje in jim poveljujejo (US Special Operations Forces Posture Statement, 1994: 5–3).

Uspeh specialnih delovanj je odvisen od jasnega strateškega cilja, učinkovitosti sistema vodenja in poveljevanja ter komunikacijsko informacijske podpore, pravilnega načrtovanja in izvedbe. Poleg tega je odvisen tudi od stopnje usposobljenosti, opremljenosti in organiziranosti enot, ki specialna delovanja neposredno izvajajo. Za specialna delovanja ZDA je značilno, da (Special Operations Forces Reference Manual, 2005: 2–4):

- jih načrtujejo izvajalci, ki potrebujejo natančne obveščevalne podatke;

- zahtevajo natančno poznavanje pogojev, jezika in kulturnih razmer na območju delovanja;
- zahtevajo temeljito usposabljanje in natančne predhodne priprave;
- se načeloma izvajajo daleč stran od podpornih baz;
- zahtevajo visoko razvite sisteme za komuniciranje;
- silo uporabljajo izjemno natančno in v minimalnem potrebnem obsegu, po drugi strani pa zahtevajo nestandardno opremo;
- zahtevajo visoko razvite metode in sredstva vdiranja, izmika in podpore pri delovanju v sovražnem oziroma politično občutljivem okolju;
- načeloma delujejo kot predhodnica konvencionalnih sil, kar zahteva usposobljenost, ki zajema celoten spekter zvrsti.

Pomembna omejitev pri izvajanju specialnih delovanj je, da (Special Operations Forces Reference Manual, 2005: 2–9):

- se pripadniki enot za specialno delovanje skrbno izbirajo in dolgotrajno usposabljujejo, kar onemogoča njihovo hitro povečevanje oziroma nadomeščanje;
- morajo pripadniki enot za specialno delovanje obvladati širok spekter vojaških znanj in veščin ter biti seznanjeni s kulturo in jezikom območja delovanja;
- sile za specialno delovanje načeloma delujejo prikrito, čemur je prilagojena tudi njihova oborožitev in oprema, ki je praviloma maloserijska in je ni moč zlahka in hitro nadomestiti.

3.1.3 KRALJEVINA NIZOZEMSKA

Specialna delovanja so bojne akcije, ki se izvajajo v globini nasprotnikovega ozemlja in so omejene po obsegu in času trajanja. Zahtevajo posebej usposobljene in opremljene enote, ki morajo poznati tudi kulturo in jezik območja delovanja. Največkrat se izvajajo na operativni ravni, občasno in po potrebi pa tudi na strateški ravni. Za delovanje na taktični ravni nimajo dovolj ognjene moči, premičnosti in vzdržljivosti. Specialna delovanja se lahko izvajajo samostojno ali v sodelovanju s konvencionalnimi silami. Enote za specialno delovanje so organizirane v komandoški korpus enot (Korps Commando Troepen). Ob tem sta v okviru korpusa mornariške pehote še dve enoti z zmogljivostmi izvajanja specialnih delovanj, in sicer četa za globinsko izvidovanje ter protiteroristična četa (Predstavitev komandoškega korpusa, 2005).

ORGANIZIRANOST

Komandoški korpus enot je enota velikosti bataljona konvencionalnih sil, ki je organizirana v:

- poveljniško šolsko četo, ki združuje poveljstvo korpusa (rang bataljona), poveljstvo čete ter logistični, šolski vod in vod za zvezo;
- tri komandoške čete s poveljstvom čete in dvema vodoma. Vod sestavljajo štirje oddelki po osem pripadnikov, pri čemer je poveljnik prvega oddelka častnik čina stotnika in opravlja hkrati tudi dolžnost poveljnika voda.

Načrtuje se skorajšnje formiranje četrte komandoške čete ter integracija zmogljivosti za specialno delovanje letalstva in kraljeve mornariške pehote (Predstavitev komandoškega korpusa, 2005).

UPORABA ENOT

Poslanstvo komandoškega korpusa je izvajanje nalog v NATOVEM spektru specialnih delovanj, izvajanje specialnih delovanj za podporo dveh vojaških operacij z do štirimi oddelki, to je vodom, za dobo treh let, zagotavljanje podpore specialnih delovanj, načrtovanje specialnih delovanj za potrebe obrambnega štaba in zagotavljanje mednarodnega usposabljanja za potrebe specialnih delovanj. Primarne naloge komandoškega korpusa so (spletna stran za vojaške enote Nizozemske, 2007b):

- specialno izvidništvo – pridobivanje podatkov o terenu, infrastrukturi in nasprotnikovih silah, ki jih ni mogoče pridobiti s konvencionalnimi, taktičnimi in obveščevalnimi zmogljivostmi. V ta okvir spadata tudi določanje ciljev in ocena posledic bojnih delovanj;
- direktne akcije – uničenje oziroma sabotaža ključne opreme in osebja;
- vojaška pomoč in sodelovanje – usposabljanje, svetovanje in vojaška pomoč prijateljski ali zavezniški sili v miru, krizi in vojni ter bojno iskanje in reševanje.

Specialno delovanje enot komandoškega korpusa vedno poteka po naslednjih šestih fazah (Predstavitev komandoškega korpusa, 2005):

- vzpostavitev strukture vodenja in poveljevanja,
- vzpostavitev in zaščita baze za delovanje,
- prodor v območje delovanja,
- izvedba naloge,

- vrnitev,
- analiza in zaključek naloge.

POVELJEVANJE IN KONTROLA TER NAČRTOVANJE DELOVANJ

Komandoški korpus je podrejen Obrambnemu operativnemu centru. Poveljstvo korpusa je organ vodenja in poveljevanja, ki hkrati deluje tudi kot načrtovalni organ za področje specialnih delovanj. Za potrebe delovanja in za preprečitev konfliktov med enotami na istem območju delovanja se formira koordinacijsko poveljniško mesto, ki deluje stalno ali le za določeno nalogo. Za učinkovit sistem vodenja in poveljevanja je treba vzdrževati kvalitetne radijske in satelitske zveze. Za načrtovanje specialnih delovanj veljajo enaka načela kot za konvencionalne sile, vendar pa se uporabljajo prilagojeno situaciji in potrebam enot. Pri načrtovanju so po nizozemskem mnenju bistveni naslednji dejavniki (Predstavitev komandoškega korpusa, 2005):

- cilj – biti mora visoko postavljen in ni ga mogoče doseči z uporabo konvencionalnih zmogljivosti;
- presenečenje – načrt mora ostati skrivnost najmanj do vrnitve enote, ki je nalogo izvedla;
- usmerjanje – načrtovalci in izvajalci naloge morajo biti povezani;
- koordinacija – upoštevati je treba politične in vojaške posledice specialnih delovanj;
- čas za priprave – specialna delovanja potrebujejo daljši čas za načrtovanje in pripravo za izvedbo naloge kot konvencionalne enote.

3.1.4 REPUBLIKA ITALIJA

Oborožene sile Republike Italije so leta 2004 ustanovile Združeno poveljstvo za specialna delovanja, ki se nahaja v Rimu (spletna stran Jane's. Armed Forces Structure, 2007d).

ORGANIZIRANOST

Združenemu poveljstvu za specialna delovanja so na razpolago naslednje enote:

- jurišni padalski polk Col Moschin, sestavljen iz poveljstva, poveljniške čete in čete za podporo, operativnega bataljona s tremi operativnimi četami ter čete za usposabljanje za specialno delovanje na kopnem;
- jurišna potapljaška skupina za specialno delovanje na morju in v priobalnem pasu;

- jurišna enota vojaškega letalstva, namenjena napadom na letalsko infrastrukturo, usmerjanje letalskega ognja ter bojno iskanje in reševanje;
- helikopterska eskadrilja, ki je namenjena zračni podpori specialnih delovanj;
- žandarmerijska enota za specialno protiteroristično delovanje (spletna stran Jane's. Armed Forces Structure, 2007d).

V primeru potrebe lahko poveljstvo za specialna delovanja podpirajo še:

- padalski polk za določanje ciljev iz sestava padalske brigade Folgore, ki izvaja predvsem naloge globinskega izvidovanja ter usmerjanje ognjene podpore;
- gorski padalski polk, ki izvaja naloge lahke jurišne pehote in je primerljiv z ameriškimi 75. rangerskim polkom.

Ob tem so poveljstvu na razpolago elementi padalske brigade ter amfibijskih polkov San Marco in Lagunari (spletna stran za vojaške enote Italije, 2007b).

UPORABA ENOT

Enote za specialno delovanje italijanskih oboroženih sil so sposobne izvajati celoten spekter nalog NATOVIH enot za specialna delovanja, in sicer: specialno izvidovanje in nadzor, direktne akcije ter vojaško sodelovanje in pomoč. Ob tem izvajajo enote tudi naloge v podporo konvencionalnim silam, kadar te izvajajo naloge v podporo ali vzpostavljanje miru (spletna stran za vojaške enote Italije, 2007a).

POVELJEVANJE IN KONTROLA TER NAČRTOVANJE DELOVANJ

Vse štiri zvrsti imajo v svoji sestavi tudi enote za specialna delovanja. Tako ima načelnik združenega obrambnega štaba pod svojim poveljstvom tudi Združeno poveljstvo za specialna delovanja, ki neposredno ne poveljuje nobeni od enot, vendar pa je odgovorno za njihovo delovanje v operacijah v tujini. V dostopnih virih ni mogoče zaslediti nobene informacije o načrtovanju specialnih delovanj v italijanskih oboroženih silah. Iz osebnih izkušenj pa lahko sklepam, da je načrtovanje primerljivo načrtovanju drugih držav članic NATA.

3.1.5 REPUBLIKA IRSKA

Rangerska enota obrambnih sil Republike Irske (Army Ranger Wing) je bila ustanovljena leta 1980. Predstavlja glavno irsko enoto za specialna delovanja tako na civilnem kot

vojaškem področju, saj je policija šele pred nekaj leti ustanovila svojo specializirano oboroženo enoto za reševanje situacij s talci (spletna stran za vojaške enote Irske, 2007a).

ORGANIZIRANOST

Rangerska enota je velikosti čete konvencionalnih sil in je organizirana v:

- poveljstvo z oddelkom za zveze;
- tri rangerske vode s poveljstvom in štirimi oddelki po šest pripadnikov;
- podporni vod, ki ima v svoji sestavi ostrostrelce, logistike in specialiste za minskoeksplozivna sredstva;
- oddelek za usposabljanje, ki je odgovoren za selekcijo in usposabljanje pripadnikov enote.

Enota je bila do konca leta 2003 sestavljena le iz dveh rangerskih vodov, nato pa so jo, kot edino v valu zmanjševanja, povečali na tri rangerske vode (Opomnik s poveljniško štabnega tečaja, 2003).

UPORABA ENOT

Enota izvaja širok spekter nalog, ki se delijo na tri sklope, in sicer (spletna stran za vojaške enote Irske, 2007b):

- vojaške naloge, kamor sodijo: varovanje vitalnih objektov; patroljiranje, naskoki, zasede in sabotaze v globini nasprotnikovega razporeda; zajetje ključnih oseb; zbiranje obveščevalnih podatkov; varovanje najvišjih častnikov; protivstajniška delovanja; zadrževalna delovanja ter specialistično usposabljanje;
- protiteroristična podpora civilnim oblastem, kamor sodijo: boj proti ugrabiteljem in reševanje talcev; intervencije na letalih in pomorskih plovilih; iskalne akcije na zahtevnem terenu; ponovno zavzetje objektov, ki so jih zavzeli teroristi; varovanje najvišjih državnih uradnikov ter politikov; priprava za morebitne protiteroristične posege;
- dvig standardov oboroženih sil, kamor sodijo: testiranje nove vojaške opreme in oborožitve; sodelovanje pri usposabljanju ter izvedba specialističnih tečajev za potrebe celotnih obrambnih sil; vrnitev pripadnikov v matične enote po zaključku službovanja v enoti za specialna delovanja.

POVELJEVANJE IN KONTROLA TER NAČRTOVANJE DELOVANJ

Enota je formalno podrejena poveljniku centra za usposabljanje, ki enoto podpira logistično. Operativno ima poveljnik enote neposredno zvezo z načelnikom generalštaba, ki edini lahko enoti ukaže izvajanje specialnih delovanj. Načrtovanje za potrebe specialnih delovanj poteka po enakih načelih kot za konvencionalne sile, vendar prilagojeno situaciji in potrebam enote. Pri načrtovanju delovanj izhajajo predvsem iz britanskih ter v manjši meri tudi ameriških izkušenj, ki pa so popolnoma prilagojene irski situaciji (Opomnik s poveljniško štabnega tečaja, 2003 in spletna stran za vojaške enote Irske, 2007c).

3.1.6 REPUBLIKA HRVAŠKA

V Republiki Hrvaški je za izvajanje specialnih delovanj namenjen Bataljon za specialna delovanja, ki je nameščen v Delnicah (Dugoročni plan razvoja orožanih snaga Republike Hrvatske 2006–2015, 2006: 19).

ORGANIZIRANOST

Bataljon za specialna delovanja združuje zmogljivosti kopenske vojske vojaške mornarice in enot vojaške policije za izvajanje specialnih delovanj. Specialna delovanja lahko izvaja tako na kopnem kot tudi v vodi in zraku. Bataljon šteje okoli 300 poklicnih pripadnikov (Dugoročni plan razvoja orožanih snaga Republike Hrvatske 2006–2015, 2006: 19).

Bataljon ima v svoji sestavi (Predstavitev bataljona za specialno delovanje, 2004):

- poveljstvo s poveljnikom, namestnikom, poveljnikovim osebnim štabom ter štabnimi organi;
- poveljniško logistično četo, ki omogoča delovanje zvez ter logistično podpira bataljon;
- štiri čete za specialno delovanje, ki so specializirane za delovanje v različnih prostorskih pogojih, in sicer: padalsko, gorsko in amfibijsko četo ter četo za urbano in protioklepno bojevanje;
- četo za podporo s poveljstvom, protioklepnim, minometnim in ostrostrelskim vodom ter
- četo za specialno usposabljanje.

UPORABA ENOT

Bataljon za specialna delovanja mora biti v sestavi sil prvega strateškega ešalona sposoben izvajati naslednje naloge (Predstavitev bataljona za specialno delovanje, 2004):

- načrtovanje in izvajanje specialnih delovanj, kot podpora na taktični, operativni in strateški ravni;
- vdiranje v nasprotnikovo zaledje po zraku, vodi in kopnem in izmikanje od tam;
- izvidništvo, zbiranje in obdelava obveščevalnih podatkov;
- priprava in izvajanje diverzantskih akcij v vodi, zraku in na kopnem, s poudarkom na delovanju na nepristopnem terenu in v oteženih meteoroloških razmerah;
- antiteroristično oziroma preventivno delovanje za preprečevanje terorističnih groženj;
- pomoč pri možnih večjih elementarnih nesrečah, humanitarnih nalogah, razminiranju, gašenju požarov, poplavam in potresih;
- sodelovanje v mednarodnih vojaških operacijah in
- metodično pripravljajanje inštruktorjev za izvajanje usposabljanja.

POVELJEVANJE IN KONTROLA TER NAČRTOVANJE DELOVANJ

Za izvajanje specialnih delovanj kot tudi drugih bojnih dejavnosti načelnik Generalštaba oboroženih sil na podlagi zahtev poveljnika operacije po silah za izvajanje specialnih delovanj te dodeli pod njihov neposredni operativni nadzor (Predstavitev bataljona za specialno delovanje, 2006: 19–20).

V javnih virih ni dostopnih informacij o načrtovanju specialnih delovanj v oboroženih silah Republike Hrvaške. Glede na presek sodelovanja s tujimi oboroženimi silami in članstvom v Partnerstvu za mir ter organiziranosti bataljona za specialno delovanje (hrvaškim zmogostim in potrebam prilagojena organizacija drugega padalskega bataljona francoske tujske legije) lahko sklepamo, da se uporabljajo izkušnje in metode predvsem oboroženih sil Združenih držav Amerike in oboroženih sil Republike Francije.

3.1.7 REPUBLIKA SLOVENIJA

ORGANIZIRANOST

Enota za specialno delovanje Slovenske vojske (v nadaljnjem besedilu: ESD) je posebej izbrana, organizirana, opremljena in usposobljena, in kot pove že njeno ime, namenjena

predvsem za posebne naloge. Izvaja jih lahko povsem samostojno ali v sodelovanju z drugimi enotami Slovenske vojske in zavezniških prijateljskih držav. Enoto za specialno delovanje sestavljajo poveljstvo, bojne skupine, oddelek zvez in skupina za logistično podporo. V konkretnih akcijah so njena udarna pest bojne skupine, sestavljene po modularnem načelu iz specialistov (za oborožitev in taktiko, zvezo, inženirstvo, saniteto), ključnih za učinkovito izvedbo nalog (Obramba, 2005: 40).

UPORABA ENOT

Primarne naloge enote za specialno delovanje so posebno in globinsko izvidovanje, neposredne akcije, vojaške operacije v urbanem okolju, bojno iskanje in reševanje, protiteroristično delovanje in delovanje v širokem spektru nekonvencionalnega vojskovanja. Njeni pripadniki se ob tem usposabljujejo tudi za druge naloge iz spektra delovanj sil za posebne operacije (Obramba, 2005: 41).

Enota je namenjena za izvajanje specialnih delovanj. V celoti je popolnjena s stalno sestavo in bo uvrščena v kategorijo premestljivih sil v visoki stopnji pripravljenosti. Končne operativne zmogljivosti bo dosegla v letu 2009. Do preoblikovanja operativne ravni poveljevanja bo enota v sestavi 5. obveščevalno izvidniškega bataljona (v nadaljnjem besedilu: OIB). Enota bo nosilec izvidniškega in specialnega usposabljanja. Kadar bo uporabljena za izvajanje specialnih delovanj, bo vodena skladno z zavezniškimi načeli in doktrinami specialnega delovanja. V operacijah kriznega odzivanja (v nadaljnjem besedilu: OKO) bo enota lahko angažirana tudi za izvajanje konvencionalnih vojaških nalog (SOPR, 2006: 25).

POVELJEVANJE IN KONTROLA TER NAČRTOVANJE DELOVANJ

Poveljstvo sil poveljuje vsem silam na območju odgovornosti ter združuje taktične enote, enote podpore in enote prostorske strukture. Pristojno je za načrtovanje, organiziranje in vodenje obrambnih priprav ter izvajanje vojaških operacij na celotnem ozemlju Republike Slovenije. Organizira in vodi sodelovanje pripadnikov in enot Slovenske vojske znotraj zavezništva ter v operacijah za podporo miru. Izvaja odločitve generalštaba in neposredno izvaja operativne naloge ter nadzira izvajanje nalog njemu podrejenih enot. Po povelju poveljstva sil enota formira bojne skupine ter izvaja specialno delovanje v globini ali zaledju nasprotnika in se bojuje proti diverzantskim in terorističnim skupinam na vojaških območjih (spletna stran Slovenske vojske, 2007c).

Načeloma za načrtovanje specialnih delovanj veljajo enaka načela kot za konvencionalne sile, vendar pa se uporabljajo prilagojeno situaciji in potrebam enot. Dejansko v tem trenutku ni dostopen noben akt, ki bi urejal področje načrtovanja specialnih delovanj v Slovenski vojski. Iz razpoložljivih javnih virov je mogoče sklepati, da se pri načrtovanju uporabljajo izkušnje in literatura, pridobljena v sodelovanjih z tujimi enotami za specialno delovanje, v prvi vrsti amerškimi (Obramba; 2005: 42).

3.2 ENOTE VOJAŠKE POLICIJE

3.2.1 ORGANIZACIJA SEVERNOATLANTSKE POGODBE (NATO)

ORGANIZIRANOST

NATOVA vojaška policija se organizira v primerih in na načine, ko so formacije ene ali več enot NATOVIH sil razmeščene ali delujejo na določenem operativnem ozemlju ali pa se po njem premikajo. NATOVA vojaška policija deluje v imenu poveljnika, ki ga določi NATO. Organiziranost je odvisna od elementov vojaške policije, ki jih prispevajo članice NATA. Enote vojaških policij držav NATA lahko v okviru zavezništva delujejo kot enote, ki zagotavljajo operativno podporo delovanja nacionalnih enot, in/ali kot enote, ki so namenjene operativni podpori vseh sil na območju delovanja (APP 12, 2004: 8–12).

Pri opravljanju svojih nalog pripadniki vojaške policije nosijo ustrezne identifikacijske znake NATOVE vojaške policije. Praviloma nosijo nacionalno uniformo in standardizirano oborožitev in opremo države s standardiziranimi znaki NATOVE vojaške policije (APP 12, 2004: 11–13).

UPORABA ENOT

Enote vojaške policije NATA podpirajo delovanje enot v sestavi zavezništva na podlagi sprejete NATOVE Doktrine in postopkov vojaške policije – APP 12² ter Skupne obveščevalne, protiobveščevalne in varnostne doktrine NATA – AJP 2.0. Naloge so razdeljene na naslednje sklope (APP 12, 2004: 20):

- varnost vojaškega prometa – naloga bojne podpore;
- zagotovitev vojaškega reda in discipline – naloga zaledne podpore;
- varovanje območij – bojna naloga;

---

² STANAG 2226.

- delo z vojnimi ujetniki – naloga bojne podpore;
- naloge specializirane enote vojaške policije – bojna naloga/naloga bojne podpore ter
- obveščevalne operacije o KD in operacije zbiranja informacij NATO VP – naloga bojne podpore.

Znotraj nacionalnega ozemlja lahko NATOVA vojaška policija izvaja pooblastila, ki so ji dodeljena po njeni lastni nacionalni zakonodaji. Zunaj svojega lastnega ozemlja lahko izvaja le pooblastila, ki so ji dodeljena za izvajanje njene policijske dolžnosti v skladu s soglasjem SOFA ali drugega obvezujočega sporazuma in akta, temelječega na legalnih pravicah, ki jih zakonodaja gostujoče države dodeljuje posamezniku. Policijska pooblastila se med državami razlikujejo. Poveljnik NATOVIH sil potrebuje zagotovilo, da ima vsaka prispevajoča nacionalna sila zadosti nacionalnih vojaških policijskih virov, da izvaja naloge zagotavljanja reda in discipline za lastne enote. Če kontingenti nimajo svojih enot vojaške policije, uveljavljanje teh določil izvaja združena enota vojaške policije NATA. Skladno z določili doktrine so vsi pripadniki sil, vključno s civilisti, dolžni izpolnjevati zakonite ukaze vojaške policije, opraviti identifikacijske postopke in upoštevati druga navodila ter izrečene ukrepe katere koli države, ki prispeva k silam (APP 12, 2004: 14–15).

POVELJEVANJE IN KONTROLA TER NAČRTOVANJE DELOVANJ

Organizacijsko določi za vodenje in poveljevanje enotam VP poveljujoči silam NATO poveljnika/načelnika vojaške policije. Če je enota vojaške policije edina oziroma največja enota vojaške policije na območju operacije, lahko poveljnik sil pooblasti poveljujočega enote, da opravlja tudi naloge načelnika vojaške policije sil (Force Provost Marshal). V tem primeru je poveljnik hkrati tudi glavni štabni svetovalec poveljnika sil pri zadevah vojaške policije. V tej vlogi ima tudi dvojna pooblastila, torej kot poveljnik vojaške policije sil in kot načelnik vojaške policije sil. Pooblastila mu omogočajo nemoteno operativno poveljevanje in kontrolo nad vsemi dodeljenimi enotami. Poveljnik enote vojaške policije svetuje poveljniku, ki mu je vojaška policija pridodana, in je odgovoren za koordiniranje operativne podpore vojaške policije enotam na območju odgovornosti (APP 12, 2004: 14).

Poveljnik NATOVE vojaške policije, ki je imenovan v imenu poveljnika NATOVIH sil, je odgovoren za načrtovanje in koordinacijo vseh nalog enot vojaške policije na območju delovanja. Primarna naloga poveljnika NATOVE vojaške policije je zagotoviti, da so

načrti in operacije vojaške policije v podporo nalogam poveljnika sil pravilno razviti in udejanjeni (AJP 3.2.3.3, 2005: 1–12).

Poveljnik NATOVE vojaške policije je neposredno odgovoren poveljniku sil in mora imeti do njega neposreden dostop. Za boljšo podporo poveljniku sil ter učinkovito tekoče in prihodnje načrtovanje in izvajanje nalog je predstavništvo vojaške policije vključeno v štabni sektor poveljstva G2/G3 (obveščevalno-varnostni sektor/operativni sektor), glede na specifično operacije pa je posredno vključeno tudi v sektor G1/G4 (kadrovski/logistični sektor). Poveljnik NATOVE vojaške policije je odgovoren za načrtovanje in koordinacijo dela vojaške policije. Poleg splošnih štabnih funkcij ima specifične odgovornosti na naslednjih področjih (APP 12, 2004: 16–17):

- svetuje poveljniku sil in drugemu osebju o sposobnostih vojaške policije (ko deluje kot načelnik vojaške policije sil);
- pomaga pri interakcijah podpornih enot in jih nadzoruje;
- ocenjuje tekoče operacije vojaške policije;
- vzdržuje zvezo z lokalnimi civilnimi represivnimi organi;
- načrtuje in nadzoruje vse naloge s področja dejavnosti vojaške policije (vojaški promet, red in disciplina ...).

3.2.2 ZDRUŽENE DRŽAVE AMERIKE

V nalogi se bom osredotočil na sile vojaške policije v enotah vojske in mornariške pehote. Enote varnostne policije, ki delujejo v sklopu letalstva in mornarice, bom zaradi njihove specifične delovanja zavestno zanemaril.

ORGANIZIRANOST

Vojaška policija ZDA je specializiran del oboroženih sil, ki zajema vse zvrsti vojske. Pri mornarici in zračnih silah je definiran s termini »Shore Patrole« in »Master at arms« ter »Security Forces«, pri preostalih dveh zvrsteh pa kot vojaška policija – »Military Police«. Enote so organizirane kot sile za bojevanje, bojno podporo in podporo delovanja ter nebojne operacije. Vojaška policija deluje na taktični in operativni ravni. Naloge lahko opravlja samostojno oziroma izvaja podporno delovanje pridodani enoti. Organiziranost vojaške policije je namenska za izvajanje podpore po naslednjem modularnem principu:

vod podpira bataljon, četa brigado, bataljon divizijo in brigada korpus (FM 3-19.1, 2002: 1–4 do 1–10).

Sestava enot vojaške policije je vezana glede na enote, ki jih podpirajo. Vojaška policija ameriške vojske ima v svoji sestavi enajst brigad vojaške policije, mornariška pehota pa več enot bataljonske sestave, ki številčno dosegajo brigadno raven (spletna stran za vojaške enote ZDA, 2007c).

Brigada vojaške policije ima v svoji sestavi do šest bataljonov s po šestimi četami. Četa ima tri vode s po tremi oddelki. Oddelki so razdeljeni na tri skupine s po tremi vojaškimi policisti. Brigade se med seboj zaradi namembnosti močno razlikujejo. Tako ima na primer 16. zračnopenosna brigada vojaške policije v svoji sestavi le en bataljon in šest samostojnih čet (spletna stran za vojaške enote ZDA, 2007d). Načelnik vojaške policije (Provost Marshal – PM) je odrejen na brigadni ravni. Poleg klasičnih enot vojaške policije v sklopu te neodvisno delujejo tudi preiskovalni kriminalistični oddelki (Criminal Investigation Division – CID). Na korpusni ravni je preiskovalni kriminalistični oddelek organiziran v sestavi do moči bataljona (FM 3-19.1, 2002: 1–11 do 1–19).

UPORABA ENOT

Vojaška policija izvaja bojna in podporna delovanja. V sklopu svojega področja dejavnosti izvaja naslednje naloge (FM 3-19.4, 2002: 1–1 do 1–6):

- zagotavljanje mobilnosti in manevra enotam: prečkanje reke, pomoč pri prečkanju ovir, prehod linij na bojišču, nadzor dislociranih vojaških oseb, nadzor dislociranih civilnih oseb, izvidovanje in nadzor poti, izvajanje zakonov/pravil na glavnih oskrbovalnih poteh;
- varovanja območij: izvidovanje – delujejo kot »oči in ušesa« poveljnika, ki ga podpirajo, nadzor območja po bojih (area damage control), obramba vojaških baz, enote vojaške policije delujejo tudi kot interventna enota za posredovanje, zavarovanje pomembnih objektov, lokacij, poveljstev, oseb;
- operacije, vezane na vojaške ujetnike in druge kategorije prebivalstva; vojni ujetniki, postopki s civilnim prebivalstvom – internirane osebe, begunci, nadzor prebivalstva in virov, ukrepi v zvezi z zaporniki (vojaške osebe ameriške vojske);
- zagotavljanje vojaškega reda in discipline: izvajanje – uveljavljanje zakonov, kriminalistične preiskave, pomoč pri carinski službi in policijske obveščevalne

operacije, proces obveščevalne priprave bojišča, policijski proces ocene informacij, aktivno in pasivno zbiranje informacij.

POVELJEVANJE IN KONTROLA TER NAČRTOVANJE DELOVANJ

Enote vojaške policije izvajajo naloge samostojno v sklopu enot vojaške policije ali kot pridodan element enotam, kjer izvajajo podporno delovanje. V takih primerih so glede na dodeljeno nalogo postavljene pod operativno kontrolo. Operativna kontrola vključuje organiziranje in vključevanje moštva, določitev nalog s področja dejavnosti vojaške policije ter usmerjanje in koordinacijo za izvedbo določene naloge. Izvajanje nalog vojaške policije je tipično decentralizirano glede na podporne funkcije, vezane na trenutne razmere, dodeljene naloge, sovražnika, razpoložljive sile, območje delovanja, razpoložljivi čas in civilne okoliščine na območju delovanja. Vodenje in poveljevanje poteka prek načelnika vojaške policije v enoti, ki je po svoji vlogi tudi svetovalec poveljnika sil za izvajanje nalog vojaške policije. Njegove naloge so (FM 3-19.1, 2002: 2–1 do 2–4):

- svetovanje poveljniku sil in poveljstvu glede uporabe in zmogljivosti vojaške policije;
- nadzor nad pripravo načrtov uporabe, vezanih na področje dejavnosti vojaške policije;
- koordinacija dela vojaške policije;
- podpora in nadzor dela ter interakcija med podpornimi enotami in enotami, ki jih vojaška policija podpira;
- izvajanje nadzora nad delovanjem in uporabo vojaške policije;
- izvajanje koordinacije med zavezniškimi silami in nacionalnimi podpornimi elementi ter civilno policijo na območju delovanja;
- zagotavljanje konsistentnosti načrtov uporabe vojaške policije z načrti in namero poveljnika sil;
- svetovanje poveljniku sil, kje in kdaj naj bo vojaška policija najbolj koncentrirana oziroma aktivna, in
- svetovanje in nadzor elementov vojaške policije, ki izvajajo podporne naloge v območju delovanja pridodanim enotam.

Načrtovanje delovanj vojaške policije je v veliki meri odvisno od namere poveljnika sil. Jasna namera o izvedbi naloge je pomembna za načrtovanje delovanj vojaške policije zaradi potrebnega usklajenega delovanja vojaške policije z drugimi enotami v območju delovanja. Osnovno načrtovanje poteka prek nadrejenih enot, ki glede na usmeritve načelnika vojaške policije določijo naloge vojaški policiji. Zaradi specifičnosti nalog se

nadaljnje načrtovanje uporabe enot izvaja direktno na izvedbeni ravni. Pri načrtovanju je velik poudarek na uporabi enot in bojni zagotovitvi, ki jo potrebujejo enote vojaške policije. V bojno zagotovitev so vključeni elementi za podporo vodenja in poveljevanja, ognjeno podporo oskrbe. Bojna zagotovitev vključuje tudi komunikacijsko opremo, transport in letalsko podporo. Bojno zagotovitev in podporo omogočajo višje nadrejene enote. Načrtovanje delovanj je zato pomemben element, ki mora biti ustrezno usklajen z namenom čim lažjega delovanja enot. Načrtovanje poteka po principih štabnega dela (FM 3-19.1, 2002: 2–1 do 2–4).

Razlog, da ameriška vojaška policija izvaja pet osnovnih funkcij z namenom podpore bojnim enotam, je naslednji (FM 3-19.1, 2002: 1–2):

- pojav operacij kriznega odzivanja, kjer naloge izvajajo združene, večnacionalne enote ter je sodelovanje različnih agencij dnevno prisotno;
- ni več linearnega bojišča, kar zahteva od poveljnika enote na določenem območju odgovornosti, da naproša za pomoč posebne enote za doseganje specifičnih nalog;
- asimetrične grožnje (terorizem, tihotapljenje mamil) ter učinek naravnih nesreč in nesreč, ki jih povzroči človek;
- visoko tehnološko okolje, ki je posebej ogroženo in ranljivo.

Osnovna delitev nalog VP močno vpliva na proces načrtovanja. Zaradi pomembnosti vojaškopolijskih nalog se poveljniki VP vključijo v proces načrtovanja že zelo zgodaj, in sicer še pred določitvijo območja delovanja in določitve nalog. To omogoča, da se vzpostavi pravilna mera odgovornosti za zavarovanje, sodelovanje in komunikacijo med enotami. Cilj dobrega in pravočasnega načrtovanja delovanj je določitev optimalne izrabe resursov glede na faze in razdeljeno uporabo enot za podporo pri izvedbi operativnega načrta.

3.2.3 KRALJEVINA NIZOZEMSKA

ORGANIZIRANOST

Kraljeva nizozemska žandarmerija »MARECHAUSSEE« je policijsko organizirana enota z vojaškim statusom, kar ji omogoča izvajanje policijskih in vojaških nalog iz spektra zakonskih zadolžitev organizacije. Organiziranost omogoča izvajanje nalog doma in v tujini. Od leta 1998 je postala samostojna služba v obrambno-varnostnem sistemu

Kraljevine Nizozemske. V sklopu obrambnega ministrstva je uvrščena kot ena od štirih komponent v družbi kopenske vojske, mornarice in letalstva. Svoje naloge izvaja v sklopu obrambnega, notranjega in pravosodnega ministrstva (The Netherlands MOD, 2004: 43–46).

UPORABA ENOT

Enote izvajajo naloge s področja varovanja določenih objektov, varovanja protokolarnih dejavnosti, fizično varovanje pomembnih oseb in delegacij, varovanje pomembnih transportov ter policijske naloge varovanja letališč in veleposlaništev države v tujini. Pri nalogah varovanja je najpomembnejše varovanje kraljeve družine in palače Kraljevine Nizozemske. Izvajajo tudi vse naloge, povezane s tujci, vključujoč mejno kontrolo, nadzor nad tujci v državi in naloge, povezane s podporo azilnih procedur. Poleg tega enote izvajajo naloge kriminalističnih preiskav in naloge, povezane z zagotavljanjem javnega reda in miru, ter nudenje asistenc policiji. Poleg tega izvajajo naloge vojaške policije v oboroženih silah doma in v tujini (The Netherlands MOD, 2003: 4–6).

POVELJEVANJE IN KONTROLA TER NAČRTOVANJE DELOVANJ

Vodenje je centralizirano prek glavnega poveljnika kraljeve žandarmerije. Naloge izvajajo za potrebe ministrstva za notranje zadeve, ministrstva za obrambo in pravosodja. Štab je razdeljen na direktorat za planiranje, direktorat za operacije, direktorat za nadzor ter kabinet glavnega poveljnika. Prek poveljstva okrožij svoje naloge doma izvajajo v šestih okrožjih. Poleg te razdelitve struktura vsebuje še poveljstvo za izobraževanje, usposabljanje, razvoj in center za ekspertno znanje. Direktno so v strukturo vpete specializirane enote za kriminalistične preiskave, specializirana varnostna brigada, 103. kraljevi odred, ki je namenjen za izvajanje vojaških nalog doma in v tujini, ter enota za nadzor in hranjenje nevarnih stvari (The Netherlands MOD: 7–12).

Glede na dejstvo, da enote svoje delo izvajajo za več ministrstev, je temu primerno tudi načrtovanje delovanj. Enote, ki izvajajo policijske naloge, imajo od leta 1993 enaka pooblastila in pristojnosti za delo kot policijske enote. Območje odgovornosti in delitev nalog je dobro razdeljeno in določeno. V primerih, ko enote izvajajo pomoč policijskim enotam, imajo pristojnost policisti. Težišče načrtovanj so predvsem naloge, vezane na mejne zadeve v spektru preprečevanja ilegalnih migracij, tihotapljenja drog in pomoč policiji. V sklopu nalog vojaške policije izvajajo naloge prometne varnosti, uveljavljanje

zakonov, protiteroristično delovanje ipd. Vojaškopolijske enote so namenjene za svoje sile oziroma za vse mednarodne sile na določenem območju delovanja, če pripadniki vojaške policije delujejo v sklopu mednarodnih sil VP. Načrtovanje delovanj poteka prek štabnih procesov in ustreznih standardnih operativnih postopkov, ki veljajo za določen tip nalog (The Netherlands MOD, 2003: 13–17).

3.2.4 REPUBLIKA ITALIJA

ORGANIZIRANOST

Naloge vojaške policije oboroženih sil republike Italije izvajajo karabinjerji, paravojaška enota žandarmerijskega tipa. Policijske sile z vojaškim statusom izvajajo svoje naloge v sklopu obrambnega ministrstva. Osnovno poslanstvo enote je javna varnost in uveljavljanje zakonov. S svojo organiziranostjo praktično pokrivajo vsa področja delovanj. Vsebinsko se delijo na tri sklope, in sicer za izvajanje nalog s področja obrambe, notranjih zadev in nalog za potrebe drugih ministrstev. Organizacijsko se delijo na centralne – splošne sile, teritorialne sile, mobilne – premestljive sile, vojaško policijo, specialne sile in sile za usposabljanje in izobraževanje. Teritorialna organiziranost je prepletena znotraj celotne države Italije prek devetnajstih regionalnih poveljstev s sto dvema provincama in z več kot 4650 policijskimi postajami. Poleg tega so karabinjerji organizirani v pet regionalnih poveljstev z namenom zagotavljanja ustreznega usposabljanja kadra, tehnične in administrativne podpore drugim regionalnim poveljstvom. Mobilno komponento sestavljajo trije polki in specialne sile. Poleg kopenske komponente so v sklopu sil tudi pomorske enote in helikopterska enota (The Carabinieri Corps, 2005).

UPORABA ENOT

Naloge teritorialne komponente so zagotavljanje notranje varnosti ter preventivno delovanje in preprečevanje oziroma boj proti kriminalu. Poleg tega pa opravljajo varnostne in podporne naloge za druga ministrstva, zunanje, zdravstveno, finančno, okoljsko, ministrstvo za delo ipd. Hkrati teritorialna komponenta zagotavlja ustrezne sile za delovanje mobilnih enot za delo v tujini. Enote mobilne komponente izvajajo naloge javnega reda in notranje varnosti, naloge vojaške policije in druge policijske enote pa vojaške naloge s svojega področja dejavnosti (spletna stran za Carabinieri, 2007a).

POVELJEVANJE IN KONTROLA TER NAČRTOVANJE DELOVANJ

Vodenje in poveljevanje poteka prek glavnega poveljstva žandarmerije, ki vodi enote ter koordinira in nadzira izvajanje dejavnosti sil. Poleg tega skrbi za ustrezne povezave z drugimi ministrstvi, javnimi službami in po potrebi s tujimi sorodnimi strukturami. Proces sprejemanja odločitev poteka prek ustaljenih štabnih procesov. Odločitve sprejemata poveljnik sil in načelnik štaba. Preostalo vodenje enot, vezanih na izvajanje operativnega dela, je v pristojnosti podrejenih poveljnikov. Specialne sile so v izrednih razmerah neposredno podrejene poveljniku sil (spletna stran za Carabinieri, 2007b).

Načrtovanje sil je v domeni glavnega poveljstva žandarmerije. Glede na dejstvo, da enote svoje delo izvajajo za več ministrstev, je temu prilagojeno tudi načrtovanje delovanj. Ker so karabinjerji enota paravojaškega tipa, načrtovanje poteka po načelih štabnega dela. Ker iz virov ni mogoče pridobiti podrobnosti o strateškem načrtovanju in glede na dejstvo, da opravljajo tako rekoč skoraj vse vrste varnostnih nalog, domnevam, da je načrtovanje uporabe enot oteženo. Iz lastnih izkušenj mi je znano, da je načrtovanje uporabe enot vojaške policije kompatibilno z drugimi enotami v mednarodnem okolju (spletna stran za Carabinieri, 2007c).

3.2.5 REPUBLIKA IRSKA

ORGANIZIRANOST

Službo vojaške policije Oboroženih sil Republike Irske sestavljajo štiri poklicne (1., 2., 4. DFTC) ter tri (31., 54., 62.) rezervne čete vojaške policije. Vsaka od štirih poklicnih in treh rezervnih pehotnih brigad ima v svoji sestavi četo vojaške policije, sestavljeno iz poveljstva, oddelka preiskovalcev ter dveh vodov vojaške policije. Poveljnik čete je hkrati pomočnik načelnika vojaške policije brigade. V sestavi centra za usposabljanje (Defence Forces Training Centre) se ob šoli vojaške policije nahaja tudi četa vojaške policije, sestavljena iz poveljstva, oddelka preiskovalcev, oddelka načelnika vojaške policije brigade, vojaškega zapora ter voda vojaške policije. V generalštabu se pod pristojnostjo namestnika načelnika za podporo nahaja oddelek vojaške policije (Sheriff, 2005 in spletna stran za vojaške enote Irske, 2007b).

UPORABA ENOT

Vojaška policija je v miru odgovorna za preprečevanje in odkrivanje kaznivih dejanj, ohranjanje vojaškega reda in discipline ter opravljanje splošnih policijskih nalog znotraj oboroženih sil. V vojni oziroma med izvajanjem delovanj v podporo miru ima vojaška policija še naloge in pristojnosti, povezane z urejanjem prometa ter z vojnimi ujetniki in begunci. Vojaška policija tradicionalno opravlja tudi različne naloge pri vojaških in državnih proslavah ter ob obiskih tujih vojaških in državnih delegacij. Na nacionalni in lokalni ravni nudi podporo organom civilne policije. Vojaška policija se uporablja za klasične vojaškopolicijske naloge, vključno z izvajanjem protiterorističnih nalog, vendar le za naloge preventivnega tipa (Sheriff, 2005).

POVELJEVANJE IN KONTROLA TER NAČRTOVANJE DELOVANJ

V generalštabu je oddelek vojaške policije, ki je odgovoren za koordinacijo vseh dejavnosti službe vojaške policije. Ob tem je odgovoren še za preiskovanje kaznivih dejanj in prekrškov v obrambnih silah ter za vodenje vojaškega zapora. Oddelek vodi polkovnik, ki je za svoje delo odgovoren namestniku načelnika za podporo. V vsaki brigadi in v centru za usposabljanje opravlja poveljnik čete vlogo načelnika vojaške policije. Za svoje delo je odgovoren poveljniku brigade oziroma centra za usposabljanje. V mornariški in letalski službi naloge vojaške policije opravljata 2. in 4. četa. Vojaška policija je pri izvajanju svojih nalog omejena le na pripadnike oboroženih sil ter na območja vojašnic, skladišč in vadišč. Čeprav enote vojaške policije v okviru vojaške podpore civilnim oblastem tesno sodelujejo z organi civilne policije, pri svojem delu nimajo pristojnosti nad civilisti. Kadar enote vojaške policije sodelujejo v delovanjih za podporo miru, se njihove pristojnosti razširijo tudi na civiliste, in sicer takrat, ko imajo opravka z begunci. Načrtovanje delovanj poteka skladno s pravili štabnega dela in standardnimi operativnimi postopki (Sheriff, 2005 in spletna stran za vojaške enote Irske, 2007d).

3.2.6 REPUBLIKA HRVAŠKA

ORGANIZIRANOST

Vojaška policija Hrvaške vojske je specializiran del vojske, ki je namenjen za bojno podporo delovanja enot Hrvaške vojske (v nadaljnjem besedilu: HV). Vodenje poteka prek uprave vojaške policije pri Generalštabu Hrvaške (v nadaljnjem besedilu: GŠHV). Vojaška

policija je organizirana v bataljonske sestave pri kopenski, pomorski in zračni zvrsti vojske. Je decentralizirano organizirana po naslednjem razrezu (Vojaška policija Hrvaške vojske, 2006):

- uprava vojaške policije v GŠHV;
- prištabne enote pri GŠHV (dva bataljona vojaške policije, kriminalistični oddelek vojaške policije, protiteroristična enota vojaške policije);
- kopenska komponenta, pet bataljonov vojaške policije;
- pomorska komponenta, en bataljon vojaške policije;
- zračna komponenta, en bataljon vojaške policije.

Kljub velikemu številu bataljonov pa je številčna sestava dokaj nizka. V vojaški policiji je okoli 1000 pripadnikov stalne sestave in okoli 300 nabornikov. To pomeni, da so enote glede na obseg votle in številčno nepopolnjene (Vojaška policija Hrvaške vojske, 2006).

V skladu z dolgoročnim planom razvoja oboroženih sil Republike Hrvaške za obdobje 2006–2015 je predvideno združevanje vseh specialnih sil vojske v en specialni bataljon, ki bo pod poveljstvom načelnika GŠHV. V ta bataljon bodo združene pomorske in kopenske specialne sile ter specialne sile vojaške policije. Predvideno število pripadnikov bo okoli 300. Sile bodo namenjene za izvajanje specialnih delovanj na celotnem ozemlju Republike Hrvaške (v nadaljnjem besedilu: RH). Poleg teh sprememb bodo deležne spremembe tudi druge enote vojaške policije. Dejansko se bodo enote vojaške policije krčile v organizacijskem smislu. Tako bo ukinjena Uprava vojaške policije GŠHV, kjer bo ostal le oddelek kriminalistične vojaške policije. Iz vsebine dokumenta ni mogoče razbrati, kako se bo krčila vojaška policija, vsekakor pa se bo število bataljonov zmanjšalo (Dugoročni plan razvoja oružanih snaga Republike Hrvatske 2006–2015, 2006: 19).

UPORABA ENOT

Vojaška policija HV skrbi za vojaški red in disciplino, varnost vojaškega prometa ter preprečuje, preiskuje in odkriva kazniva dejanja in prekrške v Ministrstvu za obrambo in HV. Poleg tega varuje objekte in okoliše, ki so posebnega pomena za obrambo, varuje vojaške delegacije in po potrebi pomaga enotam notranjega ministrstva in drugim vladnim organizacijam. Vojaška policija s protiteroristično enoto izvaja direkten protiteroristični boj. Enota je namenjena tudi za prijemanje storilcev hujših kaznivih dejanj in prekrškov (Vojaška policija Hrvaške vojske, 2006).

Skladno z določili Zakona o obrambi (128. člen) in Zakona o službi v oboroženih silah (53. člen) imajo pooblašcene osebe vojaške policije pristojnosti in pooblastila, skladno s Kazenskim zakonikom RH in Zakonom o prekrških RH. Kršitve notranjega reda in discipline obravnava disciplinsko sodišče, ki je umeščeno znotraj GŠHV (Zakon o odbrani Republike Hrvatske, br. 32/2002 in Zakon o službi u oružanim snagama Republike Hrvatske, br. 33/2002, 2002).

POVELJEVANJE IN KONTROLA TER NAČRTOVANJE DELOVANJ

Vodenje in poveljevanje vojaški policiji je decentralizirano. Uprava vojaške policije skrbi za strateški razvoj vojaške policije in doktrinarno poenotenje taktike, postopkov in procedur. Poleg tega zbira vse potrebne podatke o delu vojaške policije v strukturah HV. Uprava je usmerjevalni organ brez direktne linije vodenja in poveljevanja. Generalštabne enote vojaške policije so direktno vezane na načelnika GŠHV. Izvajajo naloge za potrebo generalštaba in prištabnih enot. Kriminalistični oddelek je pristojen za obravnavo hujših kaznivih dejanj v celotni HV. Protiteroristična enota ima prav tako območje delovanja na celotnem ozemlju RH. Poveljevanje drugim enotam, ki so neposredno podrejene zvrstem kopenske, pomorske in letalske komponente vojske, poteka neposredno prek prvonadrejenih poveljnikov. V pomoč pri pravilni uporabi enot vojaške policije so častniki za povezavo v poveljstvih nadrejenih enot. Načrtovanje poteka prek splošnih štabnih procesov, ki veljajo v Hrvaški vojski. Načrtovanje delovanj direktno podrejenih enot pri GŠHV poteka prek prvopodrejenih poveljnikov. Pomoč in usmeritve za načrtovanje in delo splošnih enot vojaške policije, protiteroristične enote in kriminalističnega oddelka nudi uprava vojaške policije. Načrtovanje delovanj drugih enot vojaške policije na operativni ravni poteka s pomočjo častnikov za povezavo v nadrejenih poveljstvih. Načrtovanje delovanj je tako v domeni poveljnikov bataljonov, ki za določen tip naloge določijo ustrezne skupine za izvedbo nalog (Vojaška policija Hrvaške vojske, 2006).

3.2.7 REPUBLIKA SLOVENIJA

ORGANIZIRANOST

Vojaška policija je specializiran del Slovenske vojske (v nadaljnjem besedilu: SV), katere delo usmerjajo in vodijo štabno varnostni organi SV, razen pri preiskovanju kaznivih

dejanj, ki jih v skladu z Zakonom o obrambi vodijo in usmerjajo organi obveščevalno-varnostne službe ministrstva.

17. bataljon vojaške policije (v nadaljnjem besedilu: 17. BVP) je taktična enota, ki podpira izvajanje nalog enot SV tako doma kot v sestavi zavezništva in je sestavni del sil za podporo bojnega delovanja (ReSDPRO, 2004). 17. BVP je sestavni del sil z visoko stopnjo pripravljenosti, kjer je del enote premestljiv in/ali v višji kategoriji pripravljenosti ter predviden za prenos pod poveljevanje zavezništva. Sestavljajo ga pripadniki stalne sestave (v nadaljnjem besedilu: STAS). Naloge izvaja samostojno ali v sodelovanju z drugimi enotami Slovenske vojske (SOPR, 2004: 33).

Za delovanje v sestavi zavezništva bo imel bataljon četo v visoki stopnji pripravljenosti. Sile vojaške policije v sestavi bataljonske bojne skupine se oblikujejo modularno glede na predvidene naloge in bodo v isti stopnji pripravljenosti kot bataljonska bojna skupina. Del sil v visoki stopnji pripravljenosti bo imel bataljon namenjenih za delovanje v Republiki Sloveniji skladno z načrti uporabe in pripravljenosti (SOPR, 2006: 27).

Vojaška policija je na taktični ravni danes organizirana kot bataljon vojaške policije pri 1. brigadi Slovenske vojske (v nadaljnjem besedilu: 1. BRSV), sestavljen iz poveljstva bataljona, poveljniško logističnega voda, enote za varovanje objektov, treh čet vojaške policije za podporo bojnega delovanja in voda vojaške policije za posebne namene. V letu 2007 se bo 17. BVP reorganiziral in bo sestavljen iz: poveljstva bataljona, poveljniško logističnega voda, specializirane čete vojaške policije in treh čet vojaške policije (dve operativni četi ter četa za varovanje objektov). Specializirana četa vojaške policije bo sestavljena iz poveljstva, voda za posebno policijsko taktiko z dvema udarnima skupinama in ostrostrelci, voda za varovanje oseb, oddelka za protibombno zaščito in oddelka službenih psov. Trenutno so aktivni vsi elementi, razen voda za posebno policijsko taktiko, ki je v fazi postavitve in priprav na selekcijo in usposabljanje. Vod za posebno policijsko taktiko ima trenutno aktivno le skupino ostrostrelcev, ki je ustrezno usposobljena in opremljena. Ostali moduli specializirane čete vojaške policije so formirani, usposobljeni ter ustrezno kadrovske in materialno popolnjeni (Koncept razvoja vojaške policije 2005–2010, 2005: 11).

UPORABA ENOT

Vojaška policija skrbi za vojaški red in disciplino, varnost vojaškega prometa ter opravlja določena opravila v zvezi s preprečevanjem, preiskovanjem in odkrivanjem kaznivih dejanj v vojski, varovanjem objektov in okolišev, ki so posebnega pomena za obrambo. Vojaška policija izvaja nadzor nad izvajanjem zakonov in drugih predpisov, izdanih na njihovih podlagah, če prekršek po normativnih aktih stori vojaška oseba oziroma je prekršek storjen v objektu ali okolišu objekta, ki je posebnega pomena za obrambo. Vojaška policija skrbi tudi za varovanje vojaških in civilnih oseb, ki opravljajo dolžnosti in dela v Slovenski vojski, ki so posebnega pomena za obrambo, nadalje vojaških delegacij, poveljstev in enot ter vrhovnega poveljnika v vojnem stanju oziroma kadar se nahaja v vojaških poveljstvih, enotah ali zavodih oziroma v objektih in njihovih okoliših, ki so posebnega pomena za obrambo (ZObr – UPB-1, 2004).

Na podlagi ReSDPRO SV 2015 je bataljon vojaške policije namenjen za izvajanje vojaškopolijskih nalog ter nalog protidiverzantske in protiteroristične zaščite v vojaških objektih ter okoliših teh objektov.

POVELJEVANJE IN KONTROLA TER NAČRTOVANJE DELOVANJ

Poveljstvo sil poveljuje vsem silam na območju odgovornosti in združuje taktične enote, enote podpore in enote prostorske strukture. Pristojno je za načrtovanje, organiziranje in vodenje obrambnih priprav ter izvajanje vojaških operacij na celotnem ozemlju Republike Slovenije. Organizira in vodi sodelovanje pripadnikov in enot SV znotraj zavezništva ter v operacijah za podporo miru. Izvaja odločitve generalštaba in neposredno izvaja operativne naloge ter nadzira izvajanje nalog njemu podrejenih enot. Bataljon vojaške policije je neposredno podrejen 1. BRSV. Načrtovanje uporabe poteka za načrtno uporabo sil SV za vojaško obrambo in druge naloge, s katerimi se uresničuje obrambna strategija RS. Slovenska vojska sodeluje v procesu načrtovanja uporabe sil zavezništva pri izdelavi načrtov delovanj ob prihodnjih varnostnih grožnjah in načrtov kriznega odzivanja (Vojaška doktrina, 2006: 34).

Načrtovanje delovanj enot vojaške policije na operativni ravni poteka od sprejema, analize in določitve naloge prek splošnega štabnega procesa dela, ki velja v Slovenski vojski. Načrtovanje delovanj je tako v domeni poveljnika bataljona, ki za določen tip naloge določi taktično skupino s potrebnimi moduli za izvedbo. Glede na trenutno organiziranost vsi potrebni elementi še niso formalno združeni v eno enoto. Koncept razvoja vojaške

policije podrobno opredeljuje sestavo, ki je po vsebini, usposobljenosti in znanju potrebna za izvajanje teh nalog. Šele po formiranju celotne – samozadostne enote bo tudi načrtovanje na mikroravni prešlo na izvedbeno raven. Pri tem mislim predvsem načrtovanje določene naloge, vključno s sprejemom odločitve o načinu izvedbe.

3.3 SPECIALNE ENOTE POLICIJE

3.3.1 ZDRUŽENE DRŽAVE AMERIKE

Združene države Amerike imajo v sklopu policijskih sil in drugih nevojaških varnostnih sil celo paleto enot za specialna delovanja. V literaturi sem zasledil naslednje tipe enot: policijske postaje – Special Weapons and Tactics (SWAT); Federal Bureau of Investigation – Special Weapons and Tactics Teams (SWAT) in Hostage Rescue Team (HRT); Bureau of Alcohol, Tobacco, Firearms, and Explosives – Special Response Teams (SRT); Drug Enforcement Administration – Mobile Enforcement Teams (MET); Federal Bureau of Prisons – Special Operations and Response Teams (SORT); Immigration and Customs Enforcement – Special Response Teams (ICE – SRT); United States Department of Energy – Office of Safety and Security (OSS) – Special Response Teams (SRT); United States Department of Energy – Special Response Force (SRF); United States Marshals Service – Special Operations Group (SOG). V nadaljevanju bom opisal le dve, po mojem mnenju najpomembnejši z vidika protiterorističnega delovanja. Pri obravnavanju specialnih sil je treba opozoriti, da naloge, ki so vezane na protiterorizem doma, izvajajo skupaj z vojaškimi enotami. V tujini te naloge izvaja izključno vojska (spletna stran Jane's Security and Foreign Forces – ZDA, 2007a).

ORGANIZIRANOST

Najpogostejše enote so tako imenovani SWAT (Special Weapons and Tactics). To so paravojaške policijske enote, ki so posebej izurjene za izvajanje posebnih nalog. Organizirane so v oddelke. Vsaka malo večja policijska postaja v ZDA ima svojo enoto SWAT. V svoji sestavi imajo te enote udarne skupine, specialiste za pogajanja, za eksplozivne naprave, vodnike službenih psov ipd. (spletna stran varnostnih struktur ZDA, 2007c).

Ena od pomembnejših specialnih enot je FBI-jeva HRT (Hostage Rescue Team). HRT je protiteroristična enota, ki je bila ustanovljena leta 1982 zaradi olimpijskih iger v Los

Angelesu. Enota je namenjena za izvajanje protiterorističnih nalog v domovini (spletna stran varnostnih struktur ZDA, 2007e).

UPORABA ENOT

SWAT se uporablja za zahtevnejše varnostne naloge reševanja talcev, protiteroristično bojevanje, prijemanje storilcev hujših kaznivih dejanj in za visoko tvegane naloge, povezane z oboroženimi kriminalnimi združbami. Enote pa ne izvajajo samo specialnih operacij. Pripadniki teh enot izvajajo redne policijske naloge predvsem na območjih, ki so ocenjena z višjim rizikom. V primeru kriznih razmer pa se pripadniki enot skličejo, da izvedejo odrejeno nalogo. Pripadniki enot so usposobljeni po visokih standardih, ki se zahtevajo za izvajanje namenskih nalog (spletna stran varnostnih struktur ZDA, 2007d).

HRT se uporablja za izvajanje visoko tvegane naloge reševanja talcev in izvajanje visoko tveganih nalog ob uveljavljanju zakonov na ravni države (spletna stran varnostnih struktur ZDA, 2007b).

POVELJEVANJE IN KONTROLA TER NAČRTOVANJE DELOVANJ

Poveljevanje oziroma vodenje enot SWAT poteka prek nadrejenega – odgovornega policijskega častnika, ki je zadolžen za določeno krizno situacijo. Načrtovanje delovanj in uporabe enote je v domeni poveljujočega enoti, ki po analizi situacije na terenu ustrezno načrtuje izvedbo (spletna stran varnostnih struktur ZDA, 2007d).

Enote HRT so del CIRG (Critical Incident Response Groupe), ki je namenjen reševanju najkompleksnejših primerov. Skupina je neposredno vezana na poveljstvo za operacije pri FBI – SIOC (Strategic Information Operations Center). Prek navedenega centra se, po zbranih obveščevalnih in varnostnih podatkih, usmerja in vodi delovanje enot HRT. Podporo za delovanje na terenu jim nudijo lokalne izpostave FBI (spletna stran varnostnih struktur ZDA, 2007a).

3.3.2 KRALJEVINA NIZOZEMSKA

ORGANIZIRANOST

V sklopu notranjega ministrstva je umeščena specialna enota DSI (Dienst Speciale Interventies). Enota je najvišjega državnega ranga. Nastala je iz protiteroristične skupine BBE-SIE (Bijzondere Bijstandseehied – Snelle Interventie). Sestavljajo jo pripadniki

specialnih sil vojske in policije v razmerju 2 : 1. Ne glede na umestitev pa je enota operativno podrejena ministrstvu za pravosodje. Sestavljena je iz poveljstva specialnih sil, ki jih vodi načelnik DSI. V sklopu poveljstva se nahajata oddelek za operacije in vodstvo specialne enote. Enota je sestavljena iz sekcije za aretacije, interventne skupine s štirimi timi, specialistično in pomorsko skupino. V svoji sestavi ima poleg klasičnih specialistov tudi specialiste za protijedrsko, protibiološko in protikemijsko bojevanje (spletna stran varnostnih struktur Nizozemske, 2007a).

UPORABA ENOT

DSI je namenjena za protiteroristične naloge, prijemanje storilcev hujših kaznivih dejanj, interveniranje in kot asistenca policiji pri težjih varnostnih nalogah. V hujših krizah izvaja naloge skupaj s specialnimi enotami vojske. Sestava skupin, organiziranost in mobilnost omogočajo hitro izvajanje vseh nalog. Glede na majhno sestavo in visoko usposobljen kader s predzgodovino specialnih delovanj se enota uporablja za najzahtevnejši protiteroristični boj in druge visoko tvegane operacije (spletna stran varnostnih struktur Nizozemske, 2007a).

POVELJEVANJE IN KONTROLA TER NAČRTOVANJE DELOVANJ

Značilno za nizozemsko policijo je regionalni – decentraliziran – način vodenja. Poveljevanje in kontrola s specialno enoto potekata z najvišje ravni. V sklopu regionalnih sil so umeščene specialistične komponente, v katerih delujejo tudi specialne podporne enote (The Netherlands police, 2004).

Enoto DSI v primerih kriznega upravljanja aktivira minister za pravosodje. V dostopnih virih ni mogoče zaslediti nobenih relevantnih informacij o načinu koordinacije pri izvajanju nalog niti informacij o načrtovanju specialnih delovanj, tako v policijskih kakor tudi v združenih vojaškopolijskih silah. Iz načina organiziranosti pa je mogoče sklepati, da je načrtovanje delovanj v domeni specialnih enot, ki izvajajo naloge na podlagi ustreznih obveščevalnih in varnostnih podatkov.

3.3.3 REPUBLIKA ITALIJA

ORGANIZIRANOST

Republika Italija ima glede na razvejena ministrstva tudi razvejene specialne enote. V sklopu obrambnega ministrstva pod okriljem karabinjerjev deluje specialna enota GIS (Gruppo di Intervento Speciale). V sklopu finančnega ministrstva deluje finančna policija (Guardia di Finanza), ki ima v svoji sestavi AT-PI (AntiTerrorismo Pronto Impiego), v sklopu notranjega ministrstva pa pod okriljem državne policije deluje NOCS (Nucleo Operativo Centrale di Sicurezza). Zaradi pomanjkanja relevantnih podatkov o AT-PI bo enota le delno predstavljena.

GIS je organizacijsko podrejen 2. mobilni brigadi mobilne divizije karabinjerjev. Za interventno aktiviranje je enota neposredno vezana na načelnika štaba karabinjerjev. Enota je sestavljena iz poveljstva, pogajalske sekcije, tehnične sekcije, učne enote, ostrostrelno-izvidniške sekcije s po štirimi oddelki in štirih bojnih sekcij s po štirimi bojnimi oddelki (spletna stran varnostnih struktur Italije, 2007c).

NOCS je sestavljen iz operativne sekcije, v kateri so oddelki za izvedbo visoko tveganih operacij, specialisti (bombni tehniki, potapljači, ostrostrelci, vodniki službenih psov) in oddelki za izvajanje varovanja. Poleg tega so v enoti sekcija za usposabljanje in raziskave, zdravstvena sekcija in podporna sekcija (spletna stran varnostnih struktur Italije, 2007b).

UPORABA ENOT

GIS se uporablja za tri osnovne naloge: protiteroristične naloge (reševanje talcev, aretacije nevarnih teroristov, evakuacija predstavnikov države in italijanskih državljanov iz tujine); naloge, povezane s kriminalom (prijemanje storilcev hujših kaznivih dejanj, nevarne aretacije, blokade), in varovanje visoko pomembnih oseb – VIP (osebno varovanje, operativna podpora in pomoč pri usposabljanju drugih enot s tega področja) ter druge odrejene naloge (spletna stran varnostnih struktur Italije, 2007c).

NOCS se uporablja za izvajanje protiterorističnih nalog, v boju proti organiziranemu kriminalu in za varovanje visoko ogroženih oseb, ki so na obiskih v Italiji (spletna stran varnostnih struktur Italije, 2007b).

ATPI se uporablja za protiteroristične naloge, organizirani kriminal, povezan s tihotapljenjem ljudi, blaga ipd., ter za varovanje visoko pomembnih oseb (spletna stran varnostnih struktur Italije, 2007a).

POVELJEVANJE IN KONTROLA TER NAČRTOVANJE DELOVANJ

Poveljevanje in kontrola z enotami za zahtevne varnostne naloge poteka z najvišjih ravni. V vseh treh primerih so enote podrejene najvišjim ravnem. Izjema je le GIS, ki je umeščena na operativno raven, vendar jo kljub temu v izrednih primerih aktivira načelnik štaba karabinjerjev. V dostopnih virih ni mogoče zaslediti nobene informacije o načrtovanju specialnih delovanj v policijskih silah. Izjema so le karabinjerji, kjer načrtovanje poteka skladno z ustaljenimi procedurami, ki so značilne za zvezo NATO. Iz osebnih izkušenj pa je mogoče sklepati, da je načrtovanje delovanj v domeni specialnih enot, ki izvajajo naloge na podlagi ustreznih obveščevalnih in varnostnih podatkov.

3.3.4 REPUBLIKA IRSKA

ORGANIZIRANOST

V sklopu nacionalnih policijskih sil (Garda Síochána – Ireland's National Police Force) je umeščena specialna policijska enota ERU (Emergency Response Unit). Garda je sestavni del pravosodnega ministrstva. Specialna enota je bila formirana z namenom izvajanja nalog, ki jih ne morejo izvajati redne policijske enote. Pri tem je treba poudariti, da redne policijske enote niso oborožene. Oboroženi so le pripadniki specialne enote in specialne detektivske enote SDU (Special Detective Unit). ERU je bila ustanovljena z namenom zagotavljanja interventnih operacij (spletna stran varnostnih struktur Irske, 2007a).

UPORABA ENOT

Enota se uporablja za izvajanje nalog, kjer se pričakuje uporaba oziroma oboroženi odziv napadalcev. Enota je namenjena za izvajanje protiterorističnega boja in oboroženega varovanja visoko pomembnih oseb. Naloge se izvajajo na podlagi ocene načelnika policije oziroma kriminalistične ali obveščevalne sekcije garde. Poleg dveh osnovnih nalog izvajajo še naloge podpore pri prijemanju storilcev hujših kaznivih dejanj. Pripadniki enote so usposobljeni tudi za druge tipe zahtevnejših varnostnih nalog. Pripadniki enot se v

večini primerov šolajo v tujini, predvsem v centru FBI v ZDA (spletna stran varnostnih struktur Irske, 2007b).

POVELJEVANJE IN KONTROLA TER NAČRTOVANJE DELOVANJ

Poveljevanje in kontrola specialne enote poteka z najvišje ravni. Glede na številčno omejitev in dejstvo, da nacionalna zakonodaja omogoča tudi uporabo vojaških specialnih enot, potekajo protiteroristične naloge, poveljevanje in vodenje prek nacionalnega operativnega centra. V dostopnih virih ni mogoče zaslediti nobene informacije o načinu koordinacije pri izvajanju nalog niti informacij o načrtovanju specialnih delovanj v policijskih silah. Iz načina organiziranosti pa je mogoče sklepati, da je načrtovanje delovanj v domeni specialnih enot, ki izvajajo naloge na podlagi ustreznih obveščevalnih in varnostnih podatkov.

3.3.5 REPUBLIKA HRVAŠKA

ORGANIZIRANOST

Specialna enota hrvaške policije (Specijalna policija) je umeščena v ravnateljstvo policije. Ravnateljstvo policije je najvišji organ hrvaške policije, ki je umeščen v ministrstvo za notranje zadeve. Ravnateljstvo vodi in usmerja policijsko delo v Republiki Hrvaški. Ravnateljstvo vodi pomočnik ministra za notranje zadeve. Specialna enota je neposredno podrejena ravnateljstvu policije. Specialna enota je sestavljena iz naslednjih komponent (spletna stran varnostnih struktur Hrvaške, 2007a):

- protiteroristične enote v Lučkem pri Zagrebu;
- zračne enote in;
- specialnih enot policije v Zagrebu, Splitu, na Reki in v Osijeku.

UPORABA ENOT

Specialna enota je namenjena za izvajanje najtežjih varnostnih nalog. Namenjena je za boj proti vsem oblikam terorizma, reševanje talcev, reševanje ugrabljenih oseb in prevoznih sredstev, za vzpostavitev javnega reda ob najtežjih oblikah kršitev, prijetje storilcev in skupin, osumljenih hujših kaznivih dejanj, ter varovanje oseb v posebnih pogojih. Poleg osnovnih nalog izvaja ustrezno usposabljanje in izpopolnjevanje pripadnikov specialne

enote ter pomaga pri usposabljanju drugih policijskih enot, ministrstva za notranje zadeve ter drugih državnih organov (spletna stran varnostnih struktur Hrvaške, 2007a).

POVELJEVANJE IN KONTROLA TER NAČRTOVANJE DELOVANJ

Poveljstvo specialne enote je neposredno podrejeno ravnateljstvu policije. Vsi drugi elementi enote so podrejeni poveljstvu specialnih sil. Enoti poveljuje poveljnik s poveljstvom, ki je neposredno odgovoren ravnatelju policije. Iz javno razpoložljivih virov je mogoče sklepati, da se v primeru situacije, ki zahteva uporabo specialne enote, formira krizni štab. Na samem kraju uporabe pa se formira taktični operativni center, ki neposredno vodi delovanje specialne enote (spletna stran varnostnih struktur Hrvaške, 2007b).

Iz javno razpoložljivih virov ni mogoče ugotoviti, kakšna sta sodelovanje in podpora drugih elementov policije pri izvajanju nalog specialne enote.

3.3.6 REPUBLIKA SLOVENIJA

ORGANIZIRANOST

V sestavi Generalne policijske uprave se kot njena notranja organizacijska enota nahaja Specialna enota policije (v nadaljnjem besedilu: SEP). Sestavljena je iz (spletna stran Slovenske policije, 2007a in b):

- vodstva, ki načrtuje, organizira, usmerja in nadzoruje njeno delo ter skrbi za kadre, usposabljanje, izvajanje operativnega dela in psihološko delo s pripadniki enote;
- enote A s štirimi operativnimi skupinami, ki je namenjena reševanju najzahtevnejših varnostnih nalog;
- enote B s tremi operativnimi skupinami, ki je namenjena reševanju najzahtevnejših varnostnih nalog na ozkih delovnih področjih ter zagotavljanju ustrezne podpore enoti A za izvedbo njenih nalog;
- enote C, ki je namenjena zagotavljanju ustrezne logistične podpore za samostojno in neodvisno delo specialne enote v vseh pogojih;
- enote za protibombno zaščito z dvema operativnima skupinama, ki je, kot pove že njeno ime, namenjena zaščiti pred minskoeksplozivnimi napravami;
- enota za izpopolnjevanje in usposabljanje, ki opravlja šolske naloge.

UPORABA ENOT

SEP je vrhunsko izurjena policijska enota, ki je s svojo mobilnostjo, prilagojeno taktiko delovanja in sodobno opremljenostjo sposobna reševati najzahtevnejše varnostne naloge. Njeno delovno področje je tako (spletna stran Slovenske policije, 2007b):

- opravljanje nalog v zvezi s protiterorističnim delovanjem, sodelovanje pri prijetju storilcev hujših kaznivih dejanj, varovanje najvišjih domačih in tujih državnih predstavnikov, varovanje določenih objektov, sodelovanje pri delovanju policije ob hujših elementarnih in drugih nesrečah;
- skrb za ustrezno usposabljanje in izpopolnjevanje pripadnikov specialne enote ter pomoč pri usposabljanju drugih policijskih enot, ministrstva za notranje zadeve ter drugih državnih organov;
- skrb za vzdrževanje materialno-tehničnih sredstev in opreme enote;
- opravljanje drugih nalog, ki jih odredi generalni direktor policije ali oseba, ki jo ta pooblasti.

POVELJEVANJE IN KONTROLA TER NAČRTOVANJE DELOVANJ

Specialni enoti policije poveljuje poveljnik s poveljstvom, ki je neposredno odgovoren generalnemu direktorju policije. Iz javno razpoložljivih virov je mogoče sklepati, da se v primeru situacije, ki zahteva uporabo specialne enote, formira krizni štab. Na samem kraju uporabe pa se formira taktični operativni center, ki neposredno vodi delovanje specialne enote. Vanj so vključeni predstavniki vseh v akciji angažiranih enot (spletna stran Slovenske policije, 2007b).

4 REZULTATI PRIMERJAVE ENOT

V tem poglavju primerjam ugotovljeno stanje v vojaških enotah za specialna delovanja, v enotah vojaške policije in v specialnih enotah policije glede organizacije, uporabe enot, vodenja in poveljevanja ter načrtovanja. Primerjava je zaradi velikih razlik med državami in njihovimi silami precej težavna (ustavna ureditev, število prebivalstva, velikost posamezne države, obrambni izdatki – standard, zakonodaja, poslanstvo enot, število oboroženih sil, število policijskih sil, zgodovina enot ...). Rezultate bom uporabil v petem in sedmem poglavju, kjer bom podal tudi svoje videnje organizacije in razmejivne pristojnosti v Republiki Sloveniji.

4.1 SPLOŠNA PRIMERJAVA DRŽAV NA VARNOSTNEM PODROČJU

Kljub razlikam med državami nam podatki, čeprav niso popoln odraz delovanja in organiziranja enot, lahko pokažejo posamezne indikatorje, na katerih lahko opravimo učinkovito primerjavo. Primerjava je razvidna iz preglednice 4.1.

Že površen pregled vseh opisanih enot nam pokaže dve glavni razliki, in sicer, da dve obravnavani državi nista v zvezi NATO – Hrvaška in Irska. Ne glede na to pa dosegata večino zahtev NATA na vojaškem področju. Delež vojska v državah je dokaj primerljiv, saj se giblje med 0,6 in 0,8 odstotka. Izstopata le Hrvaška z visokim deležem in Nizozemska z dokaj nizkim deležem oboroženih sil.

Delež vojaškopolijskih sil se giblje med 3 in 4 odstotki. Pri tem deležu izstopata Italija in Nizozemska, ki pa vseh svojih sil ne uporabljata za naloge vojaške policije. Z višjim deležem se deklarira le Hrvaška, ki pa bo svoje sile na tem področju v prihodnosti zmanjšala.

Delež specialnih vojaških sil se giblje med 0,5 in 0,8 odstotka. Pri tem močno izstopajo Združene države Amerike, ki z 2,4 odstotki prednjačijo pred drugimi državami. Še večja razlika se pokaže v primerjavi specialnih sil v razmerju do stalne sestave vojske, kjer se ta delež giblje med 1 in 1,6 odstotka, pri specialnih silah ZDA pa znaša kar 3,9 odstotka. Razlog je predvsem v potrebi, ki se je v ZDA pokazala v operacijah zunaj države, in v politiki na obrambnem področju v času Clintonovega predsedovanja, ko so se klasične vojaške enote zmanjševale tudi na račun specialnih sil.

PREGLEDNICA 4.1: SPLOŠNI PODATKI O DRŽAVAH (stanje konec leta 2005)

DRŽAVA	ZDRUŽENE DRŽAVE AMERIKE	REPUBLIKA ITALIJA	KRALJEVINA NIZOZEMSK A	REPUBLIKA IRSKA	REPUBLIKA HRVAŠKA	REPUBLIKA SLOVENIJA
SPLOŠNO ³						
VELIKOST OZEMLJA Z MORSKIM PASOM (KM ²)	9,629,091	301,230	41,526	70,280	56,542	20,273
ŠTEVILO PREBIVALCEV	295 000 000	58,103,033	16,407,491	4,015,676	4,495,904	2,011,070
OBRAMBNI IZDATKI ⁴						
OBRAMBNI IZDATKI V MIO. \$	453 500	20 854*	9 408	923	619	500
ODSTOTEK BDP V 2007	3,4	1,20	1,6	0,78	2,2	1,87
IZDATKI NA PREBIVALCA V \$	1476	358	493	230	148	250
IZDATKI NA PRIPADNIKA OBOROŽENIH SIL V \$	323 928	105 949	146 836	87 109	31 490	68 029
OBOROŽENE SILE ⁵						
VOJAŠKE POVEZAVE	NATO, ANZUS	NATO, EU	NATO, EU	PzM, EU	PzM	NATO, EU
VOJSKA – POKLICNA	662 429 **	196 830 311 630 *	46 200 49 400*	10 500	19 050	7350
VOJSKA – REZERVA	589 883 **	56 500	24 000	12 690	46 000	8650
VOJAŠKA POLICIJA	22 685 **	114 800 (5600)***	3 200	340	1200 (2900) ****	330 (430) ****
ENOTE ZA SPECIALNO DELOVANJE	26 000 **	2 000	500	150	300	100
DELEŽ VOJSKE GLEDE NA ŠTEVILO PREBIVALSTVA	0,76 %	0,63 %	0,42 %	0,57 %	1,44 %	0,79 %
DELEŽ VOJAŠKE POLICIJE V VOJSKI GLEDE NA STAS	3,4 %	36 %/ 2,8 %	6,9 %	3,2 %	6,2 %	4,4 %
DELEŽ SPECIALNIH SIL GLEDE NA CELOTNO SESTAVO	2,4 %	0,8 %/ 0,5 %*	0,7 %	0,7 %	0,5 %	0,7 %
DELEŽ SPECIALNIH SIL GLEDE NA STAS	3,9 %	1 %	1 %	1,4 %	1,6 %	1,4 %
POLICIJSKE SILE ⁶						
POLICIJA	663 796	190 625 *****	36 800	13 000	24 000	8855
DELEŽ POLICIJE GLEDE NA PREBIVALSTVO	0,25 %	0,32/0,52 % *	0,22/0,27 % *	0,32 %	0,53 %	0,44 %
SPECIALNE SILE POLICIJE	ni podatka	270 *****	100	100	300	120
DELEŽ SPECIALNIH SIL V POLICIJI	/	0,15 %	0,27 %	0,76 %	1,25 %	1,35 %

LEGENDA:

- * VKLJUČNO Z ŽANDARMERIJO.
- ** UPOŠTEVANI ZVRSTI STA KOPENSKA VOJSKA IN KORPUS MORNARIŠKE PEHOTE.
- *** ŠTEVILO PRIPADNIKOV ŽANDARMERIJE, KI OPRAVLJAJO NALOGE VOJAŠKE POLICIJE (2. MOBILNA BRIGADA).
- **** ŠTEVILKA V OKLEPAJU PREDSTAVLJA NAČRTOVANO – FORMACIJSKO STANJE, ŠTEVILKA ZUNAJ OKLEPAJA PA PREDSTAVLJA DEJANSKO STANJE.
- ***** SPLOŠNA POLICIJA, FINANČNA POLICIJA IN »NARAVOVARSTVENA« POLICIJA (BREZ KARABINJERJEV, KI TUDI OPRAVLJAJO POLICIJSKE NALOGE).
- ***** GIS (100), NOCS (100), AT-PI (70).

³ Vir: spletna stran Military Periscope. Armed Forces Structure.

⁴ Vir: spletna stran Jane's. Armed Forces Structure.

⁵ Vir: spletna stran Jane's. Armed Forces Structure in različni viri za število vojaških policistov.

⁶ Vir: spletna stran Jane's. Security and Foreign Forces in različni viri za število policistov specialnih enot.

Delež pripadnikov policije se v državah giblje med 0,2 in 0,5 odstotka celotne populacije. Policija ima v svoji sestavi od 0,15 do 1,35 odstotka specialnih sil. Pri specialnih silah so očitne velike razlike v številčnem stanju posameznih enot glede na celotne policijske sile. Razlog tiči v tem, da imajo tako manjše kot srednje velike države na najvišji ravni po eno specialno enoto, ki jo sestavlja v povprečju okoli 100 pripadnikov. Izjema v številu enot je le Italija, ki ima kar tri podobne enote. Res je, da je ena enota (GIS) žandarmerijskega tipa in se kot taka uporablja v vojaške in civilne namene. Drug razlog pa tiči tudi v dejstvu, da ima velika večina policij posebne vmesne enote, ki prav tako lahko izvajajo določen tip varnostno bolj tveganih nalog. Tako v domeni specialnih sil ostajajo le najtežje varnostne naloge. Za specialne policijske sile ZDA je značilna velika razvejenost enot, ki izvajajo to dejavnost. V dostopnih virih nisem našel relevantnega podatka o številu teh sil. Zaradi variacije povprečnih vrednosti drugih primerjanih držav nisem hotel podajati približkov, ki bi bili glede na različnost ustroja primerjanih držav verjetno nepravilni.

4.2 VOJAŠKE ENOTE ZA SPECIALNO DELOVANJE

Med namenske enote s specifično operativno miselnostjo, ki so usposobljene za delovanje v pogojih asimetričnega pristopa oziroma terorizma, se prištevajo tudi sile za specialne operacije. Sile za specialne operacije zagotavljajo specifične nacionalnovarnostne cilje držav. Visoka usposobljenost, sposobnost prikritega delovanja, zmožnost »kirurške natančnosti« zaradi zmanjševanja stranskih učinkov in visoka prilagodljivost glede na različne vire ogrožanja so samo nekatere značilnosti, ki poudarjajo vlogo in pomen sil za specialne operacije znotraj oboroženih sil (Paternus, 2004: 1).

4.2.1 ORGANIZIRANOST

Hitro lahko ugotovimo, da enote za specialno delovanje niso organizirane po enotnem modelu. Organiziranost je odvisna od velikosti države in njenih oboroženih sil ter njenih ekonomskih in kadrovskih zmožnosti. Pomembno vlogo pa igrajo tudi tradicija in zgodovinski razvoj posameznih držav. Najbolj dodelano organiziranost in doktrinarne rešitve imajo v Združenih državah Amerike. Ameriškemu sistemu je blizu tudi model organiziranosti, ki so ga po letu 2004 uvedle italijanske oborožene sile.

Preglednica 4.2 prikazuje delitev enot za specialno delovanje na udarne in podporne enote. Termin podporne enote bi utegnil biti brez dodatnega pojasnila zavajajoč, saj gre v tem primeru za visoko specializirane bojne enote, ki s svojim delovanjem podpirajo enote za specialno delovanje, hkrati pa so v omejenem obsegu tudi same sposobne izvajati specialna delovanja.

PREGLEDNICA 4.2: SHEMA ORGANIZIRANOSTI SPECIALNIH VOJAŠKIH SIL⁷

DRŽAVA	UDARNE ENOTE	PODPORNE ENOTE
ZDRUŽENE DRŽAVE AMERIKE	<ul style="list-style-type: none"> • 7 SKUPIN SPECIALNIH SIL • 2 POMORSKI SKUPINI ZA SPECIALNO DELOVANJE • POLK MORNARIŠKE PEHOTE ZA SPECIALNA DELOVANJA • LETALSKA SKUPINA ZA SPECIALNO TAKTIKO 	<ul style="list-style-type: none"> • RANGERSKI POLK • POLK LETALSTVA KOPENSKIH SIL • 3 SKUPINE ZA PSIHOLOŠKO DELOVANJE • 4 POVELJSTVA ZA CIVILNE ZADEVE • 2 LADIJSKA ESKADRONA ZA SPECIALNA DELOVANJA • ENOTA MORNARIŠKE PEHOTE ZA PODORO SPECIALNIH DELOVANJ • ENOTA MORNARIŠKE PEHOTE ZA USPOSABLJANJE TUJIH OBOROŽENIH SIL • 3 LETALSKI POLKI ZA SPECIALNA DELOVANJA • 2 LETALSKI SKUPINI ZA SPECIALNA DELOVANJA
REPUBLIKA ITALIJA	<ul style="list-style-type: none"> • JURIŠNI PADALSKI POLK • JURIŠNA POTAPLJAŠKA SKUPINA • JURIŠNA ENOTA VOJAŠKEGA LETALSTVA 	<ul style="list-style-type: none"> • ŽANDARMERIJSKA SPECIALNA ENOTA • PADALSKI POLK ZA DOLOČANJE CILJEV • GORSKI PADALSKI POLK • ESKADRILJA ZA PODORO SPECIALNIH DELOVANJ
KRALJEVINA NIZOZEMSKA	<ul style="list-style-type: none"> • KOMANDOŠKI KORPUS ENOT – BATALJON • ČETA ZA GLOBINSKO IZVIDOVANJE • PROTITERORISTIČNA ČETA 	NI
REPUBLIKA IRSKA	<ul style="list-style-type: none"> • RANGERSKA ENOTA – ČETA 	NI
REPUBLIKA HRVAŠKA	<ul style="list-style-type: none"> • BATALJON ZA SPECIALNA DELOVANJA 	NI
REPUBLIKA SLOVENIJA	<ul style="list-style-type: none"> • ENOTA ZA SPECIALNO DELOVANJE 	NI

Pri tem se omejujem le na kopensko komponento oboroženih sil, saj bi ob upoštevanju pomorske in zračne komponente preglednica postala preobsežna. V tabeli je ena izjema, in sicer italijanska žandarmerijska specialna enota, ki v tem delu sovпада v vojaške sile.

Omeniti je treba, da imajo le prve tri naštetе države (Združene države Amerike, Italija in Nizozemska) enote za specialna delovanja organizirane v vseh zvrsteh oboroženih sil. Oborožene sile preostalih treh držav (Irske, Hrvaške in Slovenije) pa preprosto niso dovolj

⁷ Vir: Jane's. Armed Forces Structure, 2007g.

velike, da bi komponento za specialna delovanja imele zvrstno organizirano, oziroma kot take sploh niso zvrstno organizirane.

Oborožene sile Republike Hrvaške so imele pred reorganizacijo specialno komponento v vseh zvrsteh ter ob tem še posebne protiteroristične enote vojaške policije. Vendar so bile, razen enote vojaške policije, to votle enote brez zadostnega števila pripadnikov in materialno tehničnih sredstev ter posledično tudi brez uporabnih zmogljivosti za izvajanje namenskih nalog. Zaradi potrebe po uporabnih zmogljivostih za specialna delovanja se bodo vse zmogljivosti po reorganizaciji nahajale znotraj ene same enote, ki je že sedaj podrejena neposredno generalštabu.

Po drugi strani imajo podoben pristop tudi Oborožene sile Republike Irske, saj se v njihovo enoto za specialna delovanja novačijo pripadniki celotnih oboroženih sil. Čeprav je velika večina pripadnikov iz sestave kopenskih sil, del enote predstavljajo pripadniki pomorske službe in letalskega korpusa. Enota pa se usposablja za delovanje na kopnem, v vodi in v zraku ter lahko tako podpira vse tri zvrsti.

NATA kot meddržavne organizacije v preglednico nisem uvrstil, saj ne obstajajo posebne, zgolj NATOVE enote za specialno delovanje. Enote, ki delujejo v NATOVIH operacijah, so sestavljene iz nacionalnih prispevkov, ki pa so, kot sem že omenil na začetku, organizirani glede na specifičnosti vsake države posebej. Res pa so kljub različni organiziranosti zaradi upoštevanja skupnih doktrinarnih načel zmožni brez problema delovati skupaj.

Že na prvi pogled je jasno, da si obsežno organsko podporno strukturo lahko privoščijo le največje oborožene sile, vse ostale, med katere spada tudi Slovenija, pa za kaj takega nimajo dovolj sil in sredstev. Preglednica tudi opozarja na dejstvo, da enote za specialna delovanja potrebujejo za svoje uspešno delovanje precejšnjo podporo. Ta navadno ni organska, temveč se jim dodaja po potrebi. Zaradi specifičnosti delovanja morajo tako ljudje kot oprema zadovoljevati višje standarde, kot to velja za konvencionalne enote. Koncept protiterorističnega delovanja v RS opredeljuje podporo ESD s strani vojaške policije, vendar do danes ta sistem še ni zaživel.

4.2.2 UPORABA ENOT

V vseh primerih se kaže vedenje o tem, da specialna delovanja izvajajo posebej organizirane, usposobljene in opremljene enote, ki želijo doseči zastavljeni cilj; ta je lahko bodisi vojaški, politični, gospodarski ali psihološki. Za doseg ciljev se uporabljajo specialne metode in materialno-tehnična sredstva. Specialna delovanja se izvajajo v miru, krizi in vojni, samostojno in/ali v sodelovanju s konvencionalnimi silami. Glede oblik specialnih delovanj je jasno razvidno, da oborožene sile vseh držav izvajajo direktne akcije, specialno izvidništvo, vojaško pomoč in sodelovanje.

PREGLEDNICA 4.3: NALOGE SPECIALNIH VOJAŠKIH ENOT

DRŽAVA/NALOGA	DIREKTNE AKCIJE	SPECIALNO IZVIDOVANJE IN NADZOR	VOJAŠKA POMOČ IN SODELOVANJE	DRUGE NALOGE
ZDRUŽENE DRŽAVE AMERIKE	X	X	X	X
REPUBLIKA ITALIJA	X	X	X	X
KRALJEVINA NIZOZEMSKA	X	X	X	
REPUBLIKA IRSKA	X	X		X
REPUBLIKA HRVAŠKA	X	X		
REPUBLIKA SLOVENIJA	X	X	X	X

Bojevanje proti terorizmu in preprečevanje razširjanja orožja za množično uničevanje postajata vse pomembnejši obliki delovanja enot za specialno delovanje, vendar ju ne izvajajo vse enote.

Glede omejitve uporabe enot za specialno delovanje se vse oborožene sile vseh držav zavedajo njihove maloštevilnosti, dolgotrajnosti procesa obnavljanja in nadomeščanja izgub, kratkotrajnosti delovanja ter omejene taktične premičnosti. Vse to bistveno otežuje njihovo uporabo v vlogi sil za hitro posredovanje.

4.2.3 POVELJEVANJE IN KONTROLA TER NAČRTOVANJE DELOVANJA

Vodenje in poveljevanje enot za specialno delovanje poteka z najvišje ravni, praviloma od ravni ministrstva za obrambo navzdol. Na ravni oboroženih sil so praviloma vzpostavljena

poveljstva, ki neposredno vodijo enote za specialna delovanja in hkrati delujejo tudi kot načrtovalni in razvojni organi za to področje. V primeru zveze NATO se za potrebe vojaških operacij formira komponentno poveljstvo, ki ga vodijo specialisti za področje specialnih delovanj. Na strateški in operativni ravni so v poveljstvih strokovnjaki za specialna delovanja, ki svetujejo pravilno uporabo enot za specialno delovanje, koordinirajo delovanja med konvencionalnimi enotami in enotami za specialno delovanje ter predstavljajo enote za specialno delovanje v procesu štabnega dela. Za oborožene sile večine držav je značilno, da se specialna delovanja vodijo z najvišjih ravni.

PREGLEDNICA 4.4: POVELJEVANJE IN KONTROLA TER UMEŠČENOST SPECIALNIH ENOT

DRŽAVA	RAVEN UMEŠČENOSTI	RAVEN POVELJEVANJA
ZDRUŽENE DRŽAVE AMERIKE	GENERALŠTAB/OBRAMBNI ŠTAB	GENERALŠTAB/OBRAMBNI ŠTAB
REPUBLIKA ITALIJA	BRIGADNA RAVEN	GENERALŠTAB/OBRAMBNI ŠTAB
KRALJEVINA NIZOZEMSKA	GENERALŠTAB/OBRAMBNI ŠTAB	GENERALŠTAB/OBRAMBNI ŠTAB
REPUBLIKA IRSKA	BRIGADNA RAVEN	GENERALŠTAB/OBRAMBNI ŠTAB
REPUBLIKA HRVAŠKA	GENERALŠTAB/OBRAMBNI ŠTAB	GENERALŠTAB/OBRAMBNI ŠTAB
REPUBLIKA SLOVENIJA	BATALJONSKA RAVEN	BATALJONSKA RAVEN

Čeprav so nekatere specialne enote sicer umeščene na taktično raven (brigada), kot je to v primeru Republike Italije in Republike Irske, se vsem, razen slovenski vojaški enoti, ukazi za izvajanje delovanj izdajajo z ravni ministrstva ali generalštaba.

Pri načrtovanju specialnih delovanj je bistveno, da morajo biti cilji visoko postavljeni in da jih ni mogoče doseči z uporabo konvencionalnih zmogljivosti, pri čemer je izredno pomembno upoštevanje vseh varnostnih ukrepov. Zato je bistveno, da vsak izvajalec hkrati tudi načrtuje izvedbo naloge. Pri načrtovanju specialnih delovanj je potrebna natančna obveščevalna priprava, ki mora vključevati vojaške, politične, gospodarske, družbene in kulturne vidike območja delovanja.

Pri izvajanju specialnih delovanj se je treba natančno zavedati tudi posledic njihove izvedbe. Silo je treba uporabljati izjemno natančno in v minimalnem potrebnem obsegu. Enote za specialno delovanje pogosto zahtevajo uporabo nestandardne opreme in potrebujejo daljši čas za načrtovanje in pripravo izvedbe naloge kot konvencionalne enote.

4.3 ENOTE VOJAŠKE POLICIJE

Vloga enot vojaške policije je tako doma kakor znotraj zavezništva izredno velika. Pomembnost njihovega dela se kaže predvsem pri izvajanju vojaških operacij kriznega odzivanja v tujini. Njihova vloga se spreminja: v prvi fazi posredovanja je omejena – samo vloga znotraj delovanja za lastne sile –, pozneje pa preraste v širše, pomembnejše okvirje. Spreminjanje vloge poteka skladno s fazami operacij, ko od čiste vojaške misije prehajamo proti tipu policijske misije. Pri prehodih v policijski tip misije se pokažejo potrebe po policijskem znanju in oblikah delovanja, a še vedno z vojaškim prizvokom (primer BiH). Zaradi tovrstnih potreb se velikokrat vprašamo, zakaj v oboroženih silah ni več takih enot. Odgovor je dokaj preprost in enoznačen. Enote vojaške policije za izvajanje dela potrebujejo dolgotrajno usposabljanje in kar nekaj let predhodnih izkušenj (vojaška in policijska znanja). Proces pridobivanja in šolanja kadra je časovno izredno zamuden in finančno zahteven zalogaj.

Tako kot vsaka dejavnost je tudi dejavnost vojaške policije specialistična, kar pomeni, da je dejansko ne more opravljati vsakdo. Zanimiv pa je podatek, da oborožene sile ZDA prestrukturiranje svojih sil vodijo prav v to smer. Praksa zadnjih kampanj in operacij je zaradi specifičnosti delovanj nakazala potrebo po drugačnem tipu sil. Tako svoje sile, predvsem zračno obrambo, oklepne enote, artilerijo in inženirske enote, prestrukturirajo v korist obveščevalnih enot in enot vojaške policije (O' Hanlon, 2005: 8–9).

4.3.1 ORGANIZIRANOST

Enote vojaške policije obravnavanih držav potrjujejo dejstvo, da ni enotnega modela organiziranosti in da je organiziranost odvisna od velikosti, ekonomskih in kadrovskega zmožnosti države in njenih oboroženih sil ter od tradicije in zgodovinskega razvoja.

Vojaški policiji oboroženih sil Republike Irske in Republike Hrvaške, ki nista članici zveze NATO, dosejata večino zahtev, ki jih od enot vojaške policije zahteva zveza NATO. Povedati je treba, da lahko vse primerjane vojaške policije opravljajo vse zahteve, ki jih od enot vojaške policije zahteva zveza NATO, vendar jih zaradi določenih nacionalnih omejitev oziroma razlogov ne izvajajo.

Enote so organizirane po klasičnem modelu policijskih enot, ki je prilagojen vojaškemu delu. Razlike so vidne samo pri velikih enotah – vojskah, kjer so glede na velikost sistema temu primerno prirejene. Večja kot je vojska, številčno večje so tudi enote vojaške policije. Vloge vojaških policij oziroma njihove naloge pa so podobne.

Med primerjanimi enotami imamo tako klasične vojaškopolijske enote – enote s policijskimi pooblastili, ki jih lahko uresničujejo v okvirih oboroženih sil oziroma svojih pristojnosti – kot tudi enote žandarmerijskega paravojaškega tipa, kjer so te pristojnosti razširjene na celotno prebivalstvo.

Klasične vojaške enote v naši primerjavi predstavljajo enote vojaške policije oboroženih sil Združenih držav, Hrvaške, Slovenije in Irske. O paravojaških enotah lahko govorimo v Italiji in na Nizozemskem, ki je še posebej specifična, saj njihova vojaška policija opravlja dela tako za ministrstvo za obrambo kot za pravosodno in notranje ministrstvo. Širši razpon nalog ima italijanska žandarmerija, ki izvaja naloge skoraj za celotni državni aparat.

Obe enoti, ki sta nastali že pred stoletji, sta se zaradi svojih zaslug ter uspešnega delovanja uspeli obdržati vse do današnjih dni. Danes imata dokaj podobno vlogo tako na civilnem kot tudi na vojaškem področju. Glavna razlika med obema vlogama leži v preglednosti nizozemske ureditve glede na vojaško oziroma civilno vlogo delovanja, saj ne prihaja do mešanja enot in njihovih dejavnosti – pristojnosti. V italijanskem primeru je o tej razmejitvi težje govoriti, zato imajo tudi veliko težav, ki se kažejo tudi pri delovanju v tujini.

Organiziranost vseh enot je vezana na vojaške formacije. Glede na velikost vojska je razumljiva tudi strukturalna organiziranost ravni enot. Vojaške policije delujejo od ravni skupin pa vse do brigadne ravni. Samostojni modul za izvajanje nalog v operacijah kriznega odzivanja je vod. Iz preglednice 4.5 so razvidne ravni organiziranosti in specializiranih komponent, ki jih imajo države vzpostavljene za izvajanje nalog doma ali v tujini.

Rezultat potreb in zgodovinskih dejstev so specializirani deli enot. Glede na državno ureditev in notranjo vojaško zakonodajo se razlikujejo tudi specializirane enote. Tipičen primer so oborožene sile ZDA, ki imajo posebej specializirane enote za vojaške zapore. Razlog je predvsem v zakonodaji, saj imajo samostojno vejo vojaškega sodstva. Iz

organizacijskega dela izstopa načelnik vojaške policije – Provost Marshal. Dejansko je organiziran v vseh obravnavanih državah v taki ali drugačni obliki.

PREGLEDNICA 4.5: SHEMA ORGANIZIRANOSTI ENOT VOJAŠKE POLICIJE

ORGANIZIRANOST – ENOTE IN RAVNI/DRŽAVA	ZDRUŽENE DRŽAVE AMERIKE	REPUBLIKA ITALIJA	KRALJEVINA NIZOZEMSKA	REPUBLIKA IRSKA	REPUBLIKA HRVAŠKA	REPUBLIKA SLOVENIJA
TIP ORGANIZIRANOSTI						
ŽANDARMERIJSKI/PARAVOJAŠKI (POLVOJAŠKI)		X	X			
VOJAŠKI	X			X	X	X
VOJAŠKA ORGANIZIRANOST						
BRIGADA	X	X				
POLK		X				
BATALJON	X	X			X	X
ČETA	X	X	X	X	X	X
VOD	X	X	X	X	X	X
NAČELNIK VOJAŠKE POLICIJE V POVELJSTVIH/ENOTAH – PROVOST MARSHAL	X	X	X	X	X	
SPECIALIZIRANE KOMPONENTE						
KRIMINALISTIČNE ENOTE	X	X	X	X	X	X
SPECIALIZIRANE ENOTE ZA PROTITERORISTIČNE NALOGE	X	X	X		X	
SPECIALIZIRANE ENOTE ZA VOJAŠKE UJETNIKE	X		X			
VOJAŠKI ZAPORI	X			X		
SPECIALNA ENOTA	X	X			X	
PROTBOMBNE ENOTE		X	X			X
PADALSKE ENOTE	X	X				
VAROVANJE OSEB	X	X	X		X	X
VAROVANJE OBJEKTOV	X		X	X	X	X
ENOTE ZA VZDRŽEVANJE JAVNEGA REDA IN MIRU		X	X			

Slovenska vojska tega instituta nima, saj je bil načelnik vojaške policije ukinjen leta 1998, pa tudi takrat ni imel vloge, ki je bila predpisana za to funkcijo. Vsekakor pa se vojaška policija SV s to funkcijo srečuje pri svojem delu v operacijah kriznega odzivanja. Kot primer naj navedem misijo KFOR, kjer imamo pozicijo namestnika načelnika vojaške policije KFOR in jo kot tako tudi izvajamo. Ta zelo pomembni, če že ne najpomembnejši organ vojaške policije bo glede na doktrinarne dokumente ponovno uveden tudi v Slovenski vojski.

Glede na obravnavano temo so v preglednici 4.6 navedene slabosti in prednosti, ki so značilne za določen tip organiziranosti. Vsaka organiziranost ima določene prednosti in pomanjkljivosti, ki so v veliki meri odraz državne ureditve, tradicije in potreb. Pomembnost tega pregleda se skriva v vprašanju, kaj potrebuje Slovenska vojska in ne

nazadnje Republika Slovenija. Pri tem pogledu je treba izpostaviti trenutne širše razmere in potrebe države. Vojaška policija ima uravnotežen in kontinuiran razvoj. Hitre spremembe v sistemu so posledice potreb, ki jih od vojaške policije zahteva tako zavezništvo kakor tudi Slovenska vojska. Za zagotovitev potreb SV sta trenutni razvoj in predvidena organiziranost vojaške policije ustrezna.

PREGLEDNICA 4.6: PRIMERJAVA ENOT GLEDE NA TIP ORGANIZIRANOSTI

OCENA	ŽANDARMERIJA	OCENA	VOJAŠKA POLICIJA
O	DELOVANJE NA CIVILNEM IN VOJAŠKEM PODROČJU	O	DELOVANJE NA VOJAŠKEM PODROČJU
-	OTEŽEN NADZOR NAD DELOVANJEM	+	LAŽJI NADZOR NAD DELOVANJEM
+	DALJŠA TRADICIJA	O	KRAJŠA TRADICIJA
O	VEČJI PRISPEVEK K JAVNI VARNOSTI V MIRU	O	MANJŠI PRISPEVEK K JAVNI VARNOSTI V MIRU
O	VELIKA PESTROST ENOT – RAZLIČNE DEJAVNOSTI – VELIKE ENOTE	O	OZKA USMERJENOST – VEČJA PROFESIONALNOST (NE VELJA ZA ZDA)
O	LAŽJI PREHOD Z VOJAŠKEGA PODROČJA DEJAVNOSTI V CIVILNEGA IN OBRATNO	-	TEŽJI PREHOD Z VOJAŠKEGA PODROČJA DEJAVNOSTI V CIVILNEGA IN OBRATNO
-	VODENJE – NALOGE – MO, MNZ, PRAVOSODJE ...	+	VODENJE – NALOGE MO
O	ZAHTEVNEJŠE IZOBRAŽEVANJE	+	MANJ ZAHTEVNO IZOBRAŽEVANJE
-	VEČJA MOŽNOST ZLORAB – PREKRITJA (NAD ENOTE – VELIKA MOČ)	+	MANJŠA MOŽNOST ZLORAB
-	TEŽKO URESNIČEVANJE VSEH CILJEV POSLANSTVA	+	LAŽJA USMERJENOST IN URESNIČEVANJE CILJEV POSLANSTVA
+	VEČ PRAKTIČNIH IZKUŠENJ S PODROČJA ZAGOTAVLJANJA VARNOSTI	O	MANJ PRAKTIČNIH IZKUŠENJ S PODROČJA ZAGOTAVLJANJA VARNOSTI

LEGENDA:	
+	PREDNOST
O	SPREJEMLJIVO NEVTRALNO
-	POMANJKLJIVOST

Ali se v tem skriva tudi rezerva, ki jo država potrebuje za izvajanje nalog na širšem področju zagotavljanja varnosti, pa je že drugo vprašanje. To vprašanje si lahko zastavimo tudi kot vprašanje smisla in potrebe formiranja nove varnostne organizacije na paravojaški osnovi – žandarmerije, ki bi delovala zunaj urbanega okolja ter v situacijah, ki so bolj tvegane oziroma zahtevajo uporabo večjega števila ljudi.

Organiziranost na paravojaški osnovi je s stališča ekonomičnosti in optimalne izrabe vseh virov v Republiki Sloveniji mogoča, a le malo verjetna. Glede na rezultate primerjav se v to smer ne nagibam najbolj. Trenutna normativna organiziranost ponuja rešitve uporabe vojske tudi na druge načine. Morebitno reorganiziranje varnostnega sistema s formiranjem

enot žandarmerijskega tipa pa bi vsekakor potrebovalo širši premislek in odprto razpravo tako stroke kot javnosti.

4.3.2 UPORABA ENOT

Pri primerjavi uporabe enot lahko govorimo, da vse enote opravljajo tipične varnostne naloge. Trend pri obravnavanih državah kaže, da so meje delovanja enot sicer natančno opredeljene, vendar se lahko tudi hitro spremenijo. Na to vplivajo varnostne spremembe v svetu, predvsem povečan pojav terorističnih nevarnosti. Še posebej to velja za specialistične enote vojaške policije, ki pri izvajanju nalog lahko delujejo tudi na področju, ki je tradicionalno v domeni civilne policije. Ta prehod delovanja iz vojaške sfere v civilno je uveljavljeno pravilo v ZDA ter vsakdanja dejavnost v Italiji in na Nizozemskem.

Uporaba klasičnih enot vojaške policije je v državah stovrstno ureditvijo vezana na vojaške osebe oziroma osebe, ki so zaposlene v vojski, ter na območje, ki je razglašeno kot vojaško – območje posebnega pomena za obrambo. V nekaterih primerih so naloge razširjene tudi na civilne osebe, ki službujejo znotraj obrambnega ministrstva.

Kot je razvidno iz preglednice 4.7, se vojaška policija največkrat uporablja za nabor petih klasičnih nalog. Določene države odstopajo pri uporabi enot s specifičnimi nalogami. V tem primeru najbolj izstopa vojaška policija ZDA, ki ima svoj spekter varnostnih nalog dopolnjen z obveščevalnimi nalogami. Dejansko pa vojaške policije vseh držav izvajajo del obveščevalnih nalog, predvsem z namenom zbiranja in obdelave podatkov za izvajanje svojih delovanj oziroma delovanj enot, ki jih podpirajo.

Ena od primarnih nalog vseh obravnavanih enot je protiteroristično delovanje. To poteka bodisi kot izvajanje nabora protiterorističnih ukrepov, odpravljanje posledic terorističnih delovanj, vojaško sodelovanje ali pa kot direkten protiteroristični boj. Vse obravnavane enote izvajajo prve tri dejavnosti, direktnega boja pa ne izvaja le vojaška policija Irske.

V sklopu zavezništva so naloge določene z ustreznimi normativnimi akti – sporazumi, ki omogočajo, da so enote vojaške policije ustrezno uporabljene v operacijah kriznega odzivanja. Procedure določajo tako postopke in ukrepe kakor tudi tip in sestavo enot za izvedbo določenega nabora nalog. S tovrstnim poenotenjem delovanja naj bi bila odstopanja pri izvajanju nalog minimalna. Praksa kaže ravno nasprotno. Kljub sprejetim in

ratificiranim standardom je, zaradi v nekaterih primerih preohlapnih določil, izvajanje nalog dokaj neenotno. Predvsem je to opazno takrat, ko posamezni deli enot vojaške policije podpirajo samo nacionalne kontingente in ko ne delujejo znotraj multinacionalnih enot VP. Težave so predvsem pri načinu izvajanja nalog, izmenjavi podatkov o določenih kršiteljih in storjenih odklonskih dejanjih. Uporaba standardiziranih obrazcev in poročil je v teh primerih bolj izjema kot pravilo. Prav tako pa se določen tip naloge izvaja drugače, kot je določeno s standardi. V multinacionalnih enotah vojaške policije je ta problem manjši, saj te enote vodi ustrezni organ – načelnik vojaške policije sil (Force Provost Marshal), ki je dolžan izvajati standarde zaveznitva.

PREGLEDNICA 4.7: SHEMA IZVAJANJA NALOG VOJAŠKE POLICIJE ⁸

IZVEDBENE NALOGE/DRŽAVA	ZDRUŽENE DRŽAVE AMERIKE	REPUBLIKA ITALIJA	KRALJEVINA NIZOZEMSKA	REPUBLIKA IRSKA	REPUBLIKA HRVAŠKA	REPUBLIKA SLOVENIJA
ZAGOTAVLJANJE MOBILNOSTI IN PREMKA VOJAŠKIH ENOT						
NADZOR DISLOCIRANIH ENOT	X		X	X	X	X
VSILJEVANJE POTI	X	X	X		X	X
IZVIDOVANJE IN OPAZOVANJE POTI	X	X	X	X	X	X
KONTROLA BEGUNCEV	X	X	X	X	X	X
SVETOVANJE O BEGUNCIH	X	X	X	X	X	X
ZBIRANJE OBVEŠČEVALNIH PODATKOV IN POROČANJE	X	X	X	X	X	X
RAZŠIRJANJE INFORMACIJ	X	X	X	X	X	X
POVEZAVA Z DRŽAVO GOSTITELJICO	X	X	X	X	X	X
SPREMLJANJE KONVOJEV	X				O	O
OPERACIJE NA VSTOPNI TOČKI	X			X		
OZNAČEVANJE POTI			X	X		X
SPREMSTVO IZREDNEGA PREVOZA			X		X	O
OBRAVNAVA PROMETNIH NESREČ			X	X	X	O
ZAGOTOVITEV VOJAŠKEGA REDA IN DISCIPLINE						
UVELJAVITEV ZAKONA	X	X	X	X	X	X
PREISKAVA KAZNIVIH DEJANJ IN PREKRŠKOV	X	X	X	X	X	O
RAZMEJITVENE OPERACIJE	X					O
PROMETNE PREISKAVE	X	X	X	X	X	O
PROTITERORISTIČNE OPERACIJE	X	X			X	O
PREISKAVE O VOJNIH ZLOČINIH	X	X	X			
VAROVANJE OBMOČIJ						
RAZŠIRJANJE INFORMACIJ	X	X		X	X	X

⁸ Naloge držav članic NATA so povzete po doktrini NATOVE vojaške policije in se kot take razlikujejo od nalog, ki jih enote izvajajo za svoje oborožene sile. Najočitnejši je primer vojaške policije ZDA, ki dejansko izvaja vse naloge za podporo lastnih sil, v sklopu NATA, VP pa le omejen spekter nalog. Partnerske države (PzM) v večini primerov izvajajo naloge skladno z doktrinarnimi dokumenti NATA, vendar pri tem večkrat izpostavljajo nacionalne omejitve predvsem v smislu neustrezne opremljenosti in usposobljenosti za določen tip naloge.

IZVEDBENE NALOGE/DRŽAVA	ZDRUŽENE DRŽAVE AMERIKE	REPUBLIKA ITALIJA	KRALJEVINA NIZOZEMSKA	REPUBLIKA IRSKA	REPUBLIKA HRVAŠKA	REPUBLIKA SLOVENIJA
IZVIDOVANJE OBMOČJA, NADZOR IN VARNOST	X	X	X	X	X	X
VAROVANJE SPECIALNIH PREVOZOV	X					
REAKCIJSKE SILE BAZE	X			X	X	O
PROTIPADNE OPERACIJE	X					
PROTITERORISTIČNE AKCIJE	X	X	X		X	
OPERACIJE OBVLADOVANJA ŠKODE NA OBMOČJU	X					
PATROLJNI PSI	X	X			X	O
VAROVANJE NAJVIŠJIH VOJAŠKIH POVELJNIKOV	X	X	X		X	X
VOJNI UJETNIKI						
SVETOVANJE O VOJAŠKIH UJETNIKI	X		X	X	X	X
ZBIRANJE VOJAŠKIH UJETNIKOV	X		X	X	X	X
EVAKUACIJA VOJAŠKIH UJETNIKOV	X		X	X	X	X
INTERNIRANJE VOJAŠKIH UJETNIKOV	X		X			
NADZOR NAD SPOŠTOVANJEM PRAVIC VOJAŠKIH UJETNIKOV		X	X			
POPISOVANJE VOJAŠKIH UJETNIKOV			X			
SPECIALIZIRANA ENOTA VOJAŠKE POLICIJE						
ZBIRANJE INFORMACIJ		X				X
KONTROLA LOKALNEGA OBMOČJA		X				X
OPERACIJE JAVNE VARNOSTI		X				O
PODPORA LOKALNI CIVILNI POLICIJI		X		X	X	O
SPECIALNE DEJAVNOSTI		X				O
ZBIRANJE OBVEŠČEVALNIH PODATKOV O KAZNIVIH DEJANJIH						
NEUSMERJENO ZBIRANJE OBVEŠČEVALNIH PODATKOV	X	X	X	X	X	X
USMERJENO ZBIRANJE OBVEŠČEVALNIH PODATKOV	X	X				
SPECIALIZIRANO ZBIRANJE OBVEŠČEVALNIH PODATKOV	X	X				
ANALIZA OBVEŠČEVALNIH PODATKOV TER NJIHOVA PREDSTAVITEV	X	X				

LEGENDA:

X	NALOGA SE IZVAJA V CELOTI.
O	NALOGA SE IZVAJA Z OMEJITVAMI.
	NALOGA SE NE IZVAJA.

4.3.3 POVELJEVANJE IN KONTROLA TER NAČRTOVANJE DELOVANJA

Enotam vojaške policije poveljujejo in jih kontrolirajo ustrezni organi vojaške policije. Preglednica 4.5 kaže, da imajo vse države na najvišji ravni vodenja in poveljevanja Urad načelnika vojaške policije (Provost Marshal Office). Ta (lahko tudi pod različnimi imeni, kot na primer Uprava vojne policije v Hrvaški vojski) strokovno usmerja delo podrejenih vojaškopolicijskih enot in hkrati svetuje poveljniku glede pravilne uporabe enot vojaške policije. Slovenska vojska tega urada trenutno nima, je pa v fazi ustanavljanja.

Standardi NATA za vodenje in poveljevanje enotam VP določajo načelnika vojaške policije. Načelnik vojaške policije je po teh normativih najvišji poveljnik enot VP na območju operacije, če ga poveljnik sil pooblasti, da opravlja tudi naloge načelnika sil vojaške policije (Force Provost Marshal – FPM). Naloga načelnika je poleg poveljevanja enotam hkrati tudi naloga glavnega štabnega svetovalca poveljnika sil pri zadevah vojaške policije. V tej vlogi ima tudi dvojna pooblastila, torej kot poveljnik sil vojaške policije in kot načelnik sil vojaške policije. Pooblastila mu omogočajo nemoteno operativno poveljevanje in kontrolo nad vsemi dodeljenimi enotami. Poveljnik enote vojaške policije svetuje poveljniku, ki mu je vojaška policija pridodana in ki je odgovoren za koordiniranje operativne podpore vojaške policije enotam na območju odgovornosti. Enako kot poveljevanje poteka tudi kontrola nad izvajanjem dela enot VP. Kontrola poteka prek poveljniške in štabne linije nadrejenih poveljstev in enot.

Glede na dejstvo, da se enote vojaške policije uporabljajo tako za bojne naloge kot tudi za naloge bojne podpore in naloge podpore bojnega delovanja, je vodenje enot vojaške policije zahtevno delo. V večini držav je vodenje vojaške policije decentralizirano, kar pomeni, da poteka prek nadrejenih organov, ki sprejemajo, določajo in diktirajo izvajanje nalog za določen tip enot. Proces sprejemanja odločitev o uporabi pridodanih enot vojaške policije poteka prek ustaljenih štabnih procedur, kjer imajo veliko vlogo in odgovornost pomočniki, ki so odgovorni za področje vojaške policije. Ostalo vodenje enot, vezanih na izvajanje operativnega dela, je v pristojnosti podrejenih poveljnikov vojaške policije. Izvedba nalog v nadaljevanju se izvaja v skladu s predpisanimi postopki. Pregled umeščenosti ter raven, s katere se vodijo enote vojaške policije, sta razvidna iz preglednice 4.8.

PREGLEDNICA 4.8: PREGLED VODENJA IN UMEŠČENOSTI ENOT VOJAŠKE POLICIJE

DRŽAVA	RAVEN UMEŠČENOSTI	RAVEN POVELJEVANJA	NAČIN VODENJA
ZDRUŽENE DRŽAVE AMERIKE	KORPUSNA (OPERATIVNA) RAVEN	DIVIZIJSKA RAVEN	DECENTRALIZIRANO
REPUBLIKA ITALIJA	GENERALŠTAB/OBRAMBNI ŠTAB	GENERALŠTAB/OBRAMBNI ŠTAB	CENTRALIZIRANO
KRALJEVINA NIZOZEMSKA	GENERALŠTAB/OBRAMBNI ŠTAB	GENERALŠTAB/OBRAMBNI ŠTAB	CENTRALIZIRANO
REPUBLIKA IRSKA	BRIGADNA RAVEN	BRIGADNARAVEN	DECENTRALIZIRANO
REPUBLIKA HRVAŠKA	KORPUSNA (OPERATIVNA) RAVEN	BRIGADNA RAVEN	DECENTRALIZIRANO
REPUBLIKA SLOVENIJA	BRIGADNA RAVEN	BATALJONSKA RAVEN	DECENTRALIZIRANO

Načrtovanje delovanj enot vojaške policije na operativni ravni poteka od sprejema, analize in določitve naloge do splošnega štabnega procesa dela, ki velja v oboroženih silah. Načrtovanje delovanj je tako v domeni poveljnika enot, praviloma ravni bataljona, ki za določen tip naloge določi taktično skupino s potrebnimi moduli za izvedbo. Pri načrtovanju delovanj je pomembno tvorno sodelovanje vseh štabnih organov ter drugih organov in služb, ki s svojimi podatki omogočajo optimalno izvajanje nalog. Izjema pri tem so specialne enote, katerih načrtovanje in vodenje se izvaja prek najvišjih ravni.

4.4 SPECIALNE ENOTE POLICIJE

Ena od težjih nalog je primerjanje specialnih enot policije. Težave ne povzročajo pregled in ustroj ter organiziranost, temveč vodenje in načrtovanje uporabe teh enot. V nalogi so razvidni elementi in primarna uporaba teh enot. Na začetku pa je treba poudariti, da so specialne enote policije vezane predvsem na delovanje v domovini. Trend delovanj policije v mirovnih operacijah sicer narašča, vendar ne v delu direktnega protiterorističnega delovanja. Ta del je zaenkrat še vedno v domeni vojaških enot.

4.4.1 ORGANIZIRANOST

Hitro lahko ugotovimo, da enote za specialno delovanje niso organizirane po enotnem modelu. Organiziranost specialnih sil je precej podobna, preseneča pa dejstvo, da so po sestavi in obsegu zelo primerljive. Pri vseh enotah igrata pomembno vlogo tradicija in zgodovinski razvoj. Kljub razlikam v organiziranosti je osnovno poslanstvo vseh enot boj zoper terorizem.

Preglednica 4.9 prikazuje pregled organiziranosti specialnih enot glede na module, odvisne od nalog, ki jih izvajajo. Kakor pri specialnih vojaških silah se tudi tu enote delijo na udarne in podporne. Tudi tu je pri podpornih enotah treba poudariti, da so to visoko specializirane bojne enote, ki s svojim delovanjem podpirajo enote za specialno delovanje, hkrati pa v omejenem obsegu tudi same izvajajo specialna delovanja. Podporne enote so v tem smislu enote, ki podpirajo udarne skupine. Med te lahko štejemo potapljače, ostrostrelce, vodnike službenih psov ipd. Posebnost delovanja je tudi policijska

organiziranost, v kateri najdemo elemente, ki za vojaško organiziranost niso značilni. Eden od takih elementov so vsekakor pogajalci.

PREGLEDNICA 4.9: SHEMA ORGANIZIRANOSTI SPECIALNIH POLICIJSKIH SIL

DRŽAVA/MODUL	UDARNE SKUPINE	PODPORNE SKUPINE	POGAJALSKI TIMI	UČNE ENOTE	DODATNI MODULI
ZDRUŽENE DRŽAVE AMERIKE	X	X	X	X	X
REPUBLIKA ITALIJA	X	X	X	X	X
KRALJEVINA NIZOZEMSKA	X	X	X		X
REPUBLIKA IRSKA	X	X	X	X	
REPUBLIKA HRVAŠKA	X	X	X	X	
REPUBLIKA SLOVENIJA	X	X	X	X	X

Med dodatne module sem uvrstil posebnosti, ki so značilne za policijske specialne enote. Veliko držav ima v te module vključene posebne time za izvajanje aretacij. Tipičen primer je Nizozemska, ki ima take time določene celo s formacijo. Med dodatne module pa štejem tudi protibombne enote; te so v večini držav ločene od specialnih. Med obravnavanimi državami imata protibombne enote le Slovenija in Italija (NCOS). Z vidika racionalnosti in uporabe je taka umestitev pozitivna. Z vidika avtonomnosti in svobodnejšega razvojnega sistema pa taka umestitev ni najbolj ustrezna.

4.4.2 UPORABA ENOT

Tudi v policiji specialna delovanja izvajajo posebej organizirane, usposobljene in opremljene enote, ki želijo doseči zastavljeni cilj. Cilji uporabe enot so v večini primerov dokaj jasni in prepoznavni. Težava nastane pri ciljih, zaradi katerih so bile te enote pravzaprav ustanovljene, in to je protiteroristično delovanje. Uporaba specialnih enot je tako zelo odvisna od ustreznih obveščevalnih in drugih podatkov, ki so nujni za izvedbo določene akcije. Glede oblik specialnih delovanj je jasno vidno, da specialne policijske sile vseh držav izvajajo protiteroristično delovanje in druge visoko tvegane varnostne naloge. Pregled poglobljenih nalog je razviden iz preglednice 4.10. Bojevanje proti terorizmu in organiziranemu kriminalu sta glavni obliki delovanja enot. V sklopu težjih varnostnih nalog so tudi naloge reševanja talcev, ki se izvajajo v sklopu protiterorističnih delovanj kakor tudi v sklopu reševanja klasičnega in organiziranega kriminala. Pomoč in sodelovanje enot policije sta vezana predvsem na sklope nacionalnega varnostnega

sistema. Pri tej nalogi enote pomagajo pri nadgrajevanju specialističnega znanja drugim elementom varnostnega sistema. Vsekakor pa s sodelovanjem s specialnimi vojaškimi enotami pridobivajo tudi določena netipična policijska znanja (RKBO, inženirstvo – rušenje ...).

PREGLEDNICA 4.10: NALOGE SPECIALNIH ENOT POLICIJE

DRŽAVA/NALOGA	PROTITERORISTIČNE AKCIJE	REŠEVANJE TALCEV	ORGANIZIRANI KRIMINAL	VAROVANJE VIP	POMOČ IN SODELOVANJE	NALOGE V TUJINI
ZDRUŽENE DRŽAVE AMERIKE	X	X	X	O	X	
REPUBLIKA ITALIJA	X	X	X	X	X	X
KRALJEVINA NIZOZEMSKA	X	X	X	O	O	
REPUBLIKA IRSKA	X	X	X		X	
REPUBLIKA HRVAŠKA	X	X	X	O	O	
REPUBLIKA SLOVENIJA	X	X	X	O	X	

LEGENDA:

X	NALOGA SE IZVAJA V CELOTI.
O	NALOGA SE IZVAJA LE V POSEBNIH OKOLIŠČINAH.
	NALOGA SE NE IZVAJA.

Ko govorimo o območju odgovornosti, je za vse enote jasno, da delujejo doma. Posebnost je le italijanski GIS, ki naloge izvaja tudi v tujini. Zanimiv je podatek, da je bil GIS leta 1984 deklariran kot edina vojaška protiteroristična enota v Italiji.

Ena od možnih uporab enot je tudi varovanje visoko pomembnih oseb (VIP). Pri tej nalogi specialne sile policije sodelujejo v večini primerov kot dodatni podporni element enotam, ki so specializirane za te naloge. Uporaba se v večini primerov nanaša na dodatno zavarovanje, predhodne protibombne preglede ipd.

Glede omejitve uporabe enot za specialno delovanje se države tudi na tem področju zavedajo maloštevilnosti enot, dolgotrajnosti procesa obnavljanja in nadomeščanja izgub, kratkotrajnosti delovanja ter omejene taktične premičnosti. Tako kot vojaške sile so tudi specialne policijske sile skozi zgodovino iskale svoje tržne niše. Z razraščanjem terorizma, organiziranega kriminala ipd. so se temu primerno odzivale tudi specialne sile. Države so na tem področju vzpostavljale nove sisteme organiziranosti z namenom popolnega,

pravočasnega in učinkovitega odziva na vsa odklonska dejanja, ki so se pojavljala v družbi. V večini primerov so se države odzivale šele takrat, ko se je dejansko kaj že zgodilo in ko so ugotovili, da na določene stvari pač niso bili pripravljene.

4.4.3 POVELJEVANJE IN KONTROLA TER NAČRTOVANJE DELOVANJA

Vodenje in poveljevanje specialnih enot poteka z najvišje ravni, praviloma od najvišje ministrske oziroma policijske ravni. Na ravni nacionalnih policijskih sil so praviloma vzpostavljena poveljstva, ki neposredno vodijo enote za specialna delovanja in hkrati delujejo tudi kot načrtovalno razvojni organi za to področje. Ta umeščenost in način vodenja sta značilna za vse obravnavane države, razen za enote SWAT v Združenih državah Amerike, ki so organizirane po decentraliziranem – namenskem principu. Vodenje teh enot poteka na podlagi osnovne operativne platforme. Pri poveljevanju s policijskimi silami je treba tudi dodati, da sta način načrtovanja delovanj in poveljevanje z enotami v rokah glavne in odgovorne osebe na kraju izvedbe naloge. Tovrstno poveljevanje z vidika usklajevanja delovanj in koordinacije sil na določenem področju ni najboljša. Policijska organiziranost tudi ne pozna oziroma ne uporablja štabnega načrtovanja, kar pa je z vidika pomembnosti izvajanja nalog lahko hud problem (ustrezna obdelava obveščevalnih in drugih relevantnih podatkov, usklajevanje delovanj v akcijah, kjer sodeluje več raznovrstnih enot ...).

PREGLEDNICA 4.11: POVELJEVANJE IN KONTROLA TER UMEŠČENOST SPECIALNIH ENOT

DRŽAVA	ODGOVORNO MINISTRSTVO	RAVEN UMEŠČENOSTI	RAVEN POVELJEVANJA
ZDRUŽENE DRŽAVE AMERIKE	MINISTRSTVO ZA NOTRANJE ZADEVE	(SWAT) – POLICIJSKI OKRAJI	OPERATIVNA
	MINISTRSTVO ZA NOTRANJE ZADEVE	(HRT) – FBI POVELJSTVO	STRATEŠKA/OPERATIVNA
REPUBLIKA ITALIJA	MINISTRSTVO ZA OBRAMBO	(GIS) – BRIGADNA RAVEN	STRATEŠKA
	MINISTRSTVO ZA NOTRANJE ZADEVE	(NOCS) – UPRAVA POLICIJE	STRATEŠKA/OPERATIVNA
KRALJEVINA NIZOZEMSKA	MINISTRSTVO ZA PRAVOSODJE IN NOTRANJE ZADEVE	POLICIJA	STRATEŠKA/OPERATIVNA
REPUBLIKA IRSKA	MINISTRSTVO ZA NOTRANJE ZADEVE	POLICIJA – GARDA	OPERATIVNA
REPUBLIKA HRVAŠKA	MINISTRSTVO ZA NOTRANJE ZADEVE	RAVNATELJSTVO POLICIJE	STRATEŠKA OPERATIVNA
REPUBLIKA SLOVENIJA	MINISTRSTVO ZA NOTRANJE ZADEVE	GENERALNA POLICIJSKA UPRAVA	STRATEŠKA/OPERATIVNA

Iz preglednice 4.11 so razvidne ravni umeščeni in poveljevanja s policijskimi enotami za specialno delovanje. Čeprav so nekatere enote umeščene na operativno raven, to ne pomeni, da se njihova uporaba določa na tej ravni. Ukazi za aktiviranje teh enot se praktično delijo tam, kjer so enote organsko umeščene. Aktiviranje teh enot poteka od ustrezne zahteve pa vse do najvišjih ravni, kjer se odobri uporaba enote.

Pri načrtovanju specialnih delovanj je tudi tu bistveno, da morajo biti cilji visoko postavljeni in da jih ni mogoče obvladati s klasičnimi policijskimi enotami. Pri izvajanju delovanj je pomembno, da vsak izvajalec hkrati tudi načrtuje izvedbo naloge. Pri načrtovanju specialnih delovanj je potrebna natančna obveščevalna priprava, ki mora vključevati vse relevantne podatke, pomembne za izvedbo naloge.

Za izvajanje nalog protiterorističnega delovanja pa je potrebno stalno in vnaprejšnje izvajanje določenih dejavnosti. Stalno je treba zbirati podatke o mednarodnih terorističnih skupinah in na podlagi teh podatkov pripraviti vnaprejšnje načrte za izvedbo specialnih delovanj na najverjetnejših ciljnih terorističnih delovanj. V konkretnih akcijah mora biti zbiranje podatkov natančno določeno, kompleksno in celostno. Osnovo za delovanje predstavljajo vnaprej izdelani vprašalniki in opomniki (Vivod, 2004).

Pri izvajanju specialnih delovanj se je treba natančno zavedati tudi posledic njihove izvedbe. Silo je treba uporabljati izjemno natančno in v minimalnem obsegu. Enote za specialno delovanje pogosto zahtevajo uporabo nestandardne opreme in potrebujejo daljši čas za načrtovanje in pripravo izvedbe naloge kot konvencionalne enote.

5 PRESEK STANJA V REPUBLIKI SLOVENIJI

V tem poglavju primerjam ugotovljeno stanje na področju delovanj glede organizacije, uporabe enot, vodenja in poveljevanja ter načrtovanja v Republiki Sloveniji.

Z vključitvijo Slovenije v zvezo NATO in Evropsko unijo so organi nacionalnovarnostnega sistema dobili novo vlogo in naloge. Slovenija je postala varnejša, po drugi strani pa zdaj bolj izpostavljena različnim oblikam ogrožanja.

5.1 ORGANIZIRANOST

Enote za specialne – specialistične namene v Republiki Sloveniji potrjujejo dejstvo, da niso organizirane po enotnem modelu in da je njihova organiziranost odvisna od velikosti, ekonomskih in kadrovskih zmožnosti države in njenih oboroženih sil ter od tradicije in zgodovinskega razvoja.

Primerjava organiziranosti vojaške in policijske enote za specialno delovanje ter elementov, ki so namenjeni za to zvrst v vojaški policiji, pokaže, da ima SEP dokaj ustrezno strukturo, ki je skoraj v celoti samozadostna. ESD ni v celoti samozadostna, saj tako rekoč nima lastne bojne podpore. Specializirana četa vojaške policije (v nadaljnjem besedilu: SČVP) je v tem pogledu samozadostna, vendar trenutno nima formiranih in usposobljenih udarnih skupin. Vezano na delovanje v vojski se ta dva elementa lahko dopolnita oziroma oblikujeta v celoto takrat, ko to narekuje situacija. Taka možnost je opredeljena tudi v vojaški doktrini, kjer je navedeno, da je namensko organiziranje temeljno načelo oblikovanja sil za vse načine in vrste delovanja Slovenske vojske. Sile se organizirajo glede na svoje poslanstvo, prostor in koncept skupnih združenih namenskih sil (Vojaška doktrina, 2006: 28). Skupno delovanje in razmejitev odgovornosti ESD in VP je opredeljeno v Konceptu delovanja Slovenske vojske na področju boja proti terorizmu 2006–2010.

5.2 UPORABA ENOT

Vse enote so specifično organizirane, usposobljene in opremljene ter za doseg ciljev uporabljajo posebne – specialne metode in materialno-tehnična sredstva. So maloštevilne, sposobne le kratkotrajnega samostojnega delovanja, proces njihovega obnavljanja in nadomeščanja izgub pa je dolgotrajen. Vojaški enoti delujeta v miru, krizi in vojni, policijska pa deluje v miru in se pripravlja (ZPol – UPB-4, 2005: 17. člen) tudi za

delovanje v izrednem stanju ali vojni. Delujejo samostojno oziroma v sodelovanju s konvencionalnimi silami.

Glede oblik specialnih delovanj, ki jih izvaja ESD, so zanimivi globinsko izvidništvo in vojaške operacije v urbanem okolju, kar lahko pojmuje kot svojevrstno posebnost. Delovanje v naseljenih okoljih ni posebna naloga enot za delovanje, temveč celotnih oboroženih sil. Enačenje specialnega in globinskega izvidništva je mit, saj bistvo ni v globini in zmožnosti daljšega delovanja, temveč v načinu delovanja. Enote za specialno delovanje ob drugih znanjih s področja nekonvencionalnega bojevanja poznajo tudi kulturo, običaje, jezike in zgodovino območja delovanja. To jim omogoča izvajanje prikritih obveščevalnih metod zbiranja podatkov in po potrebi tudi hkratno uničenje določenih ciljev. Seveda so sposobne izvajati tudi klasično globinsko izvidništvo – pridobivanje podatkov, označevanje ciljev za uporabo preciznega streliva in ocenjevanje posledic tega na globinah do 150 kilometrov od prednjih linij lastnih enot (Urbancl, 2006: 21).

Specialna enota policije opravlja naslednje naloge, ki bi jih lahko šteli za področje specialnih delovanj, in sicer protiteroristično delovanje, pomoč pri usposabljanju drugih policijskih enot, ministrstva za notranje zadeve in drugih državnih organov ter opravljanje drugih nalog, ki jih odredi generalni direktor policije ali oseba, ki jo ta pooblasti.

Slovenska vojska sodeluje pri civilnem kriznem menedžmentu na mednarodni ravni predvsem v operacijah v podporo miru, na nacionalni ravni pa predvsem pri zaščiti in reševanju ob naravnih in drugih nesrečah (Prezelj, 2005: 324). Na podlagi določil Zakona o obrambi (ZObr – UPB-1, 2004) lahko vojaška policija in ESD kot del SV s svojo organiziranostjo in opremljenostjo sodelujeta s policijo pri širšem varovanju državne meje v notranjosti državnega ozemlja v skladu z načrti in po predhodni odločitvi vlade. Pripadniki SV pri opravljanju teh nalog nimajo policijskih pooblastil. Skladno s tem določilom so odprte možnosti in povezave glede uporabe vojaških enot v miru na nacionalni ravni tudi s področja skupnih protiterorističnih delovanj.

Slovenska vojska upošteva cilje, načela, politiko in strategijo delovanja Republike Slovenije v boju proti terorizmu. Slovenska vojska v boju proti terorizmu sodeluje v skladu z zakonodajo in usmeritvami Vlade Republike Slovenije. V boju proti terorizmu SV sodeluje pri izvajanju protiterorističnih ukrepov in protiterorističnih delovanj ter sodeluje pri odpravljanju posledic terorističnega napada. Z ukrepi sodeluje pri zmanjšanju

ranljivosti države, s sodelovanjem pri protiterorističnem delovanju pa preprečuje in odvrta teroristične grožnje ali odgovarja nanje (Vojaška doktrina, 2006: 85).

Teoretična – normativna določila uporab enot dejansko že živijo v praksi. Zaradi zadržanih pogledov javnosti in očitno ne dovolj transparentnega odnosa stroke prihaja do nepotrebnih konfliktnih situacij. Po mojem mnenju bi jih bilo mogoče odpraviti s pravilno odmerjenim, pravočasnim in točnim informiranjem o delovanju elementov nacionalnega varnostnega sistema.

Pri uporabi enot naj navedem primer uporabe vojske in policije pri skupnem varnostnem projektu ob neformalnem zasedanju ministrov za obrambo NATA »Portorož 2006«, ki je močno odmeval tako v strokovni kakor tudi v laični javnosti. Tednik Mladina je v članku z naslovom Branili bi nas radi namesto policije, katerega tema je bila nova vojaška doktrina – nove smernice za slovenske vojake in nova nevarnost za civilno družbo, ostro napadel nov krovni dokument Slovenske vojske. Prek dela v doktrini, ki je posvečen tegobi današnjih dni – terorizmu, se avtor članka sprašuje, ali je zaradi pregona terorizma upravičeno vmešavanje v svoboščine in pravice posameznikov. Avtor navaja, da naj bi se v prihodnje vojska bistveno bolj vmešavala v civilno življenje, kot smo bili navajeni. Vojaki so večinoma sodelovali pri humanitarnih dejavnostih, po novem pa naj bi naredili še kaj več in med drugim opravljali tudi policijske posle. Avtor navaja, da smo se o takem početju vojske prepričali na srečanju NATA v Portorožu, ko so uniformirani vojaki najprej zasedli obmorsko letovišče, nato pa ustavljali in legitimirali civilno prebivalstvo. Avtor se v članku sprašuje tudi o možnostih uporabe vojske na področju podpore državnim organom in institucijam ter zagotavljanju varnosti in blaginje državljanom, ki pa v nekaterih delih presegajo trenutne zakonske okvire (glej Cerar, 2006).

5.3 POVELJEVANJE IN KONTROLA TER NAČRTOVANJE DELOVANJ

Vodenje in poveljevanje enot za specialno delovanje poteka z najvišje ravni, praviloma od ravni Ministrstva za obrambo navzdol. Na ravni oboroženih sil so praviloma vzpostavljena poveljstva, ki neposredno vodijo enote za specialna delovanja in hkrati delujejo tudi kot načrtovalno razvojni organi za to področje. V primeru zveze NATO se za potrebe vojaških operacij formira komponento poveljstvo, ki ga vodijo specialisti za področje specialnih delovanj. Na strateški in operativni ravni so v poveljstvih strokovnjaki za specialna delovanja, ki svetujejo pravilno uporabo enot za specialno delovanje, koordinirajo

delovanja med konvencionalnimi enotami in enotami za specialno delovanje ter predstavljajo enote za specialno delovanje v procesu štabnega dela.

Poveljevanje in kontrola z enotami v našem primeru ne poteka z najvišje ravni. V RS so enote vodene drugače, saj so med ministrom in poveljnikom enote v primeru Slovenske vojske tri oziroma štiri vmesne ravni, v primeru policije pa ena. To nazorno prikazuje preglednica 5.1.

PREGLEDNICA 5.1: RAVNI POVELJEVANJA IN KONTROLE

RAVNI	SV – ESD	SV – SČVP	POLICIJA – SEP
1	MINISTRSTVO ZA OBRAMBO	MINISTRSTVO ZA OBRAMBO	MINISTRSTVO ZA NOTR. ZADEVE
2	GENERALŠTAB SV	GENERALŠTAB SV	GENERALNA POLICIJSKA UPRAVA
3	POVELJSTVO SIL SV	POVELJSTVO SIL SV	SPECIALNA ENOTA POLICIJE – SEP
4	OBVE. – IZVI. BATALJON	1. BRIGADA SLOVENSKE VOJSKE	
5	ENOTA ZA SPEC. DELOVANJE	17. BATALJON VOJAŠKE POLICIJE	
6		SPECIALIZIRANA ČETA VP – SČVP	

Prav tako ni organa, ki bi koordiniral in v primeru potrebe tudi vodil delo enot, ki so specializirane za protiteroristično delovanje. Na strateški ravni je to mogoče uvesti oziroma izvajati v nacionalnem centru za krizno upravljanje – NCKU, ki med drugim povezuje v kriznih razmerah tako vojaške kot tudi policijske subjekte – operativni center SV, operativno komunikacijski center MNZ. V konceptu delovanja centra je navedeno, da center s svojo pristojnostjo ne bo posegel v pristojnosti obstoječih organov in centrov. Nanj bodo prenesene le nekatere naloge. Center tako ni v vlogi kriznega štaba s pristojnostjo odločanja, tako da je odločanje še vedno ostalo tako rekoč na operativni ravni posameznih institucij (povzeto po Prezelj, 2005: 306–310). Prenos na operativno raven se izvaja prek linije vodenja in poveljevanja, kar pa glede na povedano ne zagotavlja direktnih povezav oziroma morebitnega skupnega usklajenega delovanja.

Pri načrtovanju specialnih delovanj je bistveno, da morajo biti cilji visoko postavljeni in da jih ni mogoče doseči z uporabo konvencionalnih zmogljivosti, pri čemer je izredno pomembno upoštevanje vseh varnostnih ukrepov. Zato je bistveno, da vsak izvajalec hkrati tudi načrtuje izvedbo naloge.

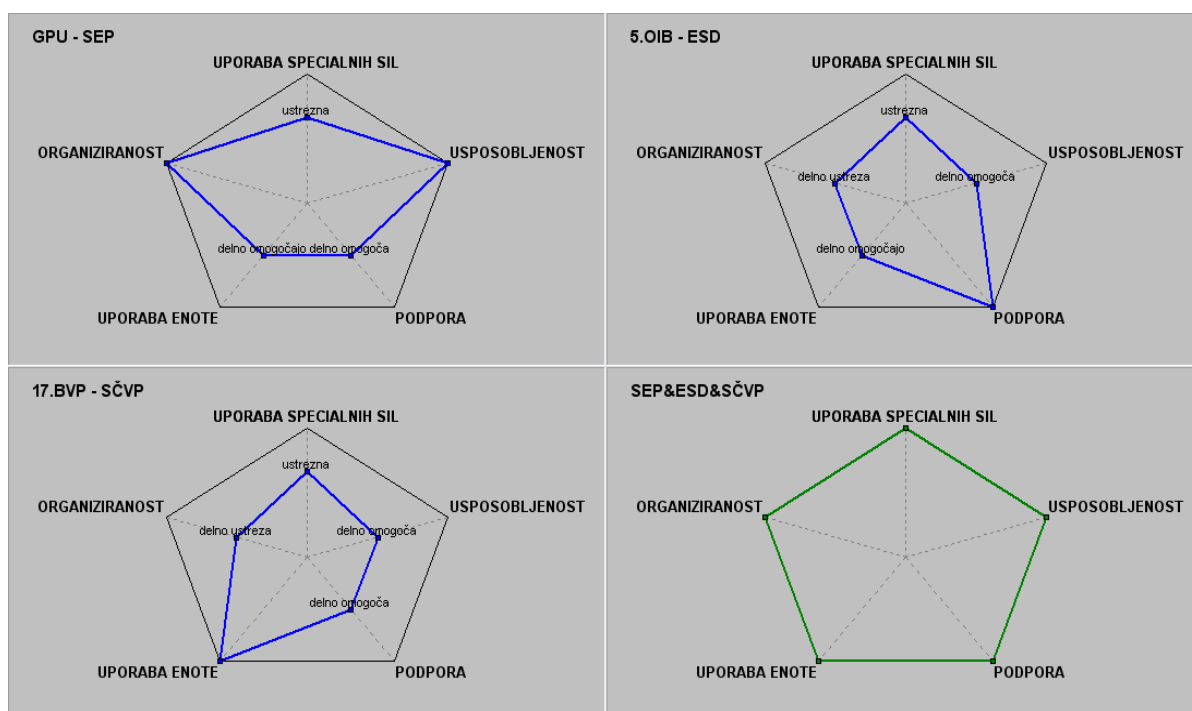
Pri pisanju naloge nisem zasledil relevantnega javno dostopnega dokumenta, ki bi uravnaval področje načrtovanja specialnih delovanj v Slovenski vojski oziroma v policiji. Skleпам, da enote pri načrtovanju uporabljajo tudi izkušnje in literaturo, pridobljeno v sodelovanjih s tujimi enotami.

5.4 UPORABA SPECIALNIH SIL REPUBLIKE SLOVENIJE – PRIMERJAVA

Primerjalno analizo sem izvedel med tremi primerljivimi subjekti in predlaganim modelom organiziranosti sil RS za protiteroristični boj. S pomočjo programa DEXI⁹ sem skušal prikazati predvsem odvisnost določenih atributov, ki vplivajo na uspešnost uporabe specialnih sil. S programom sem opravil dve primerjavi. Iz priloge so razvidne uporabljene spremenljivke – drevo kriterijev, zaloge vrednosti s komentarji, tabele odločitvenih pravil, povprečne uteži in vrednotenje variant.

Glavna primerjava temelji na osnovnih atributih, ki so bili uporabljeni pri analizi; to so usposobljenost, podpora, uporaba enot in organiziranost. Rezultat primerjave je splošna uporaba specialnih sil in je razvidna iz preglednice 5.2. Iz primerjave je razvidno, da so obravnavane enote dokaj ustrezno organizirane in usposobljene za izvajanja poslanstva. Vendar pa se pri vsaki od enot pokažejo določene pomanjkljivosti, ki v končni fazi lahko negativno vplivajo na rezultat, h kateremu stremijo enote. Primerjava je pokazala, da bi z združenim sistemom enote pridobile tiste elemente, ki jih trenutno nimajo.

PREGLEDNICA 5.2: UPORABA SPECIALNIH SIL – PRIMERJAVA

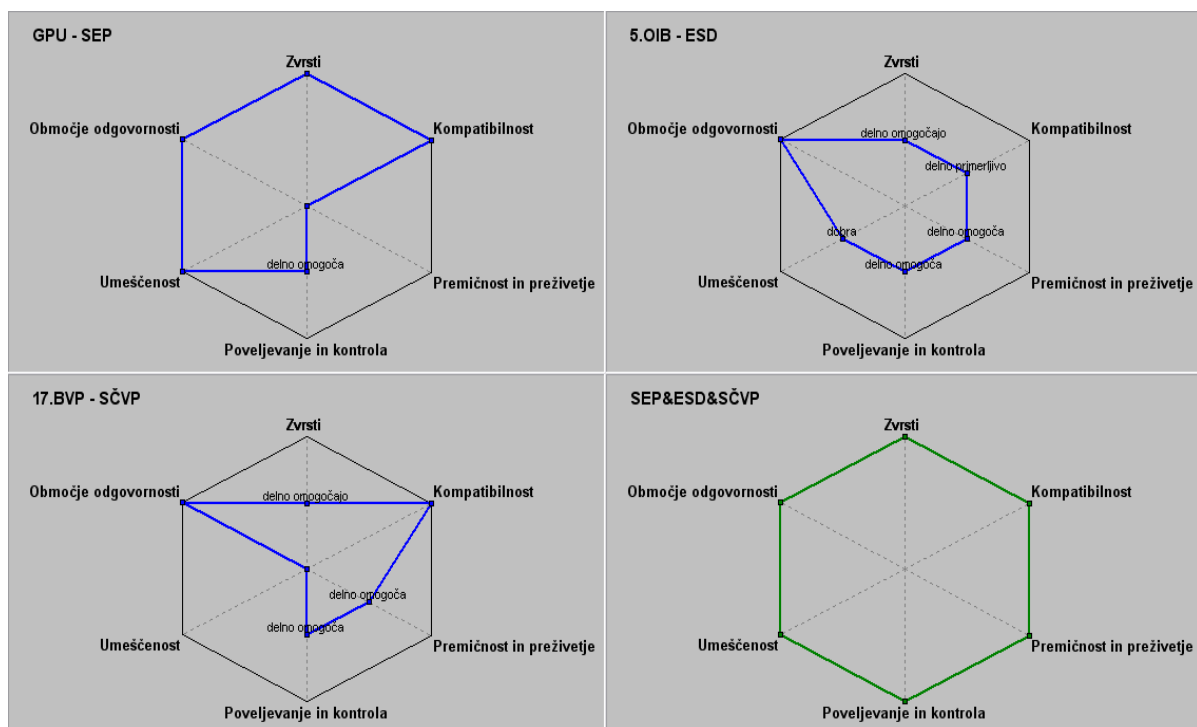

⁹ DEXi: Decision Expert je računalniški program, ki je nastal v sodelovanju med Institutom Jožef Stefan in Fakulteto za organizacijske vede UM. Program je enostavno računalniško orodje, ki ga uporabljamo v MORS za medsebojno primerjavo različnih variant. Na koncu nam poda oceno primernosti v pisni in grafični obliki. Vse variante so med seboj primerjane glede na enake kriterije. Kriterije običajno določi skupina, ki opravlja primerjavo. Slike nam grafično ponazorijo ustreznost, tako da popolno izpolnjevanje pogoja prikaže s črto, ki teče po zunanjem robu petero- ali šesterokotnika. Manj ko je izpolnjen kriterij, bližje središču šesterokotnika teče črta. V vsakem oglišču lika je napisano ime kriterija.

Ne glede na ugotovitve pa je realizacija takega ustroja malo verjetna. Pri tem se kar sami ponujata dve glavni oviri, in sicer legalnost in legitimnost. Kar se tiče normativne ureditve, je to mogoče izvesti z dovolj politične volje in pravilno argumentacijo dejstev, ki imajo glede na ugotovitve v večini primerov pozitiven prizvok. Med prednostmi so vsekakor racionalizacija, manjši stroški in učinkovitejši sistem. Tu pa je tudi nekaj pomanjkljivosti, in sicer način vodenja, prehod v nov sistem, območje odgovornosti itn. Predvsem pa je pomembno vprašanje legitimnosti s prizvokom, ali država res potrebuje tak ustroj enot za protiteroristično delovanje. Vsekakor je to ovira, in dejstvo iz polpretekle zgodovine, ko je vojaški ustroj premočno posegal v civilno sfero, je še vedno živo.

Iz sekundarne primerjave so razvidne korelacije med pomembnejšimi atributi v sistemih. Tudi v tej primerjavi so razvidna odstopanja od optimalnih vrednosti, ki nakazujejo potrebe po prenovi določenih delov sistema tako na strateški kot tudi na izvedbeni ravni. Tudi v tej primerjavi se pomanjkljivosti v določenem sistemu dopolnjujejo z rešitvami v drugem. Povezovanje na tej osnovi vodi k učinkovitemu sistemu.

PREGLEDNICA 5.3: KORELACIJA MED POMEMBNI ATRIBUTI UPORABE ENOT

Rezultate primerjalne analize bom uporabil v sedmem poglavju, ko bom podal predloge prenove nacionalnovarnostnega sistema na področju protiterorističnega delovanja. Že površen pregled analize nam ponuja optimalno rešitev, ki pa je iz več že omenjenih razlogov malo verjetna.

6 SODELOVANJE POLICIJE IN SV – PRESEK STANJA

Teroristični dogodki v prvih letih novega tisočletja so bili za dojemanje terorizma v Evropi in Ameriki ključni z več vidikov. Najpomembnejše spoznanje je bilo, da popolne varnosti ni. To pa pomeni, da je nov val rušilnega terorizma postal realnost v tako imenovanem zahodnem, demokratičnem svetu. Drugo pomembno, čeprav ne preveč glasno opredeljeno spoznanje pa je, da obveščevalno-varnostni sistemi niso v celoti pripravljeni na izzive in grožnje, ki so se pojavile v začetku 21. stoletja. Evidentno pri teh primerih je, da je bilo sodelovanje med akterji nacionalnovarnostnega sistema slabo (Čaleta, 2006: 856).

Slovenija je, glede na priznan mednarodni status, dokaj mlada država, sicer s tisočletno zgodovino, vendar šele izgrajuje svoj sistem nacionalne varnosti, tudi s povezovanjem v različne vojaške in civilne oblike mednarodnih organizacij. Glede na geostrateški položaj je tudi v Sloveniji mogoče pričakovati pojav različnih terorističnih oblik ogrožanja varnosti, če že ne s konkretnimi napadi, pa vsaj s poskusom prenosov finančnih sredstev za teroriste, tranzitom čez njene meje ali kot izhodiščno točko za morebitne napade v osrčju EU. Na to možnost nas opozarja predvsem neposredna bližina balkanskega kriznega območja, na katerem se prepletajo številne etnične skupine in hkrati tri največje verske skupine: krščanska, pravoslavna in muslimanska (Adamič, 2006: 24).

Sodelovanje policije in vojske na področju protiterorističnega boja v svetu je v večini primerov na zelo visoki ravni. Nosilec protiterorističnega boja je policija s posebnimi policijskimi enotami, ki naloge po potrebi izvajajo tudi z vojaškimi enotami. Za izvajanje protiterorističnega boja zunaj območja matičnih držav pa je v večini primerov odgovorna vojska. Nekatere enote so se s povečanjem terorističnih groženj v svetu preoblikovale in prešle pod okrilje vojske oziroma ministrstev za obrambo ali celo pravosodja.

Zakonska določila v Republiki Sloveniji omogočajo sodelovanje in učinkovito delovanje vojske in policije. Zakon o obrambi to sodelovanje opredeljuje v raznovrstnih oblikah, kot so sodelovanje na področju varovanja državne meje, pri varovanju kritične infrastrukture, sodelovanje vojaške policije na področju preprečevanja deviantnih pojavov glede na stvarno in krajevno pristojnost itn. Slovenska vojska se lahko v izjemnih primerih neposredno vključi v protiteroristični boj na ozemlju RS. Aktivira jo lahko vlada v primerih, ko je grožnja zelo velika in policija sama s svojimi silami ne more preprečiti

določenega terorističnega dejanja. V takih primerih vlada razglasi izredne razmere v državi oziroma na določenem območju Republike Slovenije. Naloga vojske je torej, da nudi pomoč policiji v primerih, ko je grožnja tako velika, da je policija sama ne more obvladati. Koordinacijski telesi, ki odločata o tem, sta Svet za nacionalno varnost in Vlada Republike Slovenije, ki razglasi izredne razmere.

V Republiki Sloveniji imamo razvit sistem za izvajanje protiterorističnih dejavnosti. Nosilec protiterorističnih dejavnosti na območju države so notranji varnostni organi s policijo na čelu.

V Sloveniji v kriznih razmerah civilni in vojaški del koordinira Svet za nacionalno varnost. Svet za nacionalno varnost Republike Slovenije je izdelal predpise, ki usklajujejo sodelovanje civilnega in vojaškega dela. Vaje kriznega upravljanja (CME, CMX) so se in se izvajajo na najvišji ravni; na taktični ravni do sedaj vaj, kjer bi sodelovali vojska in policija pri izvajanju protiterorističnega boja, ni bilo. Ker so vaje na operativni in taktični ravni nujno potrebne, kar povzemamo po zgledu vodilnih držav v boju proti terorizmu (Anglija, Nemčija ...), lahko iz tega sklepamo, da v Sloveniji še nimamo dovolj razvitega sodelovanja med elementi nacionalnovarnostnega sistema (Lipovec, 2005: 40).

Procesi sodelovanja so zelo pomembni za ustrezno delovanje nacionalnovarnostnih sistemov. Obe instituciji sta zaradi kadrovskih, materialnih, finančnih in drugih potencialov ključna segmenta nacionalnovarnostnega sistema. V državah, kot je Slovenija, kjer so vsi naštetih resursi omejeni, pride še bolj do izraza pomembnost ustreznega sodelovanja obeh institucij. To sodelovanje je pomembno pri izvajanju posameznih procesov delovanja, kjer se združevanje kapacitet odraža v sinergiji, ki ima za rezultat učinkovitejše in racionalnejše zagotavljanje nacionalne varnosti (Čaleta, 2006: 858).

V zadnjem obdobju je sodelovanje med policijo in SV zelo intenzivno in učinkovito. Izvaja se na vseh ravneh, od strateške do izvedbene. Pri tem je pomembno izpostaviti predvsem sodelovanja, ki so vezana na obravnavano temo in v večini primerov potekajo na izvedbeni in operativni ravni:

- usposabljanje vojaških policistov pri pridobivanju policijskih pooblastil;
- usposabljanje službenih psov za splošno in specialistično uporabo;
- usposabljanje s področja protibombne zaščite;
- usposabljanje s področja posebne taktike;

- usposabljanje s področja taktike delovanja enot za varovanje oseb in protiterorizma in
- druga usposabljanja in izmenjave izkušenj, ki so vezana na specialistično delovanje tako na nacionalni kakor tudi na mednarodni ravni.

Izvedena usposabljanja so obojestranska, tako da prihaja do prelivanja znanj znotraj obeh sistemov. Pri tem policija v večini primerov uporablja infrastrukturo in določena specialistična znanja, vojska pa specialistična znanja policije, ki so vedno bolj potrebna tudi v vojski (taktika obvladovanja množic, uporaba nebojnih orožij ...). Kljub dobremu sodelovanju pa me moti dejstvo, da vse od leta 1991 ni bila izvedena niti ena skupna vaja na temo protiterorističnega delovanja. Pri tem mislim vajo, na kateri bi dejansko preverili celoten sistem ustroja v primerih kriznih razmer.

Rezultati sodelovanja so odraz boljše usposobljenih posameznikov in enot, ki jih sistem potrebuje. Vedno pa se pojavi vprašanje, ali je mogoče storiti še kaj več. Predvsem z vidika delovanja specialistov je pomembna ugotovitev, da je večino delovnega časa specialistov treba nameniti urjenju in sodelovanju s sorodnimi enotami doma in v tujini. Ker je frekvenca dogodkov v SV premajhna za vzdrževanje ustrezne ravni izurjenosti, se je z MNZ treba dogovoriti o skupnem izvajanju nalog povsod tam in na način, ki ga zakonodaja ne prepoveduje, na primer skupno izvajanje varovanja oseb, skupne protibombne ekipe, skupno varovanje pomembnih prireditev ali sestankov, izmenjava izkušenj iz misij v tujini itd. (Adamič, 2005: 48).

Ko govorimo o sodelovanju, ne smemo prezreti tudi skupnih projektov, ki sta jih policija in vojska izvedli v nedavni preteklosti. Tu so pomembna zavarovanja velikih in varnostno zelo zahtevnih prireditev, kot so bila srečanja parlamentarnega odbora NATA, vrhunškega zasedanja OVSE, srečanja ministrov NATA v Portorožu, Pozdrav Evru itn.

Srečanje obrambnih ministrov v Portorožu, ki je potekalo pod okriljem MORS, je bilo z vidika varnosti najkompleksnejše. Potekalo je v dobrem sodelovanju vojske, policije, obveščevalnih služb in agencij ter drugih nacionalnih akterjev. Pri tem pa je treba izpostaviti, da je projekt uspel predvsem zaradi dobrega in dolgotrajnega načrtovanja vseh vpletenih institucij. Pri načrtovanju in pozneje pri izvedbi so se pojavile določene nedorečenosti sistema, ki so se na dogovorni ravni usklajevale na operativni ravni. V primeru izbruha nenadne krize pa se bojim, da tovrstno sodelovanje ne bi potekalo tako tekoče kot pri tako načrtovanih dogodkih. V dobri veri upam, da se glede tega motim.

7 PREDLOG RAZMEJITEV PRISTOJNOSTI

Pojav novih dejavnikov ogrožanja in še posebej terorizma je večino držav postavil pred izziv zagotavljanja nacionalne varnosti v spremenjenih pogojih. Zato je treba odgovoriti na vprašanja:

- Kako se boriti proti terorizmu?
- Ali lahko te naloge zagotavlja policija sama?

Izkušnje držav, ki se s terorizmom srečujejo (Združeno kraljestvo, Izrael, Združene države Amerike, če naštejemo le najbolj znane), nam kažejo, da se zaradi omejenih zmožnosti v boj proti terorizmu slej kot prej vključijo tudi oborožene sile. Ta vključitev pa postavi pred vsako državo in družbo nove izzive. Tako je treba najti zadovoljive odgovore glede sistema vodenja in poveljevanja ter razmejitev pristojnosti in področij delovanja (Urbancl, 2006: 22).

7.1 SISTEM POVELJEVANJA IN KONTROLE

Predsedstvo Republike Slovenije je marca 1991 ustanovilo Operativno koordinacijsko telo za primer izrednih razmer oziroma tako imenovano Republiško koordinacijo, ki je usklajevala obrambne priprave za osamosvojitve in v vojni vodila delovanje Teritorialne obrambe, Policije in Civilne obrambe. Njena ustanovitev je pomenila najpomembnejšo operativno odločitev v pripravah na zavarovanje ukrepov osamosvajanja s stvarno silo (Švajncer, 1993).

Koordinacija je bila izjemno uspešen primer sodelovanja državnih organov na področju zagotavljanja nacionalne varnosti v Republiki Sloveniji. Prav tako je pokazala, da lahko vojska in policija uspešno delujeta skupaj, brez strahu državljanov za njihove pravice in svoboščine.

V času, ki ga delimo na tistega pred 11. septembrom in tistega po tem dnevu, je nujno treba vzpostaviti stalni formalni organ vodenja in poveljevanja, ki bi operativno vodil specialno delovanje v Republiki Sloveniji. Ta organ bi sestavljali stalni predstavniki vojaških in policijskih enot za specialno delovanje ter organi za povezavo iz Slovenske obveščevalno-varnostne agencije, Obveščevalno-varnostne službe, Ministrstva za zunanje zadeve in Ministrstva za notranje zadeve. Njegova pristojnost bi bila:

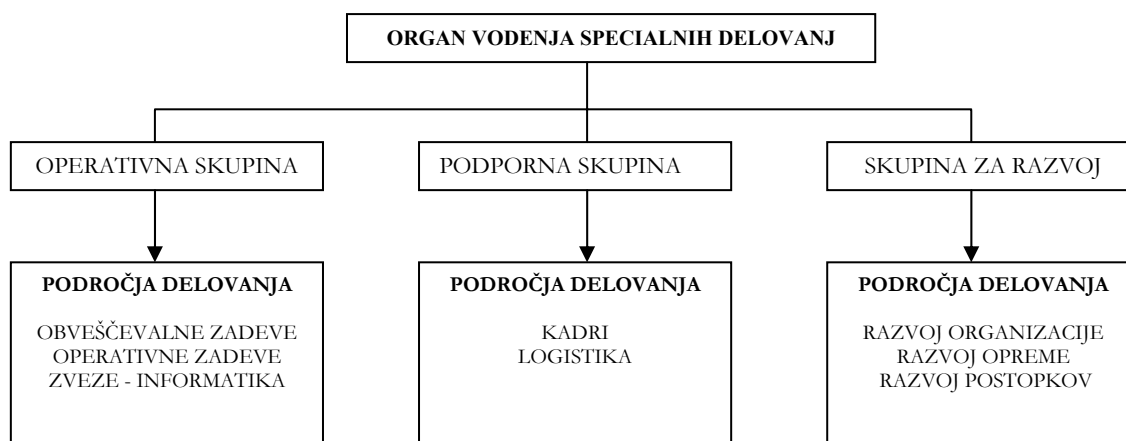
- vladi svetovati pravilno uporabo enot za specialno delovanje;

- koordinirati specialna delovanja z drugimi delovanji pri zaščiti nacionalnih interesov doma in v tujini;
- enotam za specialno delovanje zagotavljati vso potrebno podporo za delovanje;
- skrbeti za razvoj enot za specialno delovanje.

Čeprav je značilnost specialnih delovanj, da so načrtovalci vedno tudi izvajalci, bi ta organ moral biti sposoben izvajati tudi celoten proces klasičnega štabnega dela: sprejem in analizo naloge, oceno dejavnikov in razvoj variant delovanja, analizo variant delovanja, primerjavo variant delovanja ter sprejem odločitve. To bi mu omogočale okrepitve iz poveljstev enot.

Organ specialnih delovanj bi izmenično (6 ali 12 mesecev) vodila predstavnik vojaške in policijske enote. Organ bi, v primeru ugotovljenega ogrožanja nacionalne varnosti Republike Slovenije zaradi terorizma oziroma podobnih asimetričnih groženj, prevzel operativno vodenje specialnih delovanj in formiral namensko enoto za specialno delovanje ter določil vodilno enoto za izvedbo. V mirnodobnem – ne kriznem – obdobju pa bi primarno skrbel za razvoj in skupno usposabljanje. Notranja organiziranost je podana v preglednici 7.1.

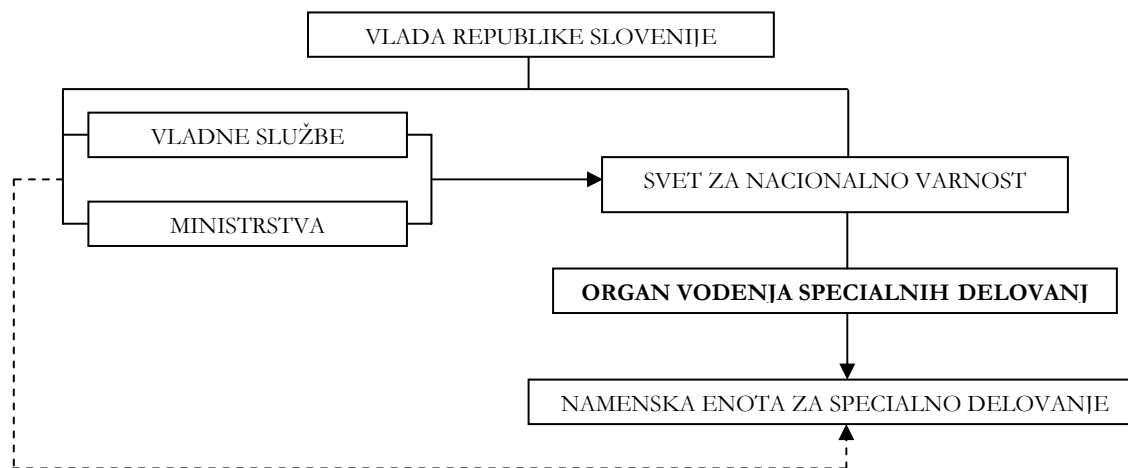
PREGLEDNICA 7.1: **MODEL ORGANIZIRANOSTI SPECIALNIH DELOVANJ – PREDLOG**

Organ specialnih delovanj RS bi bil lahko umeščen kot samostojen vladni organ, kar bi po nepotrebnem povečalo število vladnih organov. Zato bi bila boljša rešitev njegova podrejenost Svetu za nacionalno varnost (v nadaljnjem besedilu: SNAV), ki bi v tem primeru moral preseči svojo predvsem posvetovalno vlogo. Zaradi pomembnosti tega organa je v nadaljevanju podan krajši pregled bistvenih elementov SNAV, vezanih na

tematiko preučevanja. SNAV je bil ustanovljen leta 1996 z namenom strokovno svetovalnega telesa pri vladi za področje obrambe, varnostnega sistema, sistema zaščite in reševanja ter za druga vprašanja nacionalne varnosti. Dejansko je bil SNAV ustanovljen šele leta 1998 z odlokom o Svetu za nacionalno varnost, ki je predstavljal novost predvsem zaradi ustanovitve Sekretariata SNAV (v nadaljnjem besedilu: SSNAV), sistematizacije funkcije svetovalca za nacionalno varnost in specifikacije njegovih nalog. Svet ima posvetovalno funkcijo in je hkrati usklajevalni organ za področje nacionalne varnosti (Prezelj, 2006: 105). Z vidika učinkovitega delovanja celotnega sistema na področju boja proti terorizmu velja omeniti njegovo svetovalno funkcijo pri oblikovanju pravnih osnov, ki se nanašajo na nacionalno varnost Republike Slovenije, svetovanje in usmerjanje dela ministrstev, zlasti pri pripravi konkretnih ukrepov z njihovega delovnega področja, ki se nanašajo na zagotovitev nacionalne varnosti oziroma boja proti terorizmu. SNAV tudi ugotavlja in ocenjuje varnostna tveganja in ogrožanja ter oblikuje ukrepe za zagotavljanje nacionalne varnosti oziroma preprečevanje tveganj z vidika terorizma (oblikuje oziroma potrjuje oceno ogroženosti RS z vidika terorizma) in opravlja druge naloge (Šefic, 2006: 942–950). Predlagana umestitev organa vodenja specialnih delovanj upošteva sedanjo nacionalno organiziranost, v kateri ima SSNAV pomembno vlogo. Predlog umestitev je podana v preglednici 7.2.

PREGLEDNICA 7.2: UMESTITEV – PREDLOG

7.2 RAZMEJITEV PRISTOJNOSTI IN PODROČIJ DELOVANJA

Enota bi prevzela vodilno vlogo na podlagi pristojnosti in področij delovanj. Najenostavnejša delitev bi bila naslednja:

- za vsa specialna delovanja znotraj meja Republike Slovenije ima vodilno vlogo policija, pri čemer ji vojska nudi vso potrebno in zahtevano pomoč;
- za vsa specialna delovanja zunaj meja Republike Slovenije ima vodilno vlogo vojska, pri čemer ji policija nudi vso potrebno in zahtevano pomoč;
- enote za specialno delovanje vojske lahko v primeru potrebe pomagajo izvesti določeno specialno delovanje v civilnem okolju.

Načeloma je Specialna enota policije izurjena za izvajanje delovanj v situacijah s talci in kompleksnih policijskih prijetjih. Enota je samozadostna tudi v podpornih elementih oziroma funkcijah. Enota za specialno delovanje Slovenske vojske je specializirana za izvajanje direktnih akcij in specialno izvidništvo, nima pa vseh drugih podpornih elementov. Specializirana četa VP je usposobljena in izurjena v spektru podpornih delovanj. Po vzpostavitvi zadnjega modula pa bo izurjena za prijemanje storilcev hujših kaznivih dejanj in za reševanje zahtevnejših specialističnih nalog. Vse enote izvajajo vojaško/policijsko pomoč in sodelovanje.

7.3 POTREBNI UKREPI ZA DOSEGO ŽELENEGA STANJA

Za doseg predlaganega stanja je treba izvesti naslednje korake oziroma dejavnosti znotraj nacionalnovarnostnega sistema:

- v prvi vrsti je treba prilagoditi zakonodajo novim virom ogrožanja in spreminjajoči se situaciji v svetu;
- pripadnike enot je treba usposobiti v razumevanju in izvajanju postopkov, ki jih uporabljajo pri svojem delu – navzkrižno usposabljanje;
- omogočiti je treba začasne prehode zaposlenih med strukturami in tako formirati skupino »oficirjev« za zvezo;
- v največji možni meri je treba poenotiti informacijsko komunikacijsko opremo oziroma doseči njeno medsebojno povezljivost;
- ob poenotenju informacijsko komunikacijske opreme je smiselno upoštevati pridobljene izkušnje delovanja enot in poenotiti oziroma doseči medsebojno povezljivost tudi glede oborožitve in drugih materialno-tehničnih sredstev;
- predstavnikom zakonodajne in izvršne oblasti je treba na vseh ravneh dopovedati pomembnost tovrstnega delovanja, z namenom razumevanja vloge in pomena enot pri zagotavljanju nacionalne varnosti.

8 ZAKLJUČEK Z VERIFIKACIJO HIPOTEZ

V specialističnem delu sem s primerjavami potrdil hipotezo, da organiziranost enot za protiteroristično delovanje odraža razlike, ki delno vplivajo na način uporabe in kontrolo enot ter poveljevanje enotam. V povezavi s tem se navezuje tudi potrjena hipoteza, da je zaradi omejenih zmogljivosti Republike Slovenije za najučinkovitejše zagotavljanje nacionalne varnosti z vidika protiterorizma nujno sodelovanje vojaških in policijskih enot za posebne naloge. Hipotezi dodatno utemeljujem še z naslednjimi dejstvi:

- Razlika v organiziranosti primerjanih držav nas navaja na dva tipa organiziranosti, ki posledično vplivata na način uporabe in vodenje enot. Prvi tip poudarja razdelitev enot na policijske in vojaške enote za protiteroristični boj. Policijske enote imajo med drugim tudi za ta namen organizirane specialne enote za izvajanje nalog protiterorizma. Drugi, klasičen žandarmerijski tip organiziranja, ki izvira iz preteklih ureditev, pa je organiziranje enot na vojaški, paravojaški in policijski model. Pri tem modelu je del vojaškega aparata s policijskimi pooblastili in območjem delovanja nad celotno populacijo.
- Države z žandarmerijskim tipom organiziranosti imajo dokaj poenostavljen sistem. Enote, ki izvajajo naloge uveljavljanja zakonov, imajo območje pristojnosti zoper vse kategorije prebivalstva. S tem je bistveno olajšano protiteroristično delovanje, ki je vezano na preventivno in interventno delovanje. Tudi v državah, kjer nimajo take organiziranosti vojaške enote, ki so specializirane za protiteroristični boj, dopolnjujejo ali pa celo prevzemajo vodenje takih aktivnosti. Tipičen primer so ZDA, Irska in Nizozemska.
- Iz primerjalne analize je še razvidno, da vse države delujejo po dokaj primerljivem principu. V miru se policijske specialne sile uporabljajo za domače protiteroristične naloge, vojaške sile, ki jih v glavnem sestavljajo specialne sile in sile vojaške policije, pa so namenjene za naloge, vezane zunaj države. V kriznih razmerah enote naloge izvajajo skupaj z dopolnjevanjem glede na znanje in razpoložljivost.
- Glede na dosegljive podatke se skupno število pripadnikov enot, ki izvajajo direkten protiteroristični boj v RS, giblje okoli 270 ljudi. Pri tem je treba upoštevati, da so v to vsoto všteti tudi člani enot, ki ne izvajajo direktnih operativnih nalog, tako da je realna

številka okoli 80 do 120 pripadnikov, po nekaterih ocenah pa je še manjša. Ta kader je visoko usposobljen, proces njegovega obnavljanja in nadomeščanja pa je dolgotrajen, kar v določenih pogojih še bolj izpostavlja majhnost.

- Po standardih naj bi specialne enote obsegale 1–2 odstotka vseh namenskih sil. V tem okviru se gibljejo tudi specialne sile v RS.

V specialističnem delu sem potrdil tudi hipotezo, da je za uspešno sodelovanje vojaških in policijskih enot treba določiti jasne pristojnosti in območja delovanja ter organizacijsko kompatibilnost ter da sta sodelovanje in povezovanje na področju protiterorističnih delovanj dober temelj za učinkovito izvedbo nalog v kriznih razmerah. Trditvi dodatno utemeljujem z naslednjimi navedbami:

- Trenutna zakonodaja na tem področju v določenih elementih že omogoča tvorno sodelovanje vseh institucij. Sodelovanje je vezano predvsem na specialistično usposabljanje in izmenjavo izkušenj. Nekoliko ožji okvir je določen pri izvajanju nalog vojske v civilnem – mirnodobnem okolju in policije v vojaškem okolju, kar pa je bilo do dogodkov iz bližnje preteklosti dokaj normalno in razumljivo. Ločnice dela so na načelni ravni jasne, v praksi pa včasih še vedno prihaja do zapletov zaradi različnega tolmačenja zakonodaje.
- Vse enote uporabljajo dokaj kompatibilno opremo in oborožitev. Manjši problem se pojavlja pri kompatibilnosti informacijsko komunikacijske opreme. Večji problem, kot je trenutna oprema, pa je nadaljnja nabava specialistične opreme predvsem z vidika javne nabave. Tu je predvsem problem dolgotrajnih postopkov in kriterij ekonomsko najugodnejše – najcenejše ponudbe, ki pa je za tovrstne enote nesprejemljiv. Kar se tiče kompatibilnosti v elementih opreme in sredstev protibombne zaščite, varovanja oseb, službenih psov ipd., se praksa že nagiba k nabavi primerljive oziroma kompatibilne opreme.
- Na podlagi dosedanjih usposabljanj in tendenc nadaljnjega sodelovanja v smislu izmenjave izkušenj ter vzpostavitve kompatibilnosti v opremi, oborožitvi in taktiki je združljivost vojaških in policijskih komponent za skupno izvajanje namenskih nalog že postala realna opcija.

- Element »prepotentnosti«, ki je bil prisoten v preteklosti, je v obeh sistemih popustil, tako da sodelovanje poteka dokaj nemoteno na vseh ravneh. Prišli smo do faze, da si strokovna »kuharska znanja« delimo v dobrobit vseh.

Že kar nekaj časa je sistem zagotavljanja nacionalne varnosti pred dilemo, ali naj vztraja na pridobljenih pozicijah in ljubosumno varuje svoje visoko ograjene vrtičke. S tem sistem zagotavljanja nacionalne varnosti postane podoben noju, ki ne vidi hitro bližajočega se leva. Druga opcija pa je fleksibilno zagotavljanje nacionalne varnosti, kjer se mora vsak subjekt zavedati, da je le delček v sistemu, ki lahko uspešno deluje le skupaj. Mislim, da je druga opcija že tvorno na pohodu. Vsekakor pa je dejstvo, da je pred nami še dolga pot, ki se bo le ob nadaljnjem sodelovanju pokazala tudi v dobri, povezani in učinkoviti strukturi, ki jo država vsekakor potrebuje.

Glede na zapisana dejstva je Slovenska vojska na pravi poti. Rečemo lahko, da je naš nasprotnik samo čas. Od našega nastanka je preteklo dobrih 15 let, vendar naši vojaki po znanju v ničemer ne zaostajajo od drugih primerljivih enot. Glede na lastne izkušnje pri delu vojaške policije doma in v tujini ocenjujem, da je znanje vojaških policistov Slovenske vojske na višji ravni kot v večini primerjanih enot. Razlog je predvsem v dejstvu, da so naši vojaški policisti univerzalni, povezljivi, dobro usposobljeni in izurjeni ter vsestransko prilagodljivi. Ne glede na to pa še vedno potrebujemo izkušnje, ki jih lahko pridobimo samo z vsakdanjim delom in izpopolnjevanjem. Pri tem je pomembno, da omenjeno dejavnost opravljamo v okvirih, ki nam jih predpisuje zakonodaja. Veliko nam lahko pomagajo izkušnje, ki jih pridobivamo pri sodelovanju s Slovensko policijo. Sodelovanje in znanja bi morala prerasti še na višjo raven, na raven, ki je značilna na primer za velesilo ZDA, kjer imajo strokovna usposabljanja vojaške policije skoraj večjo ceno kot civilna.¹⁰ Na omenjenih usposabljanjih je vedno vsaj 20 odstotkov slušateljev, ki niso pripadniki oboroženih sil in prihajajo iz civilnih varnostnih ustanov. Tako se potrjuje dejstvo, da je to eden izmed uspešnih načinov pretoka informacij in znanj med strukturami nacionalnovarnostnega sistema na ravni posamezne države. Na eni strani imamo civilno

---

¹⁰ Eden izmed vzrokov tiči v večjih finančnih zmožnostih Ministrstva za obrambo. Posledično to pomeni naprednejšo tehnologijo, boljše učne in predvsem raziskovalne pogoje. Zanimivo je na primer, da je kar nekaj predvsem policijskih specialističnih enot v ZDA nastalo najprej v vojski in se šele pozneje zaradi potreb ustanovilo tudi v civilni policiji – na primer Special reaction teami so današnji SWAT.

sfero policije, ki ima več praktičnih izkušenj iz klasičnega policijskega dela, na drugi strani pa vojaško, ki ima boljše izobraževalne in tehnološke zmožnosti.

V specialističnem delu so bile obravnavane tudi paravojaške enote, ki v današnjem svetu pomembno vplivajo na nacionalnovarnostne sisteme. Organiziranost tovrstnih enot, ki jih je mogoče uporabiti tako v vojaške kot tudi v civilne namene, je ena od možnih smeri razvoja na tem področju. Taka organiziranost na eni strani opravičuje visoke stroške, na drugi strani pa učinkovito izrabo vseh resursov, ki jih ima država na razpolago pri izvajanju specifičnih nalog zagotavljanja nacionalne varnosti. Vendar pa imajo paravojaške enote tudi svoje pomanjkljivosti. Problematika je pereča predvsem pri izvajanju uspešnega demokratičnega nadzora. Razlog tiči v tem, da imajo take službe velike pristojnosti in so zaradi svoje velikosti in področja dejavnosti težko pregledne. Pri tem je težko najti pravo ločnico med vojaškim in civilnim področjem, kar lahko posledično privede do zlorab tovrstnih služb. Pri teh pojavih trpi predvsem osnovno poslanstvo omenjenih enot, in to je zagotavljanje varnosti. Nedoseganje poslanstva in netransparentno delovanje lahko privedeta do tako imenovanih elitnih služb, ki so lahko velika nevarnost za demokracijo.

V celotnem delu sem s primerjavami enot nakazal možnosti nadaljnega razvoja nacionalnovarnostnega sistema, v katerem imajo pomemben delež specialne enote policije in vojske ter vojaške policije. Izzivov na tem področju nam ne bo zmanjkalo. Nadaljnja pot je zavita v tančico skrivnosti. Jasno je le dejstvo, da je treba dosledno upoštevati zakonodajo in usmeritve pristojnih organov. Glede na majhnost varnostnega aparata v RS je smiselno nadaljnje sodelovanje Slovenske vojske s Slovensko policijo tudi v prihodnje. Tovrstno sodelovanje na področju izobraževanja in usposabljanja, izmenjavi izkušenj ter konec koncev tudi pri izvajanju operativnega dela je porok za učinkovit in prilagodljiv sistem, kakršnega država potrebuje. Smeri razvoja in sodelovanja se kažejo kar same. Kakšno organiziranost bo uporabila Slovenija v prihodnje, je težko napovedati. Dejstvo je, da nobena rešitev ni najboljša. Izbrati pa bo treba najboljšo možno rešitev, ki bo delovala in bo imela čim manj pomanjkljivosti. Danes v svetu ni splošnega vzorca, ki bi idealno ponudil rešitve na tem področju. To vse je odraz različnosti držav, kultur, zgodovine in tudi varnostne situacije na področju delovanja preučevanih enot.

9 LITERATURA IN VIRI

9.1 ČLANKI V REVIJAH OZIROMA ZBORNIKIH

1. ANŽIČ, Andrej (2002): Mednarodni terorizem – varnostni izziv in dileme, Publikacija: *Teorija in praksa* let. 39, št. 3, str. 454–466: Ljubljana.
2. CERAR, Gregor (2006): Branili bi nas radi namesto policije. *Mladina*, št. 42, 29. Ljubljana: Mladina časopisno podjetje, d. d.
3. ČALETA, Denis (2006): Sodelovanje med policijo in vojsko na področju boja proti terorizmu – realnost ali zgolj želja. V: Branko Lobnikar (ur.) *7. dnevi varstvoslovja*, str. 856–861. Ljubljana: FPVV.
4. MIKULAN, Krunoslav (2002): članek: Zgodovina vojaške policije. Zagreb: *Hrvatski vojniki številka 88 / 2002*.
5. O' HANLON, Michel (2004): članek: The Need to Increase the Size of the Deployable Army. Carlisle: *Parameters* - US Army War College.
6. PREZELJ, Iztok (2001): članek: Grožnje varnosti, varnostna tveganja in izzivi v sodobni družbi. Publikacija: *Teorija in praksa* let. 38, št.1, str.127–141.
7. PREZELJ, Iztok (2006): Teroristično ogrožanje nacionalne varnosti Republike Slovenije. Ljubljana: *Ujma, številka 20*.
8. PREZELJ, Iztok (2006): Svet za nacionalno varnost in nacionalni center za krizno upravljanje kot ključna varnostna integracijska mehanizma v Republiki Sloveniji. V: Marjan Malešič: *Varnost v postmoderni družbi*. Ljubljana: FDV.
9. SOTLAR, Andrej (2001): Racionalizacija in preseganje »obrambne dileme malih držav«. Med policizacijo vojske in militarizacijo policije. V: Milan Pagon (ur.) *3. Dnevi varstvoslovja*, str. 795–808. Ljubljana: FPVV.
10. ŠEFIC, Boštjan (2006): Vloga Slovenske obveščevalno – varnostne agencije v boju proti terorizmu in sodelovanje z drugimi akterji na nacionalni in mednarodni ravni. V: Branko Lobnikar (ur.) *7. dnevi varstvoslovja*, str. 942–950. Ljubljana: FPVV.

9.2 SAMOSTOJNE PUBLIKACIJE

11. ADAMIČ, Vojko (2006): *Vojaška policija SV v boju proti terorizmu*, zaključna naloga na VŠT. Poljče: PDRIU – PŠŠ.
12. ANŽELJ, Darko (2001): *Management v policiji*. Ljubljana: FDV
13. *Allied Joint Doctrine; AJP 01 (B)* (2002). Bruselj: NATO – NSA.

14. *Allied Joint Military Police Doctrine; AJP 3.2.3.3* (2005). Bruselj: NATO – NSA.
15. BAJEC, Anton, et al. (1998): *Slovar slovenskega knjižnega jezika*. Ljubljana: DZS.
16. BEBLER, Anton (2005): *Terorizem v svetu*. Poljče: seminar v RCOU.
17. *BIBLIJA* (1985). Ljubljana: Britanska biblična družba.
18. *Doctrine for Army Special Forces Operations; FM 31-20* (1998). Washington: Department of the Army.
19. GRIZOLD, Anton (1999): *Obrambni sistem Republike Slovenije*. Ljubljana: FPVV.
20. *Introduction into Special Operation and Special Forces; Extract FM 31-20 & FM 100-25* (1992). Fort Bragg: JFK USASFCS.
21. IPU in DCAF (2003 / 2006): *Parlamentarni nadzor nad varnostnim sektorjem – načela, mehanizmi in praksa*; Priročnik za člane parlamenta, št. 5-2003. Ljubljana: DZ RS.
22. JELUŠIČ, Ljubica (1997): *Legitimnost sodobnega vojaštva*. Ljubljana: FDV.
23. *Joint Doctrine for Military Operations Other Than War; AJP 3-07* (1995). Bruselj: NATO – NSA.
24. *Joint Intelligence, Counter Intelligence and Security Doctrine; AJP 2.0 / STANAG 2190* (2003). Bruselj: NATO – NSA.
25. KOVŠE, Robert (2000): *Terorizem in organizirani kriminal kot vir ogrožanja nacionalne varnosti Republike Slovenije*, diplomatska naloga. Ljubljana: FDV.
26. LIPOVEC, Franjo (2005): *Možnosti uporabe enot Slovenske vojske v protiterorističnem boju*, zaključna naloga na VŠT. Poljče: PDRIU – PŠŠ.
27. *Military Police Leaders' Handbook; FM 3-19.4* (2002). Washington: Department of the Army.
28. *Military Police Operations; FM 3-19.1* (2002). Washington: Department of the Army.
29. *NATO MP Doctrine and Procedures; APP12 / STANAG 2226* (2004). Bruselj: NATO – NSA.
30. *Obramba* (2005): Specialne sile, posebna izdaja. Ljubljana: Defensor.
31. PATERNUS, Uroš (2004): *Razvoj specialnih vojaških enot*, specialistično delo. Ljubljana: FDV.
32. PATERNUS, Uroš (2005): *Možnosti razvoja specialnih sil v SV glede na izkušnje iz mirovne misije ISAF*, zaključna naloga na VŠT. Poljče: PDRIU – PŠŠ.
33. PREZELJ, Iztok (2005): *Nacionalni sistem kriznega menedžmenta*. Ljubljana: FDV.

34. PURG, Adam (1997): *Boj proti mednarodnemu terorizmu*. Ljubljana: Visoka varnostno policijska šola.
35. RYAN, Mike, MANN, Chris in STILWELL, Aleksander (2003): *The Encyclopedia of the World's Special Forces*. London: Amber Books Ltd.
36. *Special Operations Forces Reference Manual* (2005). Washington: Department of the Army.
37. ŠVAJNCER, Janez (1993): *Obranili domovino*. Ljubljana: Viharnik.
38. The Netherlands MOD (2003): *The Royal Marechaussee, The organisation, Powers and authority, the tasks and training*. Hague: Ministry of defence.
39. The Netherlands MOD (2004): *The Netherlands Ministry of Defence – Facts and figures on Dutch security policy and armed forces*. Hague: Ministry of defence.
40. The Netherlands Police (2004): *Policing in the Netherlands*. Hague: Ministry of the Interior and Kingdom Relations.
41. URBANCEL, Tomaž (2006): *Primerjava enot za specialno delovanje SV in Specialne enote policije*. Seminarska naloga, podiplomski študij. Ljubljana: FPVV.
42. *US Special Operations Forces Posture Statement* (1994). Washington: Department of Defence.
43. *US Special Operations Forces Posture Statement, 2003–2004* (2004). Washington: Department of Defence.
44. VIVOD, Domen (2004): *Specialna policijska taktika*. Ljubljana: Samozaložba.
45. *Vojaška doktrina* (2006). Ljubljana: Defensor.
46. *Vojna enciklopedija* (1975): drugo izdanje. Beograd: Vojnoizdavački zavod.
47. *Vojni leksikon* (1981). Beograd: Vojno izdavački zavod.
48. ŽABKAR, Anton (2004): *Marsova dediščina, metode in smeri razvoja*, 2. knjiga. Ljubljana: FDV.

9.3 DOKUMENTI

49. *Dugoročni plan razvoja orožanih snaga Republike Hrvatske 2006–2015* (2006). Zagreb: Ministarstvo odbrane Republike Hrvatske.
50. *Koncept delovanja Slovenske vojske na področju boja proti terorizmu 2006–2010* (2006). Ljubljana: Generalštab Slovenske vojske.
51. *Koncept razvoja vojaške policije 2005–2010* (2005). Ljubljana: Generalštab Slovenske vojske.

52. *Resolucija o splošnem dolgoročnem programu razvoja in opremljanja Slovenske vojske; ReSDPRO, Uradni list RS, št. 89/04 (2004).* Ljubljana: DZ RS.
53. *Splošni dolgoročni program razvoja in opremljanja Slovenske vojske do 2015; SDPRO (2004).* Ljubljana: Ministrstvo za obrambo RS.
54. *Srednjeročni obrambni program 2005–2010; SOPR (2004).* Ljubljana: Ministrstvo za obrambo RS.
55. *Srednjeročni obrambni program 2007–2012; SOPR (2006).* Ljubljana: Ministrstvo za obrambo RS.
56. *Standardni operativni postopki za izvajanje policijskih pooblastil vojaške policije (2005).* Ljubljana: Ministrstvo za obrambo RS – Slovenska vojska.
57. *Zakon o obrambi; ZObr-UPB-1, Uradni list RS, št. 103/04 (2004).* Ljubljana: DZ RS.
58. *Zakon o odbrani Republike Hrvatske, br. 32/2002 (2002).* Zagreb: Sabor Republike Hrvaške.
59. *Zakon o policiji; ZPol-UPB-4, Uradni list RS, št. 70/05 (2005).* Ljubljana: DZ RS.
60. *Zakon o službi u oružanim snagama Republike Hrvatske, br. 33/2002 (2002).* Zagreb: Sabor Republike Hrvaške.

9.4 INTERNETNI VIRI

61. Spletna stran Slovenske vojske. Dostopno na:
  - a. <http://www.slovenskavojska.si/poklicna/enote/index.htm> (11. 2. 2007);
  - b. <http://www.slovenskavojska.si/poklicna/enote/1br/17bvp.htm> (11. 2. 2007);
  - c. <http://www.slovenskavojska.si/poklicna/enote/1br/esd.htm> (11. 2. 2007).
62. Spletna stran Slovenske policije. Dostopno na:
  - a. <http://www.policija.si/si/> (11. 2. 2007);
  - b. <http://www.policija.si/portal//organiziranost/se/index.php> (11. 2. 2007).
63. Spletna stran za vojaške enote Irske. Dostopno na:
  - a. http://www.military.ie/army/arw_history.htm (19. 2. 2007);
  - b. http://www.military.ie/army/arw_roles.htm (19. 2. 2007);
  - c. http://www.military.ie/army/arw_c3.htm (19. 2. 2007);
  - d. <http://www.geocities.com/CapeCanaveral/Launchpad/5069/5mpc.html> (19. 2. 2007).

64. Spletna stran za vojaške enote ZDA. Dostopno na:
- <http://www.wood.army.mil/usamps> (21. 2. 2007);
  - <http://www.cid.army.mil/mission.htm> (21. 2. 2007);
  - <http://www.army.mil/institution/organization> (22. 2. 2007);
  - <http://www.bragg.army.mil/16MP/Organization.htm> (22. 2. 2007);
  - <http://www.carlisle.army.mil/usawc/Parameters/04autumn/ohanlon.htm> (26. 4. 2007).
65. Spletna stran za vojaške enote Italije. Dostopno na:
- <http://www.specialoperations.com/Foreign/Italy/Moschin.htm> (22. 2. 2007);
  - <http://corpidelite.altervista.org/COFS.html> (22. 2. 2007);
  - http://en.wikipedia.org/wiki/Italian_Special_Forces (11. 2. 2007).
66. Spletna stran za Carabinieri. Dostopno na:
- www.carabinieri.it/Internet/Multilingua/EN/default.htm (27. 2. 2007);
  - http://www.carabinieri.it/Internet/Multilingua/EN/MilitaryOperations/02_EN.htm (27. 2. 2007);
  - http://www.carabinieri.it/Internet/Multilingua/EN/Organization/13_EN.htm (27. 2. 2007).
67. Spletna stran za vojaške enote Nizozemske. Dostopno na:
- <http://home.rdnnet.nl/svanleeuwen/home/bbesie.html> (22. 2. 2007);
  - <http://www.korpscommandotroepen.nl/english/kct/index.html> (22. 2. 2007).
68. Spletna stran Jane's. Armed Forces Structure – Slovenija, ZDA, Italija, Hrvaška, Irska, Nizozemska, NATO. Dostopno na:
- http://www4.janes.com/subscribe/sentinel/BALK_doc_view.jsp?Sent_Country=Slovenia&Prod_Name=BALK&K2DocKey=/content1/janesdata/sent/balksu/slovs090.htm@current (23. 3. 2007);
  - http://sentinel.janes.com/docs/sentinel/BALK_country.jsp?Prod_Name=BALK&Sent_Country=Croatia& (23. 3. 2007);
  - http://www4.janes.com/subscribe/sentinel/WEUR_doc_view.jsp?Sent_Country=Ireland&Prod_Name=WEUR&K2DocKey=/content1/janesdata/sent/weursu/irels100.htm@current (23. 3. 2007);

- d. http://www4.janes.com/subscribe/sentinel/WEUR_doc_view.jsp?Sent_Country=Italy&Prod_Name=WEUR&K2DocKey=/content1/janesdata/sent/weursu/itals090.htm@current (23. 3. 2007);
- e. http://www4.janes.com/subscribe/sentinel/WEUR_doc_view.jsp?Sent_Country=Netherlands&Prod_Name=WEUR&K2DocKey=/content1/janesdata/sent/weursu/neths090.htm@current (23. 3. 2007);
- f. http://www4.janes.com/subscribe/sentinel/NAMS_doc_view.jsp?Sent_Country=United%20States&Prod_Name=NAMS&K2DocKey=/content1/janesdata/sent/namsu/amers020.htm@current (23. 3. 2007);
- g. http://jasf.janes.com/docs/jasf/browse_country.html (23. 3. 2007).

69. Spletna stran Military Periscope. Armed Forces Structure – Slovenija, ZDA, Italija, Hrvaška, Irska, Nizozemska, NATO. Dostopno na:

- a. <http://www.militaryperiscope.com/nations/nato/italy/index.html> (23. 3. 2007);
- b. <http://www.militaryperiscope.com/nations/nato/nato/index.html> (23. 3. 2007);
- c. <http://www.militaryperiscope.com/nations/nato/netherla/index.html> (23. 3. 2007);
- d. <http://www.militaryperiscope.com/nations/nato/slovenia/index.html> (23. 3. 2007);
- e. <http://www.militaryperiscope.com/nations/naeur/croatia/index.html> (23. 3. 2007);
- f. <http://www.militaryperiscope.com/nations/naeur/ireland/index.html> (23. 3. 2007);
- g. <http://www.militaryperiscope.com/nations/usa/usa/index.html> (23. 3. 2007);
- h. <http://www.militaryperiscope.com/nations/usa/usa/marines/index.html#overview> (23. 3. 2007);
- i. <http://www.militaryperiscope.com/nations/usa/usa/army/index.html> (27. 2. 2007).

70. Spletna stran varnostnih struktur ZDA. Dostopno na:

- a. <http://www.fbi.gov/page2/sept05/orbitcomet091605.htm> (27. 2. 2007);
- b. <http://www.fbi.gov/hq/isd/cirg/tact.htm> (27. 2. 2007);

- c. http://www.lapdonline.org/metropolitan_division/content_basic_view/849 (27. 2. 2007);
- d. <http://en.wikipedia.org/wiki/SWAT> (27. 2. 2007);
- e. <http://www.specialoperations.com/Domestic/FBI/HRT.htm> (27. 2. 2007).

71. Spletna stran varnostnih struktur Irske. Dostopno na:

- a. <http://www.garda.ie/angarda/home.html> (27. 2. 2007);
- b. <http://www.justice.ie/80256E01003A21A5/vWeb/pcNPOK5UHLEA-en> (27. 2. 2007).

72. Spletna stran varnostnih struktur Hrvaške. Dostopno na:

- a. <http://www.mup.hr/main.aspx?id=162> (27. 2. 2007);
- b. <http://www.mup.hr/25.aspx> (27. 2. 2007).

73. Spletna stran varnostnih struktur Nizozemske. Dostopno na:

- a. http://www.arrestatieteam.nl/eenhedenbinnenland/dienst_speciale_interventies-DSI.php (27. 2. 2007);
- b. <http://home.rdnet.nl/svanleeuwen/home/bbesie.html> (27. 2. 2007);
- c. <http://www.politie.nl/Overige/English/> (27. 2. 2007).

74. Spletna stran varnostnih struktur Italije. Dostopno na:

- a. <http://www.gdf.it/ricerca/ricerca.asp?testoRicerca=ATPI> (27. 2. 2007);
- b. <http://www.poliziadistato.it/pds/chiamato/territorio/reparti/nocs/index.htm> (27. 2. 2007);
- c. http://www.carabinieri.it/Internet/Multilingua/EN/Organization/13_EN (27. 2. 2007).

75. Spletna stran Jane's. Security and Foreign Forces – Slovenija, ZDA, Italija, Hrvaška, Irska, Nizozemska. Dostopno na:

- a. http://www4.janes.com/subscribe/sentinel/NAMS_doc_view.jsp?Sent_Country=United%20States&Prod_Name=NAMS&K2DocKey=/content1/janesdata/sent/namsu/amers150.htm@current (23. 3. 2007);
- b. http://www4.janes.com/subscribe/sentinel/WEUR_doc_view.jsp?Sent_Country=Ireland&Prod_Name=WEUR&K2DocKey=/content1/janesdata/sent/weursu/irels140.htm@current (23. 3. 2007);

- c. http://www4.janes.com/subscribe/sentinel/BALK_doc_view.jsp?Sent_Country=Croatia&Prod_Name=BALK&K2DocKey=/content1/janesdata/sent/balksu/croas140.htm@current (23. 3. 2007);
- d. http://www4.janes.com/subscribe/sentinel/WEUR_doc_view.jsp?Sent_Country=Netherlands&Prod_Name=WEUR&K2DocKey=/content1/janesdata/sent/weursu/neths140.htm@current (23. 3. 2007);
- e. http://www4.janes.com/subscribe/sentinel/WEUR_doc_view.jsp?Sent_Country=Italy&Prod_Name=WEUR&K2DocKey=/content1/janesdata/sent/weursu/itals140.htm@current#toclink-j1081144232388431 (23. 3. 2007);
- f. http://www4.janes.com/subscribe/sentinel/BALK_doc_view.jsp?Sent_Country=Slovenia&Prod_Name=BALK&K2DocKey=/content1/janesdata/sent/balksu/slovs140.htm@current (23. 3. 2007);
- g. http://jasf.janes.com/docs/jasf/browse_country.html (23. 3. 2007).

76. Spletna stran Wikipedija – terorizem. Dostopno na:

- a. http://sl.wikipedia.org/sni%C4%8Darski_terrorizem (10. 3. 2007).

9.5 OSTALO

- 77. *Predstavitev Bataljona za specialna delovanja* (2004). Zagreb: Hrvatska vojska.
- 78. *Opomnik s poveljniško štabnega tečaja* (2003). 12 Junior Command and Staff Course Irish Defence Forces.
- 79. *Predstavitev komandoškega korpusa* (2005). Simpozij specialnih sil na NDIA SOLIC.
- 80. The Carabinieri Corps (2005): *Multinational MP units in Peace Support Operations*. Zagreb: Simpozij NATO in PFP vojaške policije.
- 81. SHERIFF, Dermot (2005): *Multinational MP units in Peace Support Operations – The Irish Experience*. Zagreb: Simpozij NATO in PFP vojaške policije.
- 82. Uprava vojne policije RH (2006): *Vojaška policija HV, Bilateralno vojaško sodelovanje RS in RH*. Zagreb: MORH – Uprava vojne policije.

PRILOGE

- Poročilo primerjalne analize – DEXi